

คู่มือการดำเนินงาน

โครงการขยายผลการพัฒนาประชาชนทุกส่อก ด้วยศาสตร์พระราชา

กิจกรรม:ขยายผลประชานุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา

“เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ศาสตร์พระราชาเพื่อประชาท้งปวง”

เอกสารเลขที่ ๑/๒๕๖๐

จัดทำโดย กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ (กลุ่มจังหวัดสนุก)

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

บทที่ ๑ บทนำ

บทที่ ๒ เศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ ๓ การประเมินความสุขมวลรวม

บทที่ ๔ ขยายผลการพัฒนาประชาชนทุกสุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา

บทที่ ๕ การจัดการความรู้

ภาคผนวก

แบบสรุปผลการดำเนินงานของครัวเรือนเป้าหมาย

แบบจัดเก็บรายได้ครัวเรือนเป้าหมาย

บันทึกข้อตกลงการเข้าร่วมโครงการฯ

บันทึกผลการติดตาม/สนับสนุนการดำเนินงานและการตรวจเยี่ยมฯ

สมุดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละวันของครัวเรือนเป้าหมาย

แผนชีวิตของครัวเรือนเป้าหมาย

บันทึกการปฏิบัติตามแผนของครัวเรือนเป้าหมาย

คำนำ

รัฐบาลได้กำหนดการพัฒนาประเทศ ด้วยการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยยกระดับรายได้และสร้างโอกาส ในการประกอบอาชีพ การจัดการบริหารทางสังคม ให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ด้วยกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เพื่อมุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ (จังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร) หรือกลุ่มจังหวัดสนุก ได้ดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบน้อมนำหลักการทรงงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราชา โดยยึดหลักของความพอเพียง อันได้แก่ พอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว รวมถึงการมีความรอบรู้และยึดถือความมีคุณธรรมต่อกัน หรือยึดหลัก “ทางสายกลาง” ในการดำรงชีวิตประจำวัน จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) ปี ๒๕๕๙ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ มีครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี จำนวน ๑๐๕,๒๓๓ ครัวเรือน ซึ่งถือว่าเป็นครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความยากจนของประเทศ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนายกระดับรายได้เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ให้ประชาชน สามารถพึ่งตนเองได้ จึงได้จัดทำโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ด้วยการส่งเสริมกิจกรรม: ประชาสนุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา ด้วยกระบวนการ พัฒนาบุคลากรให้ศรัทธาต่อแนวทางศาสตร์พระราชา และส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ประกอบอาชีพตามที่ครัวเรือนเป้าหมายต้องการ และมีการติดตาม สนับสนุนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ในที่สุด

ดังนั้น กลุ่มจังหวัดสนุกจึงได้จัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา กิจกรรม: ขยายผลประชาสนุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา เล่มนี้ขึ้น เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินโครงการของวิทยากร ทุกระดับ ให้มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นรูปแบบเดียวกัน ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ (กลุ่มสนุก)

เมษายน ๒๕๖๐

บทที่ ๑ บทนำ

ประเทศไทย ๔.๐ เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ๆที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ (ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์)

พัฒนาการประเทศไทยแลนด์ ๔.๐

หลายประเทศกำหนดโมเดลเศรษฐกิจรูปแบบใหม่เพื่อสร้างความมั่งคั่งในศตวรรษที่ ๒๑ อาทิ สหรัฐอเมริกาพูดถึง A nation of Makers อังกฤษกำลังผลักดันประเทศสู่ Design of Innovation จีนประกาศโมเดล Made in China ๒๐๒๕ ส่วนอินเดียกำลังขับเคลื่อน Made in India หรือเกาหลีใต้วางโมเดลเศรษฐกิจเป็น Creative Economy และมองมาประเทศไทยก็คล้ายคลึงอย่างลாவังประกาศโมเดลเศรษฐกิจเป็น Power of ASEAN

ประเทศไทย ๑.๐ ยุคทองของเกษตรกรรม เช่น ผลิตและขาย พืชไร่ พืชสวน หมู หมา กา ไก่ เป็นต้น
ประเทศไทย ๒.๐ ยุคอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

ยุคปัจจุบัน คือ ประเทศไทย ๓.๐ เป็นอุตสาหกรรมหนัก เช่น การผลิตและขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ ถ่านน้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น

นับตั้งแต่ประเทศไทยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยนโยบายต่าง ๆ พบว่า มีการอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงสุดเฉลี่ยถึง ๗% ต่อปี แต่มาถึงหลังปี ๒๕๔๐ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงมาเป็น ๓-๔%ต่อปี เหตุผลสำคัญเพราะ

๑.ไทยไม่เคยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจอย่างจริงจังมาก่อน

๒.ไม่เคยมีการพัฒนาเทคโนโลยีของตัวเอง

๓.แรงงานยังมีทักษะไม่ดีพอจนกลายเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำของโอกาส
ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทิศทางการขับเคลื่อนของประเทศ แนวด้วยความคิดประเทศไทย ๔.๐ เพื่อผลักดันประเทศให้หลุดพ้นกับดัก ๓ กับดักที่กำลังเผชิญ คือ

๑.กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap)

๒.กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap)

๓.กับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา (Imbalance Trap)

ไทยแลนด์ ๔.๐ ยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม

ประเทศไทย ๔.๐ จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากที่กล่าวมาข้างต้นไปสู่ ยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมหรือ Value-Based Economy” โดยมีฐานคิดหลัก คือ

๑.เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม

๒.เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม

๓.เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น

ดังนั้น ประเทศไทย 4.0 ประเทศไทยจะต้องเปลี่ยนผ่านทั้งระบบใน 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ

1. เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบัน (Traditional Farming) ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur)
2. เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่มีอยู่และรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลาไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Start ups ที่มีศักยภาพสูง
3. เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่ High Value Services
4. เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

5. กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมายสู่ไทยแลนด์ 4.0

ประเทศไทย 4.0 ถือเป็นการพัฒนา เครื่องยนต์เพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจชุดใหม่ (New Engines of Growth) ด้วยการเปลี่ยนแปลง ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ของประเทศที่มีอยู่ 2 ด้าน คือ ความหลากหลายเชิงชีวภาพ และ ความหลากหลายเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน โดยการเติมเต็มด้วยวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเป็น 5 กลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย ประกอบด้วย

1. กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agriculture & Bio-Tech) อาทิ เทคโนโลยีการเกษตร (Agri-tech) เทคโนโลยีอาหาร (Foodtech) เป็นต้น
2. กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ (Health, Wellness & Bio-Med) อาทิ เทคโนโลยีสุขภาพ (Healthtech) เทคโนโลยีการแพทย์ (Medtech) สปา (Spa) เป็นต้น
3. กลุ่มเครื่องมือ อุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม (Smart Devices, Robotics & Mechatronics) อาทิ เทคโนโลยีหุ่นยนต์ (Robotech) เป็นต้น
4. กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว (Digital, IOT, Artificial intelligence & Embedded Technology) อาทิ เทคโนโลยีการเงิน (Fintech) อุปกรณ์เชื่อมต่อออนไลน์โดยไม่ต้องใช้คน (IoT) เทคโนโลยีการศึกษา (Edtech) อี-มาร์เก็ตเพลส (E-Market place) อี-คอมเมิร์ซ (E-Commerce) เป็นต้น
5. กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง (Creative, Culture & High Value Services) อาทิ เทคโนโลยีการออกแบบ (Designtech) ธุรกิจไลฟ์สไตล์ (Lifestyle Business) เทคโนโลยีการท่องเที่ยว (Traveltech) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ (Service Enhancing) เป็นต้น

กลไกขับเคลื่อนประเทศไทย ๔.๐ กลไกขับเคลื่อน (Engines of Growth) ชุดใหม่ ประกอบด้วย

๑) Productive Growth Engine เป้าหมายสำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนประเทศไทยสู่ประเทศที่มีรายได้สูง (High Income Country) ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์

๒) Inclusive Growth Engine เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์และเป็นการกระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งที่เกิดขึ้น โดยกลไกนี้ ประกอบด้วย การสร้างคลัสเตอร์เศรษฐกิจระดับกลุ่มจังหวัด การพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากในชุมชน การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อตอบโจทย์ประเด็นปัญหาและความท้าทายทางสังคมในมิติต่างๆ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจ การส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็งและสามารถ แข่งขันได้ในเวทีโลก การสร้างงานใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

๓) Green Growth Engine การสร้างความมั่งคั่งของไทยในอนาคต จะต้องคำนึงถึงการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบโจทย์การหลุดออกจากกับดักความไม่สมดุลของการพัฒนาระหว่างคนกับสภาพแวดล้อม โดยกลไกนี้ประกอบด้วย การมุ่งเน้นการใช้พลังงานทดแทน การปรับแนวคิดจากเดิมที่คำนึงถึงความได้เปรียบเรื่องต้นทุน (Cost Advantage) เป็นหลัก มาสู่การคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้จากการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งระบบ (Lost Advantage) หัวใจสำคัญอยู่ที่การพัฒนาระบบการผลิตให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อันจะเกิดประโยชน์กับประเทศและประชาคมโลกด้วยในเวลาเดียวกัน

ทั้ง ๓ กลไกขับเคลื่อน ประเทศไทย ๔.๐ ถือเป็นการปฏิรูปประเทศไทยไปสู่ความมั่งคั่งอย่างมั่นคงและยั่งยืน เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งถือเป็นเปลี่ยนโมเดลเศรษฐกิจจากการพึ่งพาการลงทุนต่างประเทศ มีการลงทุนการวิจัยและพัฒนาตัวเองน้อยมากโดยมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาคน สร้างการวิจัยและพัฒนา โครงสร้างเศรษฐกิจ ให้ไทยสามารถอยู่ได้ในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งรัฐบาลต้องกล้าพอที่จะถอดกับดักจากการดึงเงินลงทุนต่างประเทศ เอาเทคโนโลยีของต่างชาติมา และต้องยืนอยู่บนขาตัวเองในระดับหนึ่ง

กระบวนการพัฒนาประเทศไทยภายใต้แนวคิด ประเทศไทย ๔.๐ เป็นอีกนโยบายหนึ่งที่เป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว เป็นจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนตามวิสัยทัศน์รัฐบาล เป็นรูปแบบที่มีการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนา และการปฏิรูปการศึกษาไปพร้อมๆ กัน เป็นการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิด ประชากรที่ผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ การวิจัยพัฒนา และบุคลากรทั้งในประเทศและระดับโลก หากยังคงยึดความคิดเดิม ๆ ปัญหาของการหลุดพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลางจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย ดังจะเห็นได้จากตัวเลขทางเศรษฐกิจตลอด ๕๐ ปีที่ผ่านมา เราในฐานะต้นทุนทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศพร้อมแล้วหรือยังต่อการขับเคลื่อนประเทศไทยให้บรรลุตามโมเดลประเทศไทย ๔.๐

ยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ”

นายกรัฐมนตรีได้นำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” เพื่อให้ส่วนราชการต่างๆ ใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เกิดความสงบเรียบร้อย เกิดความสามัคคี และสร้างการพัฒนาประเทศไทยให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่งอย่างยั่งยืนได้จริง ตามเนื้อหาสาระของเพลงชาติไทยที่มีมานานแล้ว และนายกรัฐมนตรีได้ขยายความให้ชัดเจนด้วยว่า “เป็นการร่วมมือกันในการสร้างสรรค์ สร้างพลังในการทำความดีให้ประเทศชาติ ไม่ใช่เพื่อตนเอง หรือข้าราชการ แต่ทำเพื่อประชาชนทุกคน คำมั่นสัญญานี้ไม่ใช่นโยบายหาเสียง แต่ถือเป็นสัญญาระหว่างรัฐและประชาชน ที่จะร่วมมือแก้ไขปัญหาหรือแก้ไขความผิดพลาดในอดีตทั้งหมดให้ได้ โดยความร่วมมือกัน”

ยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” คือ การรวมเอาพลังทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะอยู่ในภาคประชาชน ภาคธุรกิจ หรือภาครัฐ มาใช้ โดยมองบนพื้นฐานว่า “คนไทยทุกคน ก็คือ ประชาชนของชาติ” ซึ่งถือเป็นพลังอำนาจที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา ในการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูป และการพัฒนาประเทศในทุกมิติและทุกด้านอย่างยั่งยืน โดยการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” แบ่งได้เป็น 2 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ

1) “รัฐบาล” กับ “ประชาชน” : โดย “รัฐ” หรือรัฐบาล จะเป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุน และเปิดช่องทางให้ “ประชา” หรือภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการบริหารงานของรัฐบาลในเรื่องต่างๆ และไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับรัฐบาล

2) “ประชาชน” กับ “เจ้าหน้าที่รัฐ” คือ การทำงานร่วมกันของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการสร้าง “เครือข่ายประชารัฐ” ในทุกด้าน ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน อันเป็นแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลปัจจุบัน เพื่อให้การบริหารจัดการงบประมาณของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาชุมชน และการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการของรัฐบาลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมเช่นที่ผ่านมา

สำหรับหัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” คือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคน เนื่องจากการแก้ปัญหา การปฏิรูป และการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน จะสำเร็จหรือเห็นผลเป็นรูปธรรมไม่ได้เลย หากขาดซึ่งความร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ และรัฐบาล

จากเป้าหมายในอนาคตของยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” เมื่อ “ประชาชน” และ “รัฐ” ได้ทำงานร่วมกันแล้ว จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและความมั่นคงของประเทศในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว หรือการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงโอกาสในการเข้าถึงหรือได้รับสิทธิและสวัสดิการของรัฐอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมเหมือนในอดีต ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้นั้นจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ของประชาชนทุกคนทั้งในทางตรงและทางอ้อม

2

SE คืออะไร ??

เรื่องใหม่ ในประเทศไทย

สานพลัง
ประชารัฐ
ก ๖๖ ๑๒๕

มีหลัก 5 ประการ

- 1. มีเป้าหมายเพื่อสังคม ไม่ใช่เพื่อกำไรสูงสุด
- 2. เป็นรูปแบบธุรกิจที่รายได้หลักมาจากการขายสินค้าและบริการ
ไม่ใช่เงินจากรัฐ หรือเงินบริจาค
- 3. กำไรต้องนำไปใช้ขยายผล
ไม่ใช่ปันผลเพื่อประโยชน์ส่วนตัว
- 4. บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
- 5. จัดทะเบียนเป็นรูปแบบบริษัท

ศาสตร์พระราช

หมายถึง หลักปฏิบัติ หรือองค์ความรู้ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงประดิษฐ์ คิดค้น ศึกษา ทดลองปฏิบัติจริงจนสามารถเกิดเป็นนวัตกรรมและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

เป้าหมายในการพัฒนาของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข ส่งเสริมการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ในมิติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ตัวอย่างของศาสตร์

1. ศาสตร์พระราช ได้แก่ หลักการทรงงาน พระราชดำรัส พระราชดำริ รู้รักสามัคคี หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการแก้มลิง กังหันชัยพัฒนา ฝนหลวง แฝก ฯลฯ
2. ศาสตร์สากล ได้แก่ หลักการ ทฤษฎี วงจรคุณภาพ กระบวนการกลุ่ม การทำงานเป็นทีม ฯลฯ
3. ศาสตร์ภูมิปัญญา ได้แก่ การใช้สมุนไพร คำพังเพย เพลงพื้นบ้าน ความเชื่อ ฯลฯ

ศาสตร์พระราช

ศาสตร์พระราชจากภูผาสู่หานที

ศาสตร์การจัดการและการอนุรักษ์น้ำของพระราชา ...จากฟ้ากฟ้างงูผา ผ่านทุ่งนาสู่มหานที...

โครงการฝนหลวง

วิธีทำฝนหลวงมีอยู่ ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ ก่อทวน คือการดีดแปรสภาพอากาศหรือก้อนเมฆในขณะนั้นเพื่อกระตุ้นให้มวลอากาศ ชื้นไหลพาขึ้นสู่เบื้องบนอันเป็นการชักนำไอน้ำหรืออากาศชื้นเข้าสู่กระบวนการเกิดเมฆ

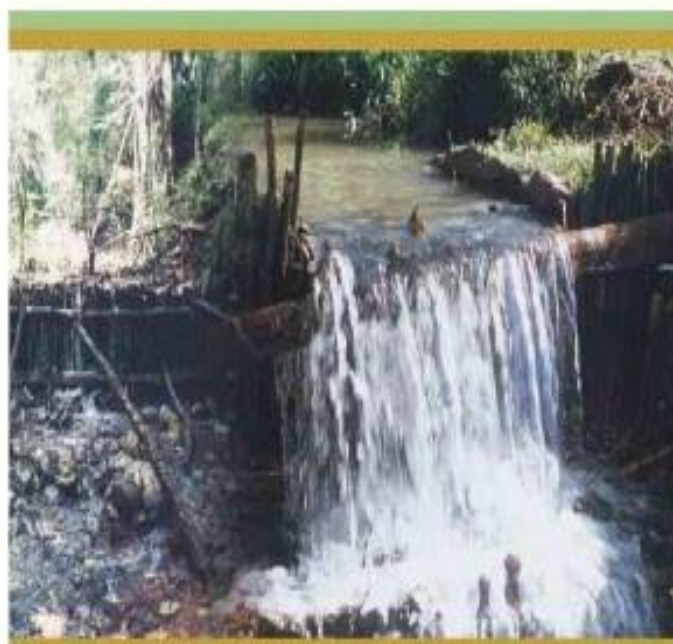
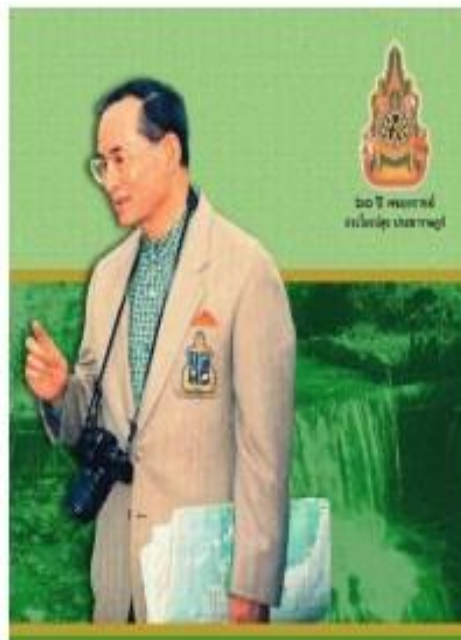
ขั้นตอนที่ ๒ เสี่ยงให้อ้วน คือการดีดแปรสภาพอากาศเพื่อทำให้เมฆเจริญขึ้นจนมีขนาดใหญ่หนาแน่นและพร้อมที่จะตกลงมาเป็นฝน

ขั้นตอนที่ ๓ โจมตี คือการดีดแปรสภาพอากาศที่จะกระตุ้นให้เม็ดละอองเมฆปะทะชนกันแล้วรวมตัว เข้าด้วยกัน จนมีขนาดใหญ่ขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นการลดแรงไหลพาขึ้นเบื้องบน เพื่อให้เม็ดน้ำ มีขนาดใหญ่อยู่ตกลงสู่เบื้องล่างแล้วเกิดเป็นฝนตกลงมาสู่เป้าหมาย

ฝายชะลอความชุ่มชื้น(CheckDam)

ใช้วัสดุธรรมชาติที่หาง่ายในท้องถิ่นเช่นก้อนหินและไม้เพื่อก่อเป็นฝายขวางร่องน้ำหรือห้วยเล็กๆทำหน้าที่กักกระแสน้ำไว้
ให้ไหลช้าลงและให้น้ำสามารถซึมลงใต้ผิวดินสร้างความชุ่มชื้นในบริเวณนั้น อีกทั้งยังช่วยดักตะกอนดินและทราย ไม่ให้ไหล
ลงสู่แหล่งน้ำเบื้องล่าง

แฝก

การปลูกหญ้าแฝกตามแนวระดับเพื่อช่วยชะลอความชุ่มชื้นไว้ในดิน โดยรากของหญ้าแฝกจะขยายออกด้านข้างเป็นวงเส้นผ่าศูนย์กลางไม่เกิน ๕๐ เซนติเมตรและจะแทงลงไป เป็นแนวลึกใต้ดิน ๑-๓ เมตรแล้วสานกันเป็นแนวกำแพงดูดซับความชุ่มชื้นให้แก่ผิว ดิน

ทฤษฎีใหม่

เป็นการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กบนผิวดินในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรโดยแบ่ง ที่ดินสำหรับใช้ชุดเป็นสระเก็บน้ำให้สามารถใช้ทำการเกษตรได้ตลอดปีและสามารถ เลี้ยงปลาไปพร้อมๆกันนอกจากนี้บริเวณขอบสระยังสามารถใช้ปลูกพืชผักสวนครัว ได้อีกด้วย

โครงการแก้มลิง

หลักการของโครงการ คือเมื่อเกิดน้ำท่วมก็ขุดคลองชักน้ำให้ไหลมารวมกันเก็บไว้ในแหล่งพักน้ำแล้วจึงค่อยทำการระบายลงสู่ทะเลผ่านทางประตูระบายน้ำในช่วงที่ ปริมาณน้ำทะเลลดลง ขณะเดียวกันก็สามารถสูบน้ำออกจากคลองที่เป็นแก้มลิงลงสู่ ทะเลตลอดเวลาเพื่อที่น้ำจากตอนบนจะได้ไหลลงมาได้เรื่อยๆและเมื่อใดก็ตามที่ ระดับน้ำทะเลขึ้นสูงกว่าระดับน้ำในคลองที่เป็นแก้มลิงก็ให้ปิดประตูระบายน้ำกั้นไม่ให้ น้ำทะเลไหลย้อนกลับเข้ามา

"โครงการแก้มลิง" หลักการของโครงการคือเมื่อเกิดน้ำท่วมก็ขุดคลองชักน้ำให้ไหลมารวมกันเก็บไว้ในแหล่งพักน้ำแล้วจึงค่อยทำการระบายลงสู่ทะเลผ่านทางประตูระบายน้ำในช่วงที่ ปริมาณน้ำทะเลลดลง ขณะเดียวกันก็สามารถสูบน้ำออกจากคลองที่เป็นแก้มลิงลงสู่ทะเลตลอดเวลาเพื่อที่น้ำจากตอนบนจะได้ไหลลงมาได้เรื่อยๆและเมื่อใดก็ตามที่ ระดับน้ำทะเลขึ้นสูงกว่าระดับน้ำในคลองที่เป็นแก้มลิงก็ให้ปิดประตูระบายน้ำกั้นไม่ให้ น้ำทะเลไหลย้อนกลับเข้ามา

การใช้น้ำดีไล่น้ำเสีย

เป็นการนำน้ำคุณภาพดีจากแม่น้ำเจ้าพระยาส่งเข้าไปไล่น้ำเสียตามคลองใน เขตกรุงเทพฯและปริมณฑลได้แก่ คลองบางเขน คลองบางซื่อ คลองแสนแสบ คลองเทเวศร์และ คลองบางลำภูเพื่อช่วยลดปัญหา ความเน่าเสียของน้ำในคลอง ต่างๆคล้ายกับ การ“ชักโครก”คือปิดและเปิดน้ำให้ได้จังหวะตามเวลาน้ำขึ้น-น้ำลงหากน้ำขึ้น สูงก็เปิดประตูน้ำให้น้ำดีเข้าไปไล่น้ำเสียครั้นน้ำทะเลลงก็เปิดประตูด้วย น้ำเสียออกจากคลองไปด้วย

หลักการบำบัดน้ำเสียโดย
ตามแนวทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจาก
โดยใช้หลักการตามธรรมชาติแห่งแรงโน้ม

กังหันน้ำชัยพัฒนา

กังหันชัยพัฒนา หรือ เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย เป็นกังหันน้ำเพื่อบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการเติมอากาศ ทำงานโดย การหมุนปั่น เพื่อเติมอากาศให้น้ำเสียกลายเป็นน้ำดี สามารถประยุกต์ใช้บำบัดน้ำเสียจากการอุปโภคของประชาชน น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งเพิ่มออกซิเจน ให้กับบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทางการเกษตร ใช้บำบัดน้ำเสียที่เกิดจากชุมชนและอุตสาหกรรมลักษณะเป็นเครื่องกลหมุนช้าแบบทุ่นลอยเพื่อช่วยเติมออกซิเจนที่ผิวน้ำ

การบำบัดน้ำเสียโดยใช้จุลินทรีย์

วิธีที่ ๑ การใช้ไม้หมักชีวภาพ

โดยการใช้น้ำหนักชีวภาพปริมาณ ๓ ต่อ ๕๐๐ ส่วนราตลงทั้งในน้ำที่จากครัวเรือน ตลาดสดฟาร์มปศุสัตว์หรือโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อให้จุลินทรีย์ช่วยย่อยสลาย อินทรีย์สารในแหล่ง น้ำนอกจากนี้ น้ำหนักชีวภาพยังสามารถนำไปใช้ได้ดีในการปรับสภาพน้ำในบ่อประมงทั้งบ่อเลี้ยงกุ้งและปลาได้เป็นอย่างดี

วิธีที่ ๒ สภาวะเปิดจิตใจ

เป็นการบำบัดและฟื้นฟูแหล่งน้ำให้ดีขึ้นด้วยจุลินทรีย์เช่นเดียวกับการใช้น้ำ หมักประกอบด้วยโคลนจากท้องน้ำ ๕๐ กิโลกรัม, รำ๓๐กิโลกรัม, ปุ๋ยอินทรีย์เม็ดหรือ ผง๕๐กิโลกรัมและน้ำหมักชีวภาพที่หมักจนได้ที่แล้ว ๓ เดือนขึ้นไปโดยนำทุกอย่างมาผสมเข้าด้วยกันจนสามารถปั้นเป็นก้อนขนาดเท่าลูกเป็ดองนำไปฝังไว้ในที่ร่ม จนแห้งสามารถนำไปบำบัดน้ำได้โดยใช้ในอัตราส่วน๕กิโลกรัมต่อน้ำ๓ล้านลิตร หรือ๑๕กิโลกรัมต่อพื้นที่ไร่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพน้ำที่นำเสีย

ระบบการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

กระบวนการพัฒนาชุมชน มีเป้าหมายอยู่ที่ต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปสู่สิ่งที่ชุมชนต้องการและเลือกไว้ อาจมีทั้งเป้าหมาย องค์ประกอบของเป้าหมายและวิธีวัดความสำเร็จ เช่น “คนทุกคนในชุมชนต้องมีข้าวกินอิ่มทุกมื้อ” ในช่วงเวลาที่กำหนดและสามารถควบคุมดูแลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่เหมาะสม ซึ่งเป็นเป้าหมายในภาพรวมของชุมชน ผลที่เกิดขึ้นเป็นเพราะวิธีการส่งเสริมการพัฒนาของนักพัฒนาที่มีรูปแบบทั้งที่เป็นภาพกว้าง ทำพร้อมกันทุกด้าน พร้อมกันทุกคนในชุมชน ฝึกทักษะ สร้างความรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมที่มีต่อวิถีชีวิต ให้เหมาะสมตามกาลเวลาด้วยวิธีการ (Method) ทำพร้อมกัน เรียนรู้พร้อมกันด้วยกระบวนการกลุ่ม เสริมพลังการเคลื่อนไหวของชุมชน เป็นการสร้างภาวะผู้นำ จัดระบบการบริหารจัดการของชุมชนขับเคลื่อน เคลื่อนไหวชุมชน (Mobilization) ไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนต้องการ ผลคือการสร้างและพัฒนาผู้นำ มีกลุ่มองค์กรที่มีระบบบริหารจัดการให้บริการสมาชิกจนได้รับความพึงพอใจ และชุมชนใช้ความสามารถจากผู้นำที่ถูกพัฒนาแล้ว ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) ในการสร้างผู้นำการพัฒนา (Change leader) เพื่อการเคลื่อนไหวกระบวนการพัฒนาชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือบางโอกาส บางพื้นที่ อาจใช้วิธีการสร้างผู้นำการพัฒนาให้เกิดขึ้นด้วยการฝึกทักษะ เพิ่มความรู้ และทัศนคติเพื่อส่วนรวม แล้วให้เป็นผู้ผลักดันงานให้การศึกษาชุมชน ฝึกความสามารถ ผลักดันกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ล้วนเป็นการให้ความสำคัญอย่างที่สุดกับ...คน... ที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สังคมนั้นที่จะต้องดูแล รักษา พัฒนาชุมชนด้วยตนเอง

แต่ไม่ว่าจะเป็นวิธีการพัฒนาในรูปแบบใด ขั้นตอนในการทำงานจะมีลักษณะคล้ายกันคือเริ่มต้นด้วยพัฒนาการรับรู้ศักยภาพ ความสามารถที่มีอยู่ เป็น**การศึกษาข้อมูล**ในชุมชน การศึกษาชุมชนเป็นเรื่องของคนในชุมชนนั้นทำเอง โดยนักพัฒนาจะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการศึกษา หรือ เป็นผู้สร้างสถานการณ์ให้คนในชุมชนมาร่วมกันศึกษาชุมชนของตนเท่านั้น การศึกษามูลเป็น ทั้งในส่วนที่เป็นบุคคล เป็นกลุ่ม ทั้งด้านกายภาพ ระบบบริหารจัดการ ระบบความสัมพันธ์ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม บริบทแวดล้อม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา การมีอยู่เปลี่ยนไป ด้วยการ เรียนรู้ร่วมกันในการค้นหาเพื่อให้รู้ข้อมูลด้วยการอ่านจากเอกสาร แบบสำรวจที่มีอยู่เดิม การสำรวจ จัดเก็บใหม่ สังเกต สัมภาษณ์ เพื่อพัฒนาระบบข้อมูล(data) ให้เกิดเป็นสารสนเทศ (information) ซึ่งต้องวิเคราะห์ ประเมิน สรุป จัดหมวดหมู่ จนพบสภาพ สถานการณ์ ความเป็นจริงที่เป็นอยู่ในชุมชน พร้อมเพื่อการคืนกลับสู่ชุมชนให้เกิดการเห็นพร้อมต้องกันของคนในชุมชน เป็น**การให้การศึกษาเพื่อการพัฒนา**แก่ชุมชน ซึ่งเป็นการนำสารสนเทศ (information) มาใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันลักษณะและพฤติกรรม การสื่อสารด้วยสัมพันธ์ที่ดี มีความผูกพันระหว่างกัน ที่พร้อมจะคิดทบทวนแลกเปลี่ยน เจาะลึกถึงศักยภาพ ความสามารถของตนเอง พื้นฐานชุมชน สภาพการณ์ ทูทางสังคม ระบบความสัมพันธ์ วิถีปฏิบัติ รูปแบบและระบบบริหารจัดการ สภาพแวดล้อมและบริบทรอบด้าน ผลกระทบที่น่าจะมาจากทุกสรรพสิ่ง สภาพของชุมชนอดีต ปัจจุบัน ซึ่งเป็นการพัฒนาระบบคิดเสริมสร้างความรู้ (knowledge) ให้เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชนสามารถนำความรู้ไปสู่การใช้งานจริง ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง คนรอบข้างและสังคม ด้วยการใช้ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ข้อมูล ประสบการณ์ตนเอง เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนระหว่างกันเพื่อเรียนรู้ชุมชน เข้าใจในศักยภาพของบุคคล ข้อจำกัดจนตระหนักในปัญหา เชื่อมโยงสถานการณ์ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน ให้เกิดการคาดหมายอนาคต ซึ่งต้องใช้การพิจารณาอย่างละเอียด รอบคอบ ด้วยข้อมูลและสติตั้งมั่น เป็นการยกระดับการคิดของ

ประชาชนให้มีความสามารถในการคิดสูงขึ้น เพื่อช่วยให้ประชาชนมองเห็นทิศทางและแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น มีขั้นตอนคือ

๑ การแลกเปลี่ยนความคิด (Sharing ideas)

๒ การคิดเพื่อการจับประเด็นสำคัญร่วมกัน (Exploring ideas) เป็นการที่มีการกำหนดขอบเขตและเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมจะช่วยกันพิจารณาเสนอและมีสรุปประเด็นสำคัญ ๆ ร่วมกัน

๓ การคิดเพื่อการระดมสมอง (Brainstorming) เป็นการร่วมกันแสดงความคิดหลังจากที่สามารถกำหนดประเด็นที่สำคัญ ๆ ได้แล้ว โดยผู้เข้าร่วมประชุมจะช่วยกันแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง

๔ การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นการคิดที่พัฒนาขึ้นมาจากระยะที่ ๓ ภายหลังที่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนั้น ๆ อย่างกว้างขวางแล้ว หากวิทยากรเครือข่ายชุมชนสามารถดำเนินการประชุมได้เป็นอย่างดี ก็สามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมค้นพบความคิดใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

๕ การคิดที่เกิดจากแรงบันดาลใจใหม่ ๆ (Inspiration) เป็นการคิดที่พัฒนาจากระดับที่ ๔ ผู้เข้าร่วมประชุมจะเกิดจินตนาการและเกิดความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาทิศทางและแนวทางใหม่รวมทั้งเกิดความเชื่อมั่นในพลังแห่งการคิดของตนเอง

๖ การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการคิดที่ต้องอาศัยวิจารณ์อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง มองเห็นการเชื่อมโยงของเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรอบด้าน ทำให้คิดพิจารณาในเรื่องนั้นอย่างทะลุปรุโปร่ง

๗ การคิดในขั้นสูงสุด (Critical Thinking) หมายถึงระดับการคิดที่ช่วยให้สามารถเข้าใจเรื่องหนึ่งได้อย่างแจ่มแจ้ง ถึงขั้นที่สามารถจัดการกับเรื่องนั้นได้อย่างเด็ดขาด เป็นความคิดที่จะปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นได้

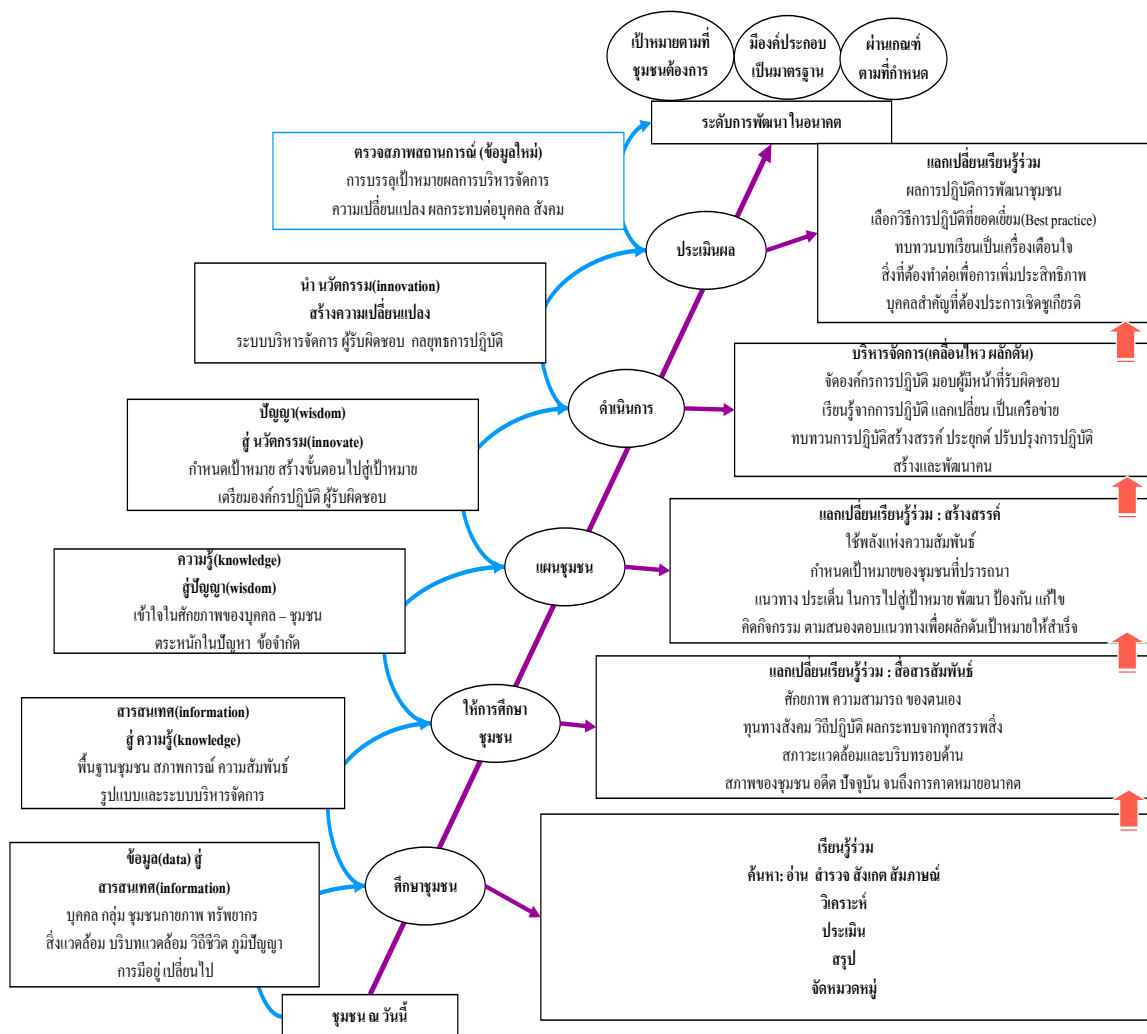
การนำความรู้ไปใช้ให้เกิดปัญญา (Wisdom) ซึ่งต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วม ด้วยพลังสร้างสรรค์ใช้พลังแห่งความสัมพันธ์อันแนบแน่น เพื่อเป็นการตัดสินใจเลือกสภาพชุมชนที่พึงปรารถนา และแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการบรรลุผลตามที่ได้กำหนดไว้ จัดเป็น**แผนการพัฒนาของชุมชนเพื่อชุมชน** ที่ประกอบด้วยเป้าหมาย ขั้นตอนไปสู่เป้าหมาย การออกแบบองค์การการปฏิบัติ ค้นหาผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติ เป็นการนำปัญญามาสร้างงาน สร้างกิจกรรมต่างๆ จัดเป็นนวัตกรรม (Innovate) สำหรับการสร้างคุณภาพชีวิตที่ต้องการ **การดำเนินงานตามแผน** เป็นการปฏิบัติเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ด้วยการจัดองค์การการปฏิบัติ จัดระบบบริหารจัดการ ตามกลยุทธ์การปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ขณะเดียวกันก็สามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติ ด้วยกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge management) ทบทวนการปฏิบัติ สร้างสรรค์ประยุกต์ ปรับปรุงการปฏิบัติให้งานสัมฤทธิ์ผล เป็นการยกระดับความรู้ที่ทำให้ไม่ทำผิดซ้ำ ไม่ล้มเหลวซ้ำ มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีโอกาสแลกเปลี่ยนระหว่างองค์กร การปฏิบัติที่คล้ายกันเพื่อการเรียนรู้ร่วม การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์กร การปฏิบัติที่ต่างกันเพื่ออาศัยประสบการณ์ แนวคิดที่ต่างกันในการเรียนรู้ และเกื้อกูลกันในลักษณะเป็นเครือข่าย ทำให้**คนคิดได้เป็นระบบ ทำงานเก่ง** พร้อมกับการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองเป็นการสร้างและพัฒนาคนไปพร้อมกัน การจัดการของชุมชนการพัฒนาเกิดขึ้นในห้วงเวลาที่กำหนดไว้ ดังนั้น เมื่อผ่านช่วงการปฏิบัติไปแล้วจึงควรมี **ประเมินผลการปฏิบัติ** การตรวจสอบสภาพสถานการณ์ ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลใหม่ เข้าใจสภาพของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากการเคลื่อนไหวชุมชน ผลจากการบริหารจัดการ หรือมีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก ส่งผลต่อชุมชนทั้งทางตรงและ

โดยอ้อมทำให้สถานการณ์ของชุมชนเปลี่ยนไป **การประเมินสภาพชุมชน** จึงเป็นการตรวจสอบความสัมพันธ์ของระบบ การพัฒนาที่เกิดขึ้นกับชุมชน ตั้งแต่เมื่อเริ่มงานการพัฒนา สถานการณ์ของชุมชน สิ่งนำเข้าเพื่อการพัฒนาทุกประการ ขึ้นตอน วิธีการ บทบาทของบุคคล กลุ่ม องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการชุมชนเพื่อการจัดการทำงานให้สำเร็จ ผลลัพธ์การปฏิบัติ การบรรลุเป้าหมายผลเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการดำเนินงาน ผลกระทบต่อบุคคล สังคม สตริงเจอร์ (Stringer) (๑๙๙๙) เรียกกระบวนการนี้ว่า “พลวัตแห่งการกระทำร่วมกัน” รูปแบบดังกล่าวแบ่งออกเป็น ๓ ระยะคือ การค้นหา การคิด และการกระทำ สิ่งเหล่านี้บอกเราว่า การประเมินชุมชน แบบมีส่วนร่วมนั้นจะไม่เกิดขึ้นแบบเส้นตรงที่แน่นอน แต่เป็นกระบวนการทำซ้ำ การปรับการดำเนินการและการแปล ความหมาย สตริงเจอร์เน้นถึงความสำคัญของ **การค้นหา** เพื่อทำให้เกิดภาพที่จะทำให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจ ในเหตุการณ์ที่พวกเขาได้ประสบอยู่ ช่วงการค้นหาประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล การบันทึกและการวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร รวมถึงการสร้างและการรายงานผลให้กับผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายได้รับทราบ **ช่วงการคิด** หมายถึงการตีความ ประเด็นปัญหาอย่างลึกซึ้งและกำหนดความสำคัญก่อนหลังของการกระทำ **ช่วงการกระทำ** เป็นการแก้ไขปัญหาเชิง ปฏิบัติต่อปัญหาที่ได้ระบุไว้ ช่วงนี้รวมไปถึงการกำหนดแผนและทิศทางการดำเนินการ วัตถุประสงค์ หน้าที่ ผู้รับผิดชอบ และยังรวมไปถึงการนำแผนการที่ได้กำหนดไว้ไปปฏิบัติ การให้กำลังใจกับผู้ร่วมงาน และการประเมินผล ประสิทธิภาพและความสำเร็จในการปฏิบัตินั้นๆ อาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วม เลือกรูปแบบการปฏิบัติที่ยอดเยี่ยม (Best practice) ทบทวนบทเรียนที่เป็นวิธีการที่ปฏิบัติแล้วไม่มีประสิทธิภาพไว้เป็นเครื่องเตือนใจและกำหนดสิ่งที่ต้องทำต่อ เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพ รวมถึงการยกย่อง เชิดชูเกียรติบุคคลสำคัญที่เป็นพลังในการผลักดันงานและผู้มีอุปการคุณ ในการหนุนเสริมงานให้สัมฤทธิ์ผล

ความเห็นหรือกระบวนการทัศนในการพัฒนาเป็นการพัฒนาคนให้สามารถคิดตัดสินใจได้อย่างเป็น ระบบมองสรรพสิ่ง ในมุมมองที่ครอบคลุมทุกมิติ เห็นและเข้าใจความสัมพันธ์เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบของ สถานการณ์ต่างๆ ในชุมชนเป็นภาพเดียวกัน และมีความพร้อมในการปรับตัวภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงเป็นการเตรียมความพร้อมของคนให้พร้อมรับกับทุกเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัวหรือชุมชนส่วนรวม การจัดการเสริมส่ง สร้างสรรค์เพื่อให้บุคคลเกิดความพร้อม สามารถจัดการ กิจกรรมเพื่อประโยชน์ของตนเองและครอบครัว บริหารจัดการชุมชนเพื่อผลต่อส่วนรวม อาศัยการมีส่วนร่วม เพื่อให้คนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกันเชิงประสบการณ์และใช้รูปแบบกระบวนการกลุ่มให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์ด้านต่างๆ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ความพร้อมเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสมทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะสังคมที่เคลื่อนไหวรวดเร็วมาก

การส่งเสริมเพื่อให้คนพัฒนา มีทักษะชีวิต การเสริมสร้างพลัง (Empower) ให้คนสามารถคิด วิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจเลือกและลงมือทำ ประยุกต์ใช้ได้เอง การส่งเสริมจึงเป็นการสนับสนุนให้ เขาทำได้สำเร็จ (Enabling) ด้วยทุนและศักยภาพของเขาเอง มีกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม เพื่อสร้าง ทักษะชีวิต สร้างโอกาส การคิดเอง ทำเอง ตามสถานการณ์รอบด้าน และความสามารถของเขา ให้งานจึงมี ประสิทธิภาพ ประชาชนยอมรับไปเป็นเจ้าของเรื่อง เกิดการแก้ปัญหาลักษณะที่คำนึงถึงความสำคัญและสัมพันธ์ ลดการแก้ปัญหาเป็นเรื่องๆ ไม่ละเลยสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน พิจารณาองค์ประกอบอื่น ที่มีผลกระทบซึ่งกันและกัน อาศัยความรู้ของประชาชนเองเพราะได้อยู่ในสถานการณ์จริงและเข้าใจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับ วิธีชีวิต

แผนผังการกระทำในกระบวนการเคลื่อนไหวชุมชน

บทที่ ๑

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทรงเตือนภัยล่วงหน้า

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเหมาะพอดี มีเหตุมีผลและความไม่ประมาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งได้พระราชทานพระราชดำริให้แก่คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗

ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อนโดยใช้วิธีการ และใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขั้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยาก ล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...”

และเมื่อคราวเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ปี ๒๕๔๐ ได้เห็นประโยชน์อย่างชัดเจนขึ้นเมื่อวิกฤติเศรษฐกิจของสังคมไทยที่สะสมต่อเนื่องหลายปี ความฟุ้งเฟ้อจากภาวะเศรษฐกิจตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ เป็นต้นมา ทำให้สังคมไทยขาดจิตสำนึกของความพอดีและพอเพียง มีการใช้จ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชน การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ระมัดระวัง ขาดความประหยัด และขาดสติที่จะปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทรงเห็นความสำคัญของความ “พออยู่พอกิน” ซึ่งมีผลต่อราษฎรและประเทศชาติ ที่สำคัญคือเป็นแบบอย่างที่ดีให้คนไทยดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพ รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักประมาณตน และดำรงชีวิตอย่างรู้จัก “คิด อยู่ ใช้ กิน อย่างพอเพียง”

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป ดังนี้

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ

แนวพระราชดำริ

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชยว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ยั่งยืนใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธานในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ที่มีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗

“ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี...”

“... ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายประเทศเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือการทุ่มเทสร้างเครื่องจักรกลอันก้าวหน้า และมีประสิทธิภาพสูงขึ้นใช้ในการผลิตทำให้ผลผลิตทางอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นรวดเร็วและมากมาย จนอาจถึงขั้นฟุ้งเฟ้อพร้อมกันนั้นก็ทำให้คนว่างงานลงเพราะถูกเครื่องจักรกลแย่งไปทำ เป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากตกต่ำทางเศรษฐกิจขึ้นเพราะคนที่ว่างงานยากจนลงและผู้ผลิตก็ขาดทุนเพราะสินค้าขายไม่ออกจึงน่าจะต้องดัดแปลงแนวคิดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมความเจริญด้านอุตสาหกรรมไปบ้างให้สมดุลกับด้านอื่น ๆ เพื่อความอยู่รอด...”

พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๘

“...ตามปกติคนเราชอบดูสถานการณ์ในทางดี ที่เขาเรียกว่าเล็งผลเลิศ ก็เห็นว่าประเทศไทยเรานี้ก้าวหน้าดี การเงิน การอุตสาหกรรม การค้าดีมีกำไร อีกทางหนึ่งก็ต้องบอกว่า เรากำลังเสื่อมลงไปส่วนใหญ่ ทฤษฎีว่า ถ้ามีเงินเท่านั้น ๆ มีการกู้เท่านั้น ๆ หมายความว่า เศรษฐกิจก้าวหน้าแล้วก็ ประเทศก็เจริญมีหวังว่าจะ

เป็นมหาอำนาจขอโทษเลยต้องเตือนเขาว่า จริงตัวเลขดี แต่ถ้าถ้าเราไม่ระมัดระวังในความต้องการพื้นฐานของประชาชนนั้น ไม่มีทาง...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๖

“...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้น

หมายความว่า อัมชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง.....ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ท่านนักเศรษฐกิจต่าง ๆ

ก็มาบอกว่าถ้าสมัยจริงอาจจะถ้าสมัย คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียกว่า เป็นเศรษฐกิจการค้าไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลยรู้สึกว่าไม่ธรรมดาแต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่าผลิตให้พอเพียงได้.....ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไป ทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงไม่ต้องทั้งหมดแม้แต่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็จะสามารถอยู่ได้ การแก้ไขอาจจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ โดยมากคนก็ใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็สามารถที่จะแก้ไขได้...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชทานเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐

“...คำว่าพอเพียง มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีกไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้ของเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน...พอมี พอกินนี่ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง...”

“...พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอแม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ...”

“...Self-Sufficiency นั้น หมายความว่า ผลิตภัณฑ์อะไร มีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง

...”

“...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจมีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณไม่สุดโต่งไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชทานเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

“...เมื่อปี ๒๕๑๗ วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมีพอกินบางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

“...เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเขาตีความว่าเป็นเศรษฐกิจชุมชนหมายความว่าให้พอเพียงในหมู่บ้าน หรือในท้องถิ่น ให้สามารถที่จะมีพอกิน เริ่มด้วย พอมี พอกินพอมีพอกินนี้ได้พูดมาหลายปี ๑๐ กว่าปีมาแล้วให้พอมีพอกิน แต่ว่าพอมีพอกินนี้เป็นเพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจ เมื่อปีที่แล้วบอกว่า ถ้าพอมีพอกิน คือ พอมีพอกินของตัวเองนั้น ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจสมัยหิน สมัยหินนั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกันแต่ว่าค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมา...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชทานเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

“...เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ย้าแล้วย้าอีก แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Sufficiency Economy ภาษาไทยก็ต่อว่าไม่มี Sufficiency Economy แต่ว่าเป็นคำใหม่ของเราก็ได้ ก็หมายความว่า ประหยัด แต่ไม่ใช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทุกคนจะมีความสุขแต่พอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติยากที่สุด...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชทานเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๓

“...ฉันพูดเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายคือ ทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะของตัวเอง คือทำจากรายได้ ๒๐๐-๓๐๐ บาทขึ้นไป เป็น ๒ หมื่น ๓ หมื่นบาท คนชอบเอาคำพูดของฉัน เศรษฐกิจพอเพียงไปพูดกันเลอะเทอะ เศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำเป็น Self-Sufficiency มันไม่ใช่ความหมาย ไม่ใช่แบบที่ฉันคิด ที่ฉันคิด คือ เป็น Self-Sufficiency of Economy เช่น ถ้าเขาต้องการดู TV ก็ควรให้เขามีดู ไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อ TV ดู เขาต้องการดูเพื่อสนุกสนาน ในหมู่บ้านไกล ๆ ที่ฉันไป เขามี TV ดูแต่ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้า แต่ถ้า Sufficiency นั้นมี TV เขาฟุ่มเฟือย เปรียบเสมือนคนไม่มีสตางค์ไปตัด Suit และยังใส่ Necktie Versace อันนี้ก็เกินไป...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข

วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๔

แนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้นั้นกระชับและชัดเจนยิ่ง นอกจากนี้ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ยังได้กล่าวสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ดังนี้

“เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว”

“...ไฟดับถ้ามีความจำเป็น หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่เรามีเครื่องปั่นไฟก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าขึ้นโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียง ก็มีเป็นขั้น ๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกันถ้ามีการช่วยกัน แลกเปลี่ยนกันก็ไม่ใช้พอเพียงแล้วแต่ว่าพอเพียงในทฤษฎีในหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้...”

จากกระแสพระราชดำรัส

วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

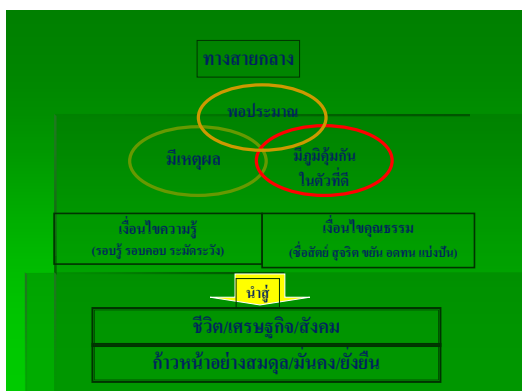
จะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่ายมีความหมายที่ชัดเจน ไม่ยากแก่การรับรู้และการนำไปปฏิบัติ ดังจะเห็นเป็นรูปธรรมที่ปรากฏชัดเจนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกิดผลสำเร็จแล้วมากมายตัวอย่างของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีหลายระดับ

เมื่อยามปกติเราใช้ไฟฟ้าโดยมีรัฐ (การไฟฟ้า) เป็นผู้ลงทุน และจ่ายค่าไฟให้โดยเราจ่ายค่าไฟคืนให้รัฐและเปลี่ยนกัน แต่หากเกิดเหตุไม่ปกติ (ไฟดับ) ถ้ามีภูมิคุ้มกันโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่ตัวเองมีอยู่ บ้านเล็กใช้เทียน บ้านใหญ่ หรือธุรกิจใช้เครื่องปั่นไฟก็จะทำให้แก้ไขปัญหาเองได้ แม้จะไม่เต็มรูปแบบปกติป่าสัก

“...ไอนี้มันใหญ่กว่า แต่วันนี้ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน คือ คนไม่เข้าใจว่ากิจการใหญ่ ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน เขานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง นี่เราวัดได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงอันนี้เป็นตัวอย่าง...”

โครงการป่าสักมีประโยชน์ทั้งในช่วงน้ำแล้งและน้ำท่วม เป็นเครื่องมือที่สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่กรุงเทพมหานคร ป้องกันความเสียหายของสภาพชีวิตของประชาชนจากน้ำท่วม พร้อมกันนี้ยังทำหน้าที่แจกจ่ายน้ำให้แก่พื้นที่เกษตรกรรม ให้แก่บ้านทั่วลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกตอนล่างกว่า ๒.๓ ล้านไร่ ให้เกษตรกรบริเวณลุ่มน้ำเกิดมีผลผลิตในช่วงฤดูแล้ง ทั้งยังเป็นแหล่งประมงน้ำจืดขนาดใหญ่ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้วย

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจพอเพียง

หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง, (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้น

ที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้หลักการพึ่งตนเอง หันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง ๕ ประการ คือ

๑. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พักพิงของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดีสร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริตเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดังกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการพัฒนาคน ความว่า

“...บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงาน ประกอบพร้อมด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน...”

๒. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน ไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน...”

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...ถ้ารักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมนี้กว่าอยู่ได้อีกหลายร้อยปี ถึงเวลานั้นลูกหลานของเราก็คอาจหาวิธีแก้ปัญหาต่อไป เป็นเรื่องของเขาไม่ใช่เรื่องของเรานะที่เราทำได้ ได้รักษาสิ่งแวดล้อมไว้ให้พอสมควร...”

๔. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามา ใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่ สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “...การเสริมสร้างสิ่งที่ชาวบ้านชนบทขาดแคลนและต้องการ คือความรู้ในด้านเกษตรกรรม โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งที่เหมาะสม...”

“...การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปหรือเต็มขนาด ในงานอาชีพหลัก ของประเทศย่อมจะมีปัญหา...”

๕. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มี การมุ่งที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้ จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าที่มีความสุข พอมีพอกินเป็น ขั้นหนึ่งและขั้นต่อไป ก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง...”

“...หากพวกเราร่วมมือร่วมใจกัน ทำสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ประเทศชาติของเราก็สามารถรอดพ้นจากวิกฤติได้...”

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรทางออกของการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและสังคม คือ จะต้องช่วยให้ประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตร และที่กลับคืนสู่ภาคเกษตรมีงานทำ มีรายได้ ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างรากฐานของชนบทให้แข็งแรง เพียงพอที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาวแนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงสำหรับเกษตรกรตามแนวพระราชดำริตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ “ทฤษฎีใหม่” ๓ ขั้น คือ

ขั้นที่หนึ่ง

มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดการใช้จ่าย

ขั้นที่สอง

รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม

ขั้นที่สาม

สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลายโดยประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการในด้านเงินทุนการตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล โดยมีนัยสำคัญ คือ

๑. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” การประกอบผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อยก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกพืชผักต่าง ๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้โดยไม่ต้องเบียดเบียนชลประทาน

๓. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้

๔. ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวและช่วยตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วยดังนั้นการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงมีความสำคัญและมีบทบาทต่อภาคการเกษตรซึ่งจะส่งผลกระทบไปสู่การเจริญเติบโตของประเทศอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายประการที่จะทำให้การทำเกษตรวิธีนี้ประสบผลสำเร็จ และก้าวไปอย่างมั่นคงไม่ล้มเลิกกลางคันมีการขยายผลที่เหมาะสมในทุก ๆ ด้าน ไม่ขยายผลรวดเร็วเกินไป ในขณะที่ผู้มีส่วนร่วมยังคงขาดความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ที่แท้จริงทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรได้รับการตอบสนองทั้งด้านส่วนตัวและสังคมได้ในระดับสูง ได้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีน้ำเพียงพอ มีรายได้เพิ่มขึ้นครอบครัวอบอุ่น มีความสามัคคีในระดับชุมชนและในระดับสถาบัน เป็นการส่งผลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สภาพพื้นที่ที่แห้งแล้งขาดแคลนน้ำกลับกลายเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์มากขึ้น เป็นการรักษาสอดคล้องกับดินและธรรมชาติ สิ่งที่ยังระวัง คือ การนำชื่อทฤษฎีใหม่ไปใช้ในโครงการต่าง ๆ ควรเน้นให้ชัดเจนว่า โครงการนั้น ๆ มีการพัฒนาการเกษตรในลักษณะแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่อย่างแท้จริง เพื่อมิให้เกิดความสับสนในสาระสำคัญของทฤษฎีใหม่แนวคิดของระบบเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน กับการแก้ไขวิกฤติทางเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคมของไทย

เคย

ประการแรก

เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอ กับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้า ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นการค้าของเกษตรกร ลักษณะเช่นนี้เกษตรกรหลายสถานะเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาดแทนที่ตลาดจะเป็นตัวกระทำหรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกร ดังเช่นที่เป็นอยู่ และหลักใหญ่สำคัญยิ่ง คือ การลดค่าใช้จ่ายในการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไก่ ไข่ ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ

ประการที่สอง

เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขายและการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวต่อสถานการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม

เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไปการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้อยู่นอกภาคเกษตร

สำหรับคนอยู่นอกภาคการเกษตรนั้น เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้ เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติที่ไม่ว่าจะอยู่ในกิจกรรมหรืออาชีพใด ก็ต้องยึดวิถีไทยอยู่ แต่พอดี อย่าฟุ่มเฟือยอย่างไร้ประโยชน์ อย่ายึดวัตถุเป็นที่ตั้ง ยึดเส้นทางสายกลาง อยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต เจริญเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่าใช้หลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยงกู้เงินมาลงทุนโดยหวังรวยอย่างรวดเร็ว แล้วก็ไปสู่ความล้มละลายในที่สุด ตั้งอยู่บนหลักของ“รู้ รัก สามัคคี” ใช้สติปัญญาปกป้องตนเองไม่ให้หลงกระแสโลกาภิวัตน์โดยไม่รู้ถึงเหตุและผลตามสภาพแวดล้อมของไทย ให้รู้จักแยกแยะสิ่งดี สิ่งเลว สิ่งที่เป็นประโยชน์ตามสภาพความเป็นจริงของบ้านเมืองเราเป็นที่ตั้ง ให้มีความรัก ความเมตตาที่จะช่วยเหลือสังคมให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ และรวมพลังกันด้วยความสามัคคีเป็นหมู่เหล่า ขจัดข้อขัดแย้งไปสู่ความประนีประนอม รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ในโอกาสนี้ภาคเอกชนได้รวมพลังครั้งใหญ่ผลักดันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้กับองค์กรธุรกิจอย่างจริงจัง หวังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยเติบโตแบบยั่งยืน โดยทุกภาคส่วนของสังคมได้เริ่มหันมาตามรอยพระยุคลบาท โดยยึดหลักการทั้งหลายที่ทรงแสดงให้เห็นมาใช้เป็นหลักปฏิบัติ โดยเฉพาะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้กับธุรกิจได้จริง เพราะเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายถึงเศรษฐกิจระบบปิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ได้สนับสนุนการปิดประเทศ หรือหันหลังให้กับกระแส

โลกาภิวัตน์ แต่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ไม่ประมาทและไม่โลภมากเกินไป จนเมื่อแข็งแรงพอสามารถเข้าสู่การแข่งขันในแบบที่สร้างสรรค์ ใช้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างชาญฉลาด รู้เท่าทัน สามารถเลือกรับเฉพาะสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาวเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจโดยไม่ขัดกับหลักการการทำการค้า แต่การได้มาของกำไรต้องไม่เอาเปรียบผู้อื่น หรือแสวงหากำไรจนเกินควร เกินเหตุ ขูดรีด เบียดเบียนประโยชน์ของสังคมนอกจากนี้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ปฏิเสธการเป็นหนี้สิน การกู้ยืมเงินแต่เน้นการบริหารความเสี่ยง คือแม้จะกู้ยืมเงินมาลงทุนก็เพื่อดำเนินกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงมากจนเกินไป และสามารถบริหารจัดการเงินกู้ได้อย่างเหมาะสมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ห้ามไม่ให้ลงทุนหรือขยายธุรกิจ แต่เน้นให้ทำธุรกิจที่ไม่ให้เสี่ยงมากเกินไป ควรลงทุนให้เหมาะสมกับธุรกิจของตนเอง

ประเทศไทยสู่เศรษฐกิจพอเพียง

รอบคอบ – อย่าตาโต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงในเรื่องความโลภของคนอันเป็นผลจากการที่เศรษฐกิจขยายตัวรวดเร็วอย่างต่อเนื่องนั่นเอง ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่าการเน้นความพอเพียงพอสมควรตามอัตภาพนั้น เป็นจุดเน้นมาโดยตลอด เป็นประเด็นของการลดความเสี่ยงอันเกิดจากสภาพความไม่แน่นอนในทุกด้าน ซึ่งเมื่อเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ทรงขยายความให้เห็นถึงรูปธรรมของการไม่ประมาทตนเองของความโลภ เห็นแก่ได้ โดยไม่คำนึงถึงผลได้ผลเสียแก่ตนเองและแก่ผู้อื่นอย่างละเอียดซึ่งพระองค์ท่านทรงเห็นว่าการจะทำโครงการอะไรต้องรอบคอบอย่าตาโต

มีความโลภน้อย

“...คนเราถ้าพอใจความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...”

รากฐานที่มั่นคง แข็งแรง

เศรษฐกิจพอเพียง เปรียบเสมือนการฝังราก ปักเสาเข็มและคำนวณให้แบกรับน้ำหนักก่อนสร้างบ้าน หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการวางรากฐานของบ้านให้มั่นคงก่อนจะก่อสร้างตัวบ้านต่อไป ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียงก็คือการวางรากฐานอันมั่นคงและยั่งยืนของชีวิตเรานั้นเอง เศรษฐกิจพอเพียงอาจจะหมายถึง การดำเนินงานอย่างเต็มศักยภาพ (ไม่ใช่การห่อตัว) จากรากฐานของตัวเองที่มีอยู่ อันได้แก่ ทุนสังคม การศึกษา ทุนทรัพยากร เป็นต้น

“...อาคารบ้านเรือน ตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคง ก็เพราะความแข็งแรงของรากฐานหรือเสาเข็ม ซึ่งเรามองไม่เห็น และมักจะลืมไปว่าเราอยู่ได้บนฐานรากอะไร...”

เศรษฐกิจพอเพียงสู่ยุทธศาสตร์ประเทศ

ความพอประมาณและความมีเหตุผล

เศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีใช่เป็นเพียงแนวคิดหรือปรัชญา แต่เป็นข้อสรุปที่ได้จากการปฏิบัติจริง และมีใช่เป็นเพียงปรัชญาในการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล แต่น่าจะเป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศที่อาจจะเรียกได้ว่า เป็นวิธีการผลิตของประเทศสามารถนำไปประยุกต์ได้กับกิจกรรม ซึ่งจะต้องพัฒนาความคิดนี้ขึ้นไปสู่แนวทางใหม่ของการพัฒนาประเทศ ที่ลดทัศนคติของการพึ่งพา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชาชนบทเน้นวิธีการที่จะทำให้คนไทย ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นการวิเคราะห์เศรษฐกิจจากเบื้องล่างมาสู่นโยบายมหภาค แทนการศึกษานโยบายระดับมหภาคแล้วนำไปสู่การปฏิบัติในเบื้องล่างซึ่งมักจะไม่เกิดผลตามที่คาดหวัง

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง

๑. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังกระแสพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า “...ความเป็นอยู่ที่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง...”

๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังกระแสพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า “...ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ...”

๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางค้าขาย ประกอบอาชีพ แบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงเช่นอดีต ดังกระแสพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า “...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น...”

๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวาย ใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ดังกระแส พระราชดำรัสตอนที่ให้ความหมายชัดเจนว่า “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้ เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าหน้าที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือ ให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตัวเอง...”

๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงเพราะยังมี บุคคลจำนวนมีใช้น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละอาย ดังกระแสพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษา และเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น...”

เศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตในความพอดี มีชีวิตใหม่ คือ หวนกลับมาใช้วิถีชีวิตไทยเป็นการสร้างรากฐานหรือพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...อาคารบ้านเรือน ตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคง ก็เพราะความแข็งแรงของรากฐานหรือเสาเข็ม ซึ่งเรามองไม่เห็น และมักจะลืมไปว่าเราอยู่ได้บนฐานรากอะไร...”

(ที่มา: การประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ; ๒๕๕๑)

การดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตรองกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป..”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากวารสารชัยพัฒนา

เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทาง

การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ ครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมาใช้ในการวางแผน

และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ คุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และการกระทำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาปรัชญาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๑. กรอบแนวคิด

เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓. คำนิยามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ ลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ไกล

๔. เงื่อนไข

การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้ง ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เน้นเกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
- เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน และมีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลัก : การพึ่งตนเองใช้เงินทุนตัวเอง

- ใช้แรงตัวเอง
- ใช้อุปกรณ์เครื่องมือตัวเอง
- ทำบัญชีครัวเรือนและใช้บัญชีประเมินผลปรับปรุงตนเอง
- วิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาดตัวเอง

หลัก : ความพอมีพอกิน

- เรียนรู้ (ฝึก) อาชีพทางการเกษตรอย่างหลากหลาย
- ปลุก – เลี้ยงทุกอย่างที่กินได้

- กินทุกอย่างที่ปลูกหรือเลี้ยงได้
- เผื่อแผ่แก่อีกูลต่อเพื่อนบ้าน

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙

หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงทุ่มเทพระวรกายตรากตรำและมุ่งมั่น เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกรไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ห่างไกลสักเพียงใด ก็มีทรงย่อท้อ เข้าไปช่วยเหลือราษฎร ทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเกษตร การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้ง ดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน หรือแม้กระทั่งการจราจร ทรงคิดค้นหาแนวทางแก้ไข ปัญหาได้อย่างแยบยล

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว และสามารถปฏิบัติได้จริงทรง มีความละเอียดรอบคอบ ทรงคิดค้นหาแนวทางพัฒนา เพื่อมุ่งประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด มีคุณค่า และควรยึดเป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท นำมาปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดผลต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติตลอดไป หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ที่สามารถรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่นักวิชาการและราษฎรในพื้นที่ ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่ จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว ตรงตามความต้องการของประชาชน

๒. ระเบิดจากข้างใน พระองค์ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน ทรงตรัสว่า "ต้องระเบิดจากข้างใน" หมายความว่า ต้องสร้างความ เข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้าน ที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสได้เตรียมตัวหรือตั้งตัว

๓. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง เยี่ยม ไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพ รวม (Macro) ก่อนเสมอแต่การ แก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็กๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะ มองข้าม

๔. ทำตามลำดับขั้น ในการทรงงานของพระองค์จะทรงเริ่มต้น จากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็น เรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การ อุปโภค บริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีที่เรียบง่ายเน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์ สูงสุด

๕. ภูมิสังคม การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยา เกี่ยวกับนิสัยใจคอของคนตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน

๖. องค์กรรวม ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์กรรวม (Holistic) หรือมองอย่าง ครบวงจรในการที่จะพระราชทาน พระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้นจะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่น กรณีของ "ทฤษฎีใหม่" ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแนวทางหนึ่งที่ พระองค์ทรงมองอย่างองค์กรรวม ตั้งแต่การถือครองที่ดิน โดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ ๑๐-๑๕ ไร่ การ บริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพ เมื่อมีน้ำในการเกษตรแล้วจะ ส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตมากขึ้นเกษตรกรต้องรู้จักวิธีการจัดการและการตลาด รวมถึงการ รวมกลุ่มรวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบ วงจรนั้น คือ ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๑, ๒ และ ๓

๗. ไม่ติดตำรา การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม และรวมชอมกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสภาพของสังคม จิตวิทยาแห่งชุมชน "ไม่ติดตำรา" ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ที่แท้จริงของคนไทย

๘. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด ในเรื่องของความ ประหยัดนี้ ประชาชนไทยทราบกัน ดีว่าเรื่องส่วนพระองค์ก็ทรงประหยัดมากดังที่เราเคยเห็นว่า หลอดยาสีพระทนต์นั้นทรงใช้อย่างคุ้มค่าอย่างไร หรือฉลองพระองค์แต่ละองค์ทรงใช้อยู่เป็นเวลานาน ขณะเดียวกันการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรทรงใช้หลัก ในการแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้ หาได้ในท้องถิ่นและประยุกต์ใช้สิ่งที่มี อยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก

๙. ทำให้ง่าย Simplicity ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว ทำให้การคิดค้นดัดแปลง ปรับปรุงและแก้ไขงานการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริ ดาเนินการ ไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และที่สำคัญยิ่งคือ สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยรวม ตลอดจนสภาพสังคมของชุมชนนั้นๆ ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย นำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย อันเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎธรรมชาติเป็นแนวทางนั่นเอง แต่การทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็ง่ายขึ้นนั้นเป็นของ ยาก ฉะนั้นคำว่า "ทำให้ง่าย"หรือ Simplicity จึงเป็นหลักคิดสำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑๐. การมีส่วนร่วม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักประชาธิปไตย จึงทรงนำ "ประชา พิจารณ์" มาใช้ในการบริหาร เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกัน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของ ประชาชนหรือต้องการของสาธารณชน

๑๑. ประโยชน์ส่วนรวม การปฏิบัติในพระราชกรณียกิจ และการพระราชทานพระราชดำริในการ พัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงระลึกถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ

๑๒. บริการรวมที่จุดเดียว One Stop Services การบริการรวมที่จุดเดียว เป็นรูปแบบการ บริการแบบเบ็ดเสร็จที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย โดยทรงให้ศูนย์ศึกษา การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้นแบบในการบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว เพื่อประโยชน์ที่จะมาขอ ใช้บริการจะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยจะมีหน่วยงานราชการต่างๆ มาร่วมดำเนินการและให้บริการ ประชาชน ณ ที่แห่งเดียว

๑๓. ทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและ ต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาธรรมชาติ หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ อาทิ การแก้ไขปัญหาลำน้ำเสียวได้พระราชทานพระราชดำริ การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ปล่อยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ หรือแม้กระทั่งการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

๑๔. ใช้ธรรมปราบอธรรม ทรงนำความจริง ในเรื่องความเป็นไป แห่งธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการ แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพที่ไม่ปกติเข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การทำนํ้าดี ขังไล่ํ้าเสีย หรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดี ตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติของน้ำ การบำบัดน้ำเน่าเสียโดยใช้ผักตบชวา ซึ่งมีตามธรรมชาติให้ดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ ดังพระราชดำรัสความว่า "ใช้ธรรมปราบอธรรม"

๑๕. ปลูกป่าในใจคน เป็นการปลูกป่าลงบนแผ่นดินด้วยความ ต้องการอยู่ของมนุษย์ ทำให้ต้องการบริโภคและใช้ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง เพื่อประโยชน์ของตนเอง และสร้างความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อมไม่รู้จักพอ ปัญหาความไม่สมดุลจึงบังเกิด ขึ้น ดังนั้นในการฟื้นฟูป่าธรรมชาติให้กลับคืนมา จะต้องปลูกจิตสำนึกในการรักผืนป่าให้แก่คนเสียก่อน

๑๖. ขาดทุนคือ กำไร"ขาดทุน คือ กำไร Our loss is gain การเสียคือ การได้ประเทศชาติก็จะก้าวหน้าและการคนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เน้นมูลค่าเงินไม่ได้" จากพระราชดำรัส ดังกล่าว คือ หลักการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อ พสกนิกรไทย "การให้" และ "การเสียสละ" เป็นการกระทำอันมีผล เป็นกำไร คือความอยู่ดีมีสุขของราษฎร ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนได้

๑๗. การพึ่งพาตนเอง การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เพื่อการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นด้วยการแก้ไขปัญหาลำน้ำเสียว เพื่อให้มีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไป แล้วขั้นตอนต่อไปก็คือ การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถ "พึ่งตนเองได้" ในที่สุด

๑๘. พออยู่พอกิน การพัฒนาเพื่อให้พสกนิกรทั้งหลายประสบความสำเร็จในชีวิตได้เริ่มจากการเสด็จฯ ไปเยี่ยมประชาชนทุกหมู่เหล่าในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎรด้วยพระองค์เอง จึงทรงสามารถเข้าพระราชหฤทัยในสภาพปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง ในการพัฒนานั้น หากมองใน ภาพรวมของประเทศมิใช่งานเล็กน้อย แต่ต้องใช้ความคิดและกำลังของคนทั้งชาติจึงจะบรรลุผลสำเร็จ ด้วยพระปรีชาญาณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทำให้คนทั้งหลายได้ประจักษ์ว่าแนวพระราชดำรินี้พระองค์นั้น "เรียบง่ายปฏิบัติได้ผล" เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน

๑๙. เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดจนกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พระราชทานไว้ดังนี้

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร ต่อมาเมื่อมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการหาวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

๒๐. ความซื่อสัตย์สุจริต จริใจต่อกัน "คนที่ไม่มีความสุจริต คนที่ไม่มีความมั่นคง ชอบแต่ makkelijk ไม่มีวันจะสร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญอันใดได้ ผู้ที่มีความสุจริตและ ความมุ่งมั่นเท่านั้น จึงจะทำงานสำคัญยิ่งใหญ่ที่เป็นคุณเป็น ประโยชน์แท้จริงที่สำเร็จ" พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๒

"ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้ มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ" พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๓๓

"ผู้ว่า CEO ต้องเป็นคนที่สุดจริต ทุจริตไม่ได้ ถ้าทุจริตแม้แต่นิดเดียวก็ขอแข่งให้มีอันเป็นไป ข้าราชการหรือประชาชนที่มีการทุจริต ถ้ามีทุจริตแล้วบ้านเมืองพัง ที่เมืองไทยพังมาเพราะมีการทุจริต" พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๖

๒๑. ทำงานอย่างมีความสุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง พระเกษมสำราญ ทรงมีความสุขทุกครั้งที่ช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยรับสั่งครั้งหนึ่งว่า "ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น"

๒๒. ความเพียร : พระมหาชนก จากพระราชนิพนธ์ พระ มหาชนก เป็นพระราชนิพนธ์ที่ทรงใช้เวลาค่อนข้างนาน ในการคิด ประดิษฐ์ด้วยการทำให้เข้าใจง่าย ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคม ปัจจุบัน อีกทั้งภาพประกอบ และคติธรรมต่างๆ ได้ส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ ที่หากคนไทยน้อมรับมาศึกษาวิเคราะห์และ ปฏิบัติตามรอยพระมหาชนก กษัตริย์ผู้เพียรพยายาม แม้จะไม่เห็นฝั่ง ก็ยังว่ายต่อไป เพราะถ้าไม่เพียรว่ายก็จะตกเป็นอาหารปลา และไม่ได้พบกับทิวเขาที่มาช่วยเหลือมิให้จมน้ำ เช่นเดียวกับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงริเริ่มทำโครงการต่างๆ ในระยะ แรก ที่ไม่มีความพร้อมในการ

ทำงานมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่พระองค์ก็ได้ท้อพระราชหฤทัย มุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

๒๓. รู้ รัก สามัคคี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสในเรื่อง "รู้ รัก สามัคคี" มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสามคำ ที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย

รู้ : การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา

รัก : คือความรัก เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนการความแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นๆ

สามัคคี : การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

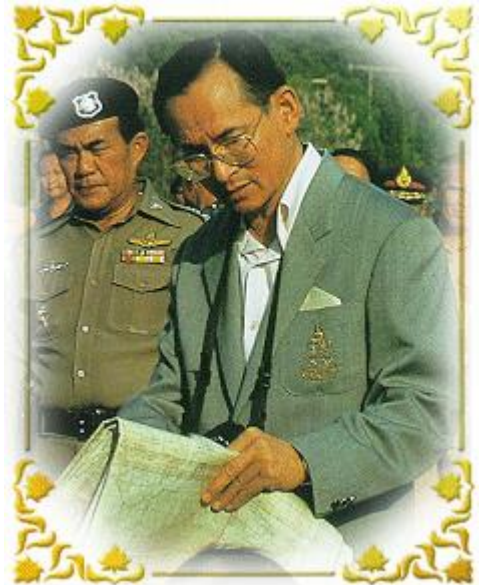
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาพระราชทานเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขอาณาประชาราษฎร์ มีมากกว่า ๒,๐๐๐ โครงการ สำหรับโครงการแรก เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่บ้านห้วยมงคล ตำบลหินเหล็ก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้ตัด "ถนนสายห้วยมงคล" ออกสู่ตลาดหัวหินเพื่อให้เกษตรกรได้มี

ถนนเพื่อนำผลผลิตเกษตรออกไปสู่ตลาด ถนนสายนี้ถือเป็น "ถนนมงคล" สายแรกเริ่มเป็นเส้นทาง
บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ที่ทอดไปสู่ "โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ" อื่น ๆ ทั่ว
ทุกภูมิภาคในเวลาต่อมา โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ นำพระมหากรุณาธิคุณของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแผ่ไปสู่ชนบทและชุมชนของไทย ตลอดจนของประเทศเพื่อนบ้าน
จนกระทั่งมีคำกล่าวไว้ว่า "ไม่มีที่แห่งใดในประเทศไทย ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เคยย่างพระ
บาทไปถึง"

เมื่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริขยายออกไป
นับร้อยนับพันโครงการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จึงพระราชทานพระราชดำริให้มี "ศูนย์ศึกษาการ
พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ" เพื่อเป็นศูนย์รวม
ของการศึกษาค้นคว้าทดลองวิจัยแสวงหาแนวทางและ
วิธีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับ
สภาพแวดล้อมของการประกอบอาชีพของราษฎรที่
อาศัยในภูมิภาคนั้น ๆ เมื่อค้นพบพิสูจน์ว่าได้ผล
แล้ว จึงนำผลที่ได้ไปถ่ายทอดสู่ราษฎรเพื่อพัฒนาพื้นที่
ใกล้เคียง จนกระทั่งขยายผลแผ่กระจายวงกว้างออกไป
เรื่อย ๆ เพื่อให้การพัฒนาประสบความสำเร็จอเนก
ประโยชน์สูงสุดแก่ราษฎร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาทุก
แห่ง จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ ทำหน้าที่เสมือน "พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต"

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ ปัจจุบันมี ๖ ศูนย์ กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ
ทั้ง ๔ ภาค ได้แก่

๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เริ่ม
ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕
๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ก่อตั้งเมื่อ
พ.ศ. ๒๕๒๕
๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัด
เชียงใหม่ เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗
๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เริ่ม
ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘

ในบรรดาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเหล่านี้มีจำนวน ๒ ศูนย์ที่มีผลงานการวิจัยทางด้านอุตสาหกรรมเกษตร สำหรับอุตสาหกรรมระดับครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมขนาดเล็ก ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน

ทอดพระเนตรการทำยางแผ่นของเกษตรกรบ้านตัวอย่าง สวนยางเขาสำนึก ศูนย์การศึกษาพัฒนาพิภพทอง
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง จังหวัดนราธิวาส

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัย ทดสอบการกลีกรรรมและเกษตรอุตสาหกรรม ตั้งอยู่ที่ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาฯ
แห่งนี้ ศึกษาการปลูกยางพารา การพัฒนาการทำสวนยางตาม

หลักวิชาการ และศึกษาพัฒนาอุตสาหกรรมยางธรรมชาติครบวงจร เพื่อให้ผลผลิตมีมูลค่าเพิ่มขึ้น และเป็นประโยชน์ในทางอุตสาหกรรม โดยมีการจัดสร้างโรงงานผลิตภัณฑ์ยางขนาดเล็ก และโรงงานแปรรูปยางขึ้น ณ ศูนย์ศึกษาฯ แห่งนี้

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการเกษตร ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง นอกจากการแปรรูปยางพาราแล้ว ยังมีการศึกษาวิจัยการแปรรูปผลผลิตจากถั่วเขียว โดยมีการศึกษาการออกแบบ

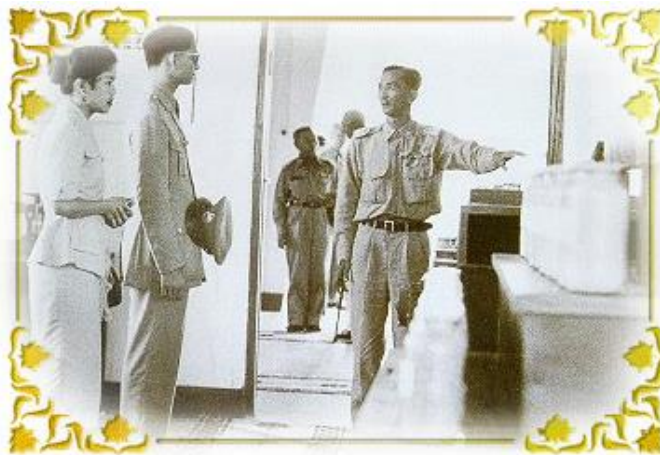
เครื่องมือแบบง่าย ๆ สำหรับชาวบ้านเพื่อใช้ในการผลิตแบ่งจากถั่วเขียว แบ่งที่ได้ก็นำมาผลิตวุ้นเส้นมาผลิตเป็นซีอิ๊ว การผลิตน้ำซีอิ๊วนี้นี้ได้มีการเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไปแล้วการศึกษาวิจัยเหล่านี้ต่อมาได้ขยายผลไปยังศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน และโครงการส่วนพระองค์เขาหินซ้อน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน จังหวัดสกลนคร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานขึ้นที่ตำบลห้วยยาง จังหวัดสกลนคร เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาและทดลองด้านพัฒนารูปแบบและกำหนดเทคโนโลยีแผนใหม่ให้แก่ราษฎร ส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษาและพัฒนาป่าไม้ในเขตปริมณฑลของศูนย์ฯ ด้วยระบบชลประทาน ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ การแปรรูปผลผลิตเป็นสินค้าเกษตรอุตสาหกรรม และส่งเสริมการพัฒนาอาชีพทางการเกษตรต่าง ๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริให้มีการศึกษาทดลองที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเกษตรดังนี้คือ

๑. การแปรรูปผลผลิตจากถั่วเขียว ได้แก่ การผลิตวุ้นเส้นจากถั่วเขียวและน้ำซีอิ๊วจากโปรตีนถั่วเขียว ซึ่งได้รับการขยายผลมาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง และการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผลตอบแทนของการปลูกถั่วเขียวเพื่อขาย กับการนำถั่วเขียวมาแปรรูปเป็นแบ่งถั่วเขียวก่อน การแปรรูปดังกล่าว สามารถเพิ่มมูลค่าของถั่วเขียวได้ถึง ๘ เท่าต่อกิโลกรัม
๒. การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อเป็นงานเสริมรายได้แก่ครอบครัวเกษตรกร และการศึกษาและพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
๓. การจัดตั้งโครงการนมพาสเจอร์ไรซ์ ที่สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ จังหวัดสกลนคร เพื่อใช้ดำเนินการผลิตนมพาสเจอร์ไรซ์ ซึ่งได้มาจากโคซึ่งเลี้ยงที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพัฒนานี้ไว้ว่า

"...เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกด้านของชีวิตประชาชน ที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่ จะทำอย่างไร และจะได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ จะสามารถที่จะหาวิธีการ จะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ

ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝน ฟ้า อากาศ และประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน..."

ดังนั้นวิธีการสาธิตและความรู้ต่าง ๆ ที่จัดแสดงไว้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา จึงเป็นวิธีการง่าย ๆ ที่เกษตรกรสามารถเข้าใจได้ และนำไปใช้วิธีการประกอบอาชีพได้อย่างกว้างขวาง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาทุกแห่ง เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าในภูมิภาคที่ศูนย์ตั้งอยู่เข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ หรือขอรับการอบรมตามหลักสูตรที่ศูนย์จัดขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เกษตรกร

นับได้ว่า พระบารมีได้แผ่คุ้มเกล้าปวงประชาชนชาวไทยทุกภูมิภาคของประเทศโดยถ้วนหน้า

โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา/โรงงานอาหารสำเร็จรูป/โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อุตสาหกรรมเกษตรอันเนื่องมาจาก พระปรีชาญาณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน

เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณา
วางโครงการจัดหาน้ำสนับสนุนโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัด
สกลนคร โดยมุ่งเน้นให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษา ทดลองงานที่พัฒนาแบบเบ็ดเสร็จและมีรูปแบบการพัฒนา
ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับเป็นตัวอย่างให้ราษฎรนำไปปฏิบัติในพื้นที่
ของตนเองได้ อันจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองต่อไป และได้พระราชทานพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษา
การพัฒนาภูพานฯ เป็นศูนย์ให้บริการในด้านเทคนิคและวิชาการที่ครบวงจร เพื่อให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมใน
การดำเนินงาน

ศูนย์ศึกษาพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ ตั้งอยู่ที่บ้านนาคเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอ
เมือง จังหวัดสกลนคร ห่างอำเภอเมืองไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๑๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ดำเนินการ
ทั้งหมด ๑๓,๓๐๐ ไร่

การดำเนินงานแบ่งเป็น

พื้นที่พัฒนาการเกษตรประมาณ ๒,๓๐๐ ไร่

พื้นที่เขตปริมณฑลเพื่อการพัฒนาป่าไม้ประมาณ ๑๑,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่มีชื่อว่า ป่า
ภูลุ่มข้าวและป่าภูเพ็ก

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เริ่มดำเนินการตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๗ โดยเพิ่มศึกษาค้นคว้าวิจัย
ทดลองงานพัฒนาการเกษตรที่เหมาะสมแก่ท้องถิ่น และนำออกเผยแพร่เป็นตัวอย่างให้ราษฎรนำไป
ปฏิบัติ เพื่อพัฒนาอาชีพ พื้นฟู และพัฒนาป่าไม้ การปลูกพืชเศรษฐกิจให้ผลเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ นี้ มีหน่วยราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลาย
หน่วยร่วมรับผิดชอบ เช่น กรมชลประทาน กรมป่าไม้ กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

กิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ครอบคลุมทุกด้านที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพเกษตรกรอัน
เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ ได้แก่

งานชลประทาน สร้างแหล่งเก็บกักน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำห้วยตาดไฮใหญ่ อ่างเก็บน้ำห้วยเดียก ฝ่ายกัก
เก็บน้ำจากต้นน้ำลำธาร แนะนำการจัดระบบส่งน้ำและการใช้น้ำแก่เกษตรกร

งานศึกษาและพัฒนาเกษตรกรรม ศึกษาทดลองวิธีการที่ได้ผลในการเพิ่มผลผลิตและรายได้ เช่น
ศึกษาทดสอบเลือกสายพันธุ์ข้าว พืช และไม้ผลที่เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
เช่น ข้าว พืช และไม้ผลที่เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ข้าว พืชไร่ พืชสวน
เป็นต้นว่า เงาะ ลำไย ทูเรียน น้อยหน่า หม่อนไหม ยางพารา เห็ด การจัดระบบการทำฟาร์ม
การศึกษาวิธีแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร

งานศึกษาและพัฒนาป่าไม้ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ทรุดโทรม ปลูกและบำรุงป่าธรรมชาติ ส่งเสริม
การปลูกป่าทดแทน ส่งเสริมการปลูกหวายดง ไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ตลอดจนการเพาะเลี้ยงครั้ง ควบคุม
และป้องกันไฟป่า

งานส่งเสริมและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการประมง ศึกษาทดลองและพัฒนาการประมงน้ำจืด ส่งเสริม
การเลี้ยงปลาบ่อ และในกระชังในอ่างเก็บน้ำ

งานศึกษาและพัฒนาด้านปศุสัตว์ ปรับปรุงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ศึกษาและทดลองการเลี้ยงสัตว์ การผลิต
อาหารสัตว์ เช่น ส่งเสริมการปลูกกระถินเป็นรั้วบ้าน ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วฮามาต้า การจัดการด้านการ
เลี้ยงสัตว์ และวิธีแก้ปัญหา เช่น การป้องกันและกำจัดโรคของสัตว์

งานศึกษาและพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน อนุรักษ์ดินและน้ำวิจัยทดสอบ ถ่ายทอดความรู้แก่ราษฎร
เพื่อให้พัฒนาที่ดินให้เกิดประโยชน์

งานส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน แนะนำฝึกอบรม ส่งเสริมความรู้ด้านอุตสาหกรรมใน
ครัวเรือน เช่น การตีเหล็ก ผลิตมิด และเครื่องมือเกษตร ฝึกอบรมย้อมสีผ้า ทอผ้า เพื่อให้ราษฎรทำ
เครื่องใช้ในครัวเรือนเป็นการประหยัด หรือเป็นอาชีพเสริมเพิ่มพูนรายได้

งานส่งเสริมการเกษตร นำความรู้ด้านเกษตรที่ศึกษาทดลองได้ผลเป็นที่พอใจแล้ว เผยแพร่แก่เกษตรกรให้นำไปปฏิบัติด้วยตนเอง

งานศึกษาและพัฒนาหมู่บ้านตัวอย่าง จัดระเบียบชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน จัดตั้งและพัฒนางานองค์กรประชาชนในหมู่บ้านรอบศูนย์

งานฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี ถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรกรรมแก่ราษฎรในหมู่บ้านรอบศูนย์ และราษฎรในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ นำความรู้ไปพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต

“

แหล่งองค์ความรู้ จากการดำเนินงาน ศึกษา ทดลอง วิจัย มาจวบจนถึงปัจจุบันนี้มีผลงานที่ประสบความสำเร็จเป็นจำนวนมาก และได้คัดเลือกผลงานที่โดดเด่นมาจัดทำเป็นหลักสูตร จำนวน ๑๙ เรื่อง เพื่อนำไปฝึกอบรมราษฎรให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วย

ผลสำเร็จที่ ๑ สายธารแห่งชีวิต

ผลสำเร็จที่ ๒ การเลี้ยงโคนมภูพาน

ผลสำเร็จที่ ๓ การเลี้ยงไก่ดำภูพาน

ผลสำเร็จที่ ๔ การเลี้ยงสุกรภูพาน

ผลสำเร็จที่ ๕ การปลูกข้าวพันธุ์สกลนคร

ผลสำเร็จที่ ๖ การปลูกข้าวขาวพันธุ์หอมมะลิ ๑๐๕

ผลสำเร็จที่ ๗ ลิ่นจี่ นพ. ๑

ผลสำเร็จที่ ๘ การเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อควบคุมศัตรูพืชสวนผลไม้

ผลสำเร็จที่ ๙ การผลิตวุ้นเส้นจากถั่วเขียว

ผลสำเร็จที่ ๑๐ การเลี้ยงปลานิลแดงร่วมกับเปิดบาบาลีลูกผสม

ผลสำเร็จที่ ๑๑ การเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์

ผลสำเร็จที่ ๑๒ เกษตรทฤษฎีใหม่

ผลสำเร็จที่ ๑๓ การจัดการดินเค็มเพื่อปลูกข้าว

ผลสำเร็จที่ ๑๔ การจัดการดินลูกรังเพื่อปลูกไม้ผล

ผลสำเร็จที่ ๑๕ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจและเห็ดพื้นเมือง

ผลสำเร็จที่ ๑๖ การปลูกยางพารา

ผลสำเร็จที่ ๑๗ หม่อนพันธุ์สกลนครและไหมพันธุ์นางตุ้ยสกลนคร

ผลสำเร็จที่ ๑๘ การแปรรูปจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ผลสำเร็จที่ ๑๙ การผลิตผ้าใยธรรมชาติ

ตัวอย่างผลสำเร็จดีเยี่ยม อาทิเช่น

โคเนื้อภูพาน ได้ปรับปรุงสายพันธุ์โคเนื้อภูพาน ให้มีระดับสายเลือดโคหางิมะสูงขึ้น ทำให้ได้เนื้อมีไขมันดีแทรก ซึ่งมีคุณภาพดีมาก และได้ขยายผลให้แก่เกษตรกรโดยมอบน้ำเชื้อ เพื่อนำไปผสมเทียมกับโคแม่พันธุ์ของสมาชิก ทำให้ลูกโคที่มีอายุ ๑ ปี มีราคาสูงจาก ๘,๐๐๐ บาท เป็น ๑๕,๐๐๐ บาทต่อตัว

ไก่อำภูพาน เป็นอาหารบำรุงสุขภาพที่ได้รับความนิยม จึงได้ปรับปรุงพันธุ์ ให้เลี้ยงง่าย ทนโรค โตเร็ว ขายได้มีกำไร มีตลาดรองรับ และราคาสูง จาก ๔๐-๕๐ บาท เป็น ๒๐๐-๒๕๐ บาทต่อตัว

สุกรภูพาน เป็นพันธุ์ที่ได้รับการปรับปรุง ให้มีลักษณะ เลี้ยงง่าย โตเร็ว ลูกตก ทนทานต่อโรค ให้น้ำนมคุณภาพดี เป็นที่ต้องการของตลาด สามารถเลี้ยงแบบขุน หรือเลี้ยงแบบผลิตลูกหมูก็ได้

ข้าวอินทรีย์ เป็นการผลิตข้าวที่ปลอดภัยจากสารพิษ ประกอบด้วย การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ข้าวกล้องงอก และข้าวฮาง ดำเนินการรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์กรรมข้าว ปรับปรุงพันธุ์ข้าว ทำให้ขายได้ราคาดี จากเดิม กิโลกรัมละ ๓๐-๓๕ บาท เป็น ๗๐ บาท

๒. ขยายผลสำเร็จสู่ราษฎร

๒.๑ การขยายผลโดยการฝึกอบรมทั่วไป มีหลักสูตรที่หลากหลาย ทั้งด้านพืช-สัตว์ เช่น การเลี้ยงโคเนื้อ ภูพาน การปลูกข้าวอินทรีย์ การเพาะเห็ด การทำเกษตรผสมผสาน การทำข้าวฮาง ข้าวกล้องงอก และน้ำข้าวกล้องงอก ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ตามโครงการเยาวชนเพื่อพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น โดยมีผู้เข้ารับการฝึกอบรมรวม ๑,๖๔๕ คน

๒.๒ การขยายผล สู่หน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นการขยายผลที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลต่างๆ ซึ่งดำเนินการต่อเนื่องจากปีที่แล้ว โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมจาก ๑๐ จังหวัด จำนวน ๑,๖๑๔ คน

กิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ครอบคลุมทุกด้านที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมอันเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ ได้แก่

๑. งานชลประทาน สร้างแหล่งเก็บกักน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำห้วยตาดไฮใหญ่ อ่างเก็บน้ำห้วยเดียก ฝายกักเก็บน้ำจากต้นน้ำลำธาร เน้นบริหารจัดการระบบส่งน้ำและการใช้น้ำแก่เกษตรกร

๒. งานศึกษาและพัฒนาเกษตรกรรม ศึกษาทดลองวิธีการที่ได้ผลในการเพิ่มผลผลิตและรายได้ เช่น ศึกษาทดสอบเลือกสายพันธุ์ข้าว พืช และไม้ผลที่เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ข้าว พืช และไม้ผลที่เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ข้าว พืชไร่ พืชสวน เป็นต้นว่า เงาะ ลำไยทุเรียน น้อยหน่า หม่อนไหม ยางพารา เห็ด การจัดระบบการทำฟาร์ม การศึกษาวิธีแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร

แปลงทดลองปลูกมะละกอ

ทดลองเลี้ยงหม่อนไหมเพื่อนำสู่เกษตรกร

ทดสอบสายพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมแก่พื้นที่

๓. งานศึกษาและพัฒนาป่าไม้ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ทรุดโทรม ปลุกและบำรุงป่าธรรมชาติ ส่งเสริมการปลูกป่าทดแทน ส่งเสริมการปลูกหวายดง ไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ตลอดจนงานการเพาะเลี้ยงครั้ง ควบคุมและป้องกันไฟ

ป่า

๔. งานส่งเสริมและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการประมง ศึกษาทดลองและพัฒนาการประมงน้ำจืด ส่งเสริมการเลี้ยงปลาบ่อ และในกระชังในอ่างเก็บน้ำ

บ่อสาธิตการเลี้ยงปลาหมอเทศ

๕. งานศึกษาและพัฒนาด้านปศุสัตว์ ปรับปรุงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ศึกษาและทดลองการเลี้ยงสัตว์ การผลิตอาหารสัตว์ เช่น ส่งเสริมการปลูกกระถินเป็นรั้วบ้าน ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วฮามาต้า การจัดการด้านการเลี้ยงสัตว์ และวิธีแก้ปัญหา เช่น การป้องกันและกำจัดโรคของสัตว์

บทที่ ๓

การประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน

(Gross Village Happiness : GVH)

แนวทางดำเนินการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม

๑. การเตรียมการจัดประชุม

๑.๑ ผู้นำการประชุม หรือวิทยากรกระบวนการ ในการจัดประเมิน ต้องทำความเข้าใจในกระบวนการ ขั้นตอนการจัดการประชุม รวมทั้งต้องศึกษารายละเอียด ความหมายของตัวชี้วัด เตรียมคำถามที่สามารถสร้างความเข้าใจหรือสื่อสารกับผู้เข้าร่วมประชุมได้ตรง และเหมาะสมสำหรับกลุ่มคนในแต่ละท้องถิ่น

๑.๒ คณะวิทยากรกระบวนการ ต้องทำความเข้าใจกับทีมงาน สร้างความเข้าใจในขั้นตอน ประเด็นคำถามและการใช้เครื่องมือ แบ่งงานให้ทุกคนในทีมวิทยากรมีบทบาทหน้าที่และสามารถทำงานแทนกันได้ การจัดสถานที่ ควรจัดเป็นรูปครึ่งวงกลม ๑ – ๒ แถว ไม่ควรซ้อนกันหลายชั้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีส่วนร่วมมากที่สุด และสามารถเคลื่อนไหวได้สะดวก เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้งานตามกระบวนการที่ได้ออกแบบไว้ ให้เพียงพอ

๑.๓ พัฒนาการผู้รับผิดชอบประสานตำบล ต้องมีการเตรียมความพร้อมชุมชนล่วงหน้า โดยการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจต่อประชาชนในการเข้าร่วมประชุม เตรียมข้อมูล ความเป็นจริงของชุมชนเพื่อร่วมกันตัดสินใจในการประเมิน หรือการประสาน คัดเลือกตัวแทนชุมชน

๑.๔ กลุ่มเป้าหมาย ควรเป็นตัวแทนของทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน หรือตัวแทนของหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำกลุ่ม (ถือว่าเป็นตัวแทนกลุ่มอาชีพและผู้แทนกลุ่มคน) ผู้นำคุ้มหรือหมู่บ้าน

๒. การจัดการประชุม

๒.๑ แนะนำทำความรู้จัก สร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง ระหว่างทีมวิทยากรกระบวนการกับชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุม

๒.๒ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประเมินและสร้างความรู้สึกลดภัยในการประเมิน หมายถึง ทำให้ที่ประชุมรู้สึว่าการประเมินในครั้งนี้ ทำให้ชุมชนได้ทราบความรู้สึกของคนในชุมชน ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ที่ได้ทำผ่านมา ว่าส่งผลต่อความรู้สึกเป็นสุข ความพอใจ สบายใจ หมดห่วง ไร้กังวล ต่อสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตของตนเอง ครอบครัวและในชุมชน มากน้อยเพียงใด ดังนั้นการประเมินจึงเป็นการกระทำโดยชุมชนเพื่อผลต่อชุมชนโดยตรง ไม่เกี่ยวข้องกับการประกวด แข่งขันกับใคร (เกณฑ์ ๖x๒ เกณฑ์การ

๒.๓ วิธีการประเมิน ซึ่งประกอบด้วย ๒ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การประเมินแต่ละองค์ประกอบเป็นรายตัวชี้วัด

๑. ประเมินเป็นรายตัวชี้วัด วิทยาการกระบวนการจะอธิบายความหมายของตัวชี้วัดแต่ละตัวในแต่ละองค์ประกอบให้ที่ประชุมเข้าใจ

๒. ที่ประชุมจะร่วมกันพิจารณาตัวชี้วัด นั้นๆ ว่ามี สถานการณ์และกิจกรรมอะไร หรือพฤติกรรมการปฏิบัติอย่างไร ที่ทำให้ตัวชี้วัดนั้นเกิดขึ้นจริงแล้วมีความสุข จากนั้นให้ที่ประชุมให้คะแนนจากสถานการณ์ กิจกรรม พฤติกรรม ต่างๆ ที่เสนอมาน่า ปัจจุบันมีสภาพเป็นอย่างไร ยังสร้างความไม่สะดวก ไม่สบาย ไม่พอใจ ทำให้เป็นกังวลอยู่หรือไม่ มากหรือน้อย ถ้าเป็นมากแสดงว่ามี ความสุขน้อย จะต้องให้คะแนนต่ำ แต่ถ้าเป็นไปใน ทิศทางตรงข้ามก็จะมี ความสุขมาก ต้องให้คะแนนสูง

เช่น องค์ประกอบที่ ๑.การมีสุขภาวะ ตัวชี้วัดที่ ๑.๑ ถ้าท่านมีความรู้ในการสร้างสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนนาน หมายถึง ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้เข้าใจและปฏิบัติตามหลักโภชนาการ ไม่เป็นโรคทั้งติดต่อและไม่ติดต่อ มีหลักประกันสุขภาพ มีโอกาสได้รับการรักษาจากแพทย์ พยาบาล อย่างสะดวก

ถามที่ประชุมว่า “ในหมู่บ้านของเรา มีอะไรที่จะยืนยันว่าตัวชี้วัดนี้จะเป็นไปได้จริง” นำคำตอบที่ได้มาเป็นเกณฑ์พิจารณา ให้คะแนน โดยคำตอบที่ได้อาจเป็น

- ได้รับความรู้การดูแลสุขภาพจาก อสม. ทุกเดือน
- จัดเวทีการเรียนรู้เรื่องการรักษาสุขภาพในชุมชน เป็นประจำ
- รับประทานอาหารไร้สารพิษจากการปลูกพืช ผัก ไร่กินเอง
- มีกิจกรรมออกกำลังกายทุกวันทุกคน เป็นต้น

เมื่อนำเหตุผลจากการทำกิจกรรม และการปฏิบัติตน ข้างต้นที่ให้มาทั้งหมด มีความรู้สึกละอย่างไร พอใจ สบายใจ สะดวก หรือว่าเป็นห่วง กังวล อย่างไร ควรได้ค่าคะแนนความสุขเท่าไร จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน (คะแนนความสุขต่ำสุดคือ ๑ ความสุขสูงสุดคือ ๕ คะแนน) วิธีการให้คะแนนตามกติกาที่ได้ตกลงกันไว้

๓. ที่ประชุมอาจจะพิจารณาเพิ่มเติมตัวชี้วัด ที่คิดว่าจำเป็นหรือเหมาะสมต่อการใช้งานสำหรับหมู่บ้าน/ชุมชน ได้ตามที่ต้องการ อาจเพิ่มในองค์ประกอบเดิมหรือเพิ่มองค์ประกอบใหม่ก็ได้ เมื่อเพิ่มเติมแล้วให้ใช้วิธีการประเมิน ให้คะแนนเช่นเดียวกันกับตัวชี้วัดเดิม

๔. วิธีการให้คะแนน ให้เป็นแนวทางที่ทีมวิทยากรเห็นว่าเหมาะสมและถนัด ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น

๑) การยกมือให้คะแนนซึ่งเป็นวิธีที่ง่าย ใช้วัสดุอุปกรณ์น้อยแต่มีผลเสียคือมักจะให้คะแนนตามกันหรือมีการควบคุมกำกับจากผู้หนึ่งผู้ใดได้ และใช้เวลามากต้องยกมือถึง ๕ ครั้งในหนึ่งตัวชี้วัด

๒) การยกป้ายด้วยกระดาษสี ๕ สีโดยเขียนหมายเลขคะแนนกำกับไว้ ๑ สี ๑ ระดับคะแนน เมื่อเวลาให้คะแนนให้ยกพร้อมกัน ทีมงานช่วยกันนับคะแนนว่าแต่ละข้อมีผู้ให้คะแนนใด จำนวนเท่าไร โดยยกป้ายคะแนนครั้งเดียวในแต่ละตัวชี้วัด ไม่เสียเวลาเหมือนการยกมือ ข้อเสียคือต้องเตรียมอุปกรณ์มากยิ่งขึ้นผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนมากเพราะต้องทำให้เท่ากับจำนวนผู้เข้าประชุม

๓) การใช้สติ๊กเกอร์หรือเข็มหมุดปักบนแผ่นชาร์ทเพื่อให้คะแนน

กรณีใช้แผ่นแผนผังใยแมงมุม (Spider diagram) ที่แสดงรวมทุกตัวชี้วัด แล้วลงคะแนนไปครั้งละตัวชี้วัด ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องออกมาติดสติ๊กเกอร์ หรือปักหมุดให้คะแนนด้วยตนเอง ต้องเดินหลายรอบและต้องไปรอต่อคิวเพื่อให้คะแนน ซึ่งอาจจะติดผิดพลาดไม่ตรงกับช่องให้คะแนนที่ถูกต้อง วิทยากรต้องกำกับและแนะนำอย่างใกล้ชิด

กรณีใช้วิธีแบ่งกลุ่มออกตามองค์ประกอบของตัวชี้วัด หลังจากทำความเข้าใจและกำหนดเกณฑ์การพิจารณาในแต่ละตัวชี้วัดในห้องประชุมรวมแล้ว แบ่งผู้เข้าประชุมออกเป็นกลุ่มเท่าๆ กัน เข้าประจำกลุ่มเพื่อให้คะแนนในแต่ละองค์ประกอบ ทีมวิทยากรต้องเตรียมแผ่นแผนผังใยแมงมุม (Spider diagram) ตัวชี้วัดขององค์ประกอบนั้นไว้ให้พร้อม ให้เวลาในแต่ละกลุ่มสำหรับการลงคะแนนทุกตัวชี้วัด โดยมีทีมวิทยากรประจำกลุ่มช่วยเหลือ ทำความเข้าใจเพิ่มเติม เมื่อหมดเวลาจึงเคลื่อนย้ายไปพร้อมกัน เพื่อลงคะแนนในองค์ประกอบอื่นๆ ต่อไป ทุกคนต้องได้ลงคะแนนครบทุกองค์ประกอบ ทุกตัวชี้วัด หลังจากนั้นจึงนำคะแนนทุกองค์ประกอบมารวมเป็นหนึ่งเดียวในแผนผังใยแมงมุม (Spider diagram) รวม ซึ่งจะทำให้เห็นเส้นกราฟรวมของทุกองค์ประกอบ

๕. การคิดคะแนน กรณีให้คะแนนเป็นรายตัวชี้วัด

๑) ในการตัดสินใจให้คะแนนของที่ประชุมในแต่ละตัวชี้วัด หากที่ประชุมสามารถสร้างการแลกเปลี่ยนเหตุผลกันให้เกิดการยอมรับในค่าคะแนนเดียวโดยไม่ต้องออกเสียงลงคะแนนก็จะเป็นฉันทามติเดียวกัน แต่จะใช้เวลาในการพิจารณาอภิปราย แลกเปลี่ยนกันมาก

๒) ในการออกเสียงลงคะแนนด้วยวิธียกมือ ติดสติ๊กเกอร์ หรือปักเข็มหมุด หรือวิธีอื่นๆ ที่ต้องใช้เจนนับความถี่ เพื่อหาค่าเฉลี่ยในแต่ละตัวชี้วัด ให้ คำนวณโดย ใช้ค่าคะแนน คูณด้วยจำนวนคนที่ให้คะแนน ในคะแนนนั้น บวกด้วยค่าคะแนนอื่นทุกค่า หารด้วยจำนวนผู้ให้คะแนนในข้อนั้นเช่น ผู้เข้าประชุม ๑๐๐ คน มีผู้ให้คะแนนในตัวชี้วัดหนึ่งดังนี้ ผู้ให้คะแนน ๑ จำนวน ๑๐ คน ผู้ให้คะแนน ๒ จำนวน ๑๐ คน ผู้ให้คะแนน ๓ จำนวน ๑๐ คน ผู้ให้คะแนน ๔ จำนวน ๓๐ คน ผู้ให้คะแนน ๕ จำนวน ๕๐ คน การคำนวณ ดังนี้ $(1 \times 10) + (2 \times 10) + (3 \times 10) + (4 \times 30) + (5 \times 50)$ หารด้วย ๑๐๐ (จำนวนผู้ออกเสียงทั้งหมด) เท่ากับ ๓.๘ คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดนั้น

คะแนน	๑	๒	๓	๔	๕	รวม
จำนวนคน	๑๐	๑๐	๑๐	๓๐	๕๐	๑๐๐
คิดคะแนน	$1 \times 10 = 10$	$2 \times 10 = 20$	$3 \times 10 = 30$	$4 \times 30 = 120$	$5 \times 50 = 250$	$380 / 100 = 3.8$ คะแนน

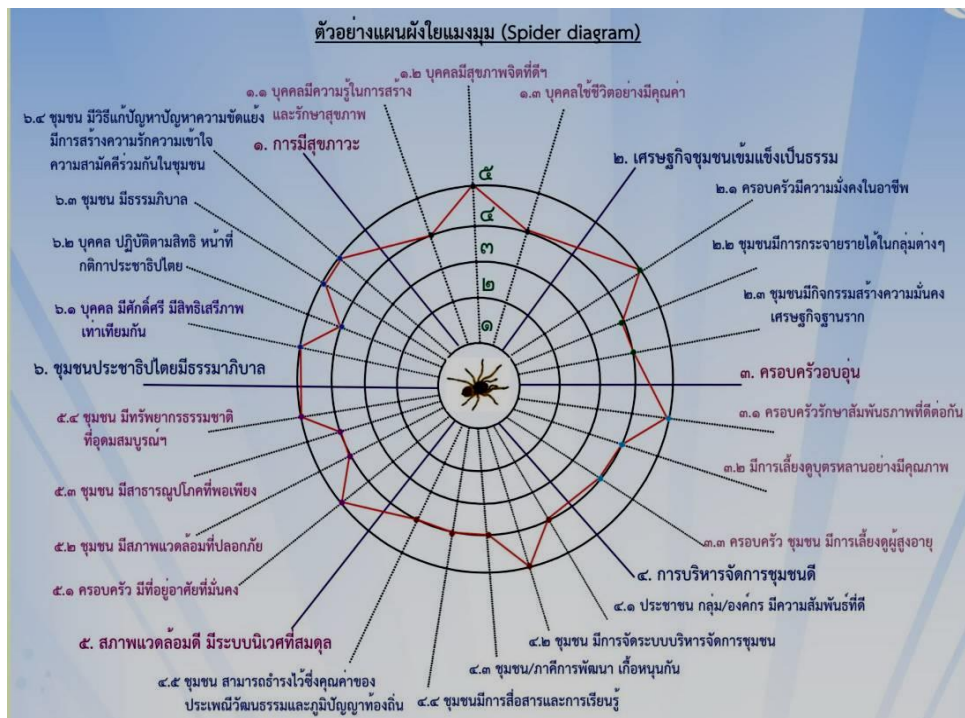
กรณีการคิดคะแนนเป็นรายองค์ประกอบ หากให้ที่ประชุมให้คะแนนครั้งละองค์ประกอบ ให้นำค่าคะแนนของทุกตัวชี้วัดในองค์ประกอบมารวมกัน หาดด้วยจำนวนตัวชี้วัดในองค์ประกอบ ใช้เป็นค่าเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบนั้น เช่น องค์ประกอบที่ ๑ การมีสุขภาวะ มีตัวชี้วัดทั้ง ๓ ตัวชี้วัด ใช้คะแนนทั้ง ตัวชี้วัดมารวมกันแล้วหารด้วย ๓ เป็นคะแนนเฉลี่ย

๖. เครื่องมือในการประเมิน

แผนผังใยแมงมุม (Spider diagram) เป็นเครื่องมือแสดงผลการให้คะแนนในรูปกราฟเส้นในผังวงกลม เส้นวงกลม ๕ วงแสดงระดับคะแนน วงใกล้จุดศูนย์กลางคะแนนต่ำสุด (เป็นทุกข์มาก) วงนอกคะแนนสูงสุด (เป็นสุขมาก) เส้นที่เชื่อมต่อกจากจุดกึ่งกลางถึงตัวชี้วัดเพื่อแสดงว่าเป็นตัวชี้วัดนั้น และป้องกันความสับสนในการลงคะแนน การลงคะแนนอาจให้ทำเครื่องหมายในช่องว่างเหนือเส้นในแต่ละวงคะแนนหรือบนเส้นของตัวชี้วัดนั้นๆ

การบันทึกคะแนนลงในแผนผังใยแมงมุม คือ ในการลงคะแนนเป็นรายตัวชี้วัด เมื่อได้คะแนนที่ตกลงกันแล้ว ให้นำค่าคะแนนเขียนลงบนเส้นของตัวชี้วัดแต่ละตัว รวมทั้งคะแนนของแต่ละองค์ประกอบ เช่น กรณีใช้วิธีนับคะแนน ใน (๑) (วิธีการอื่นคะแนนอาจมีค่าเป็นจุดทศนิยม) ที่องค์ประกอบที่ ๑ การมีสุขภาวะ มีตัวชี้วัด ๓ ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ ๑.๑ ตัวชี้วัดที่ ๑.๒ ตัวชี้วัดที่ ๑.๓ ได้คะแนน ๔ , ๕ และ ๔ ตามลำดับ ให้ทำเครื่องหมายตรงจุดตัดกันของเส้นของตัวชี้วัดกับเส้นคะแนนที่ได้ เมื่อทำเครื่องหมายครบทุกตัวชี้วัดแล้ว ให้ลากเส้นจากเครื่องหมายจากตัวชี้วัดหนึ่งไปตัวชี้วัดที่ใกล้กัน ต่อเนื่องจนครบ (ดังที่แสดงในรูป)

ผลคะแนนสามารถ ใช้เพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาได้ การใช้เครื่องมือนี้เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมรู้สึกเพลิดเพลิน ไม่เป็นทางการนัก สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้แลสามารถเข้าใจ อ่านค่าได้เอง เมื่อสรุปคะแนนแล้วจะเห็นแนวทางในการดำเนินการ ทั้งที่ต้องแก้ไขปรับปรุงเพราะ คะแนนต่ำ และการพัฒนาเพิ่ม อนุรักษ์สืบทอด เมื่อได้คะแนนสูงอยู่แล้ว

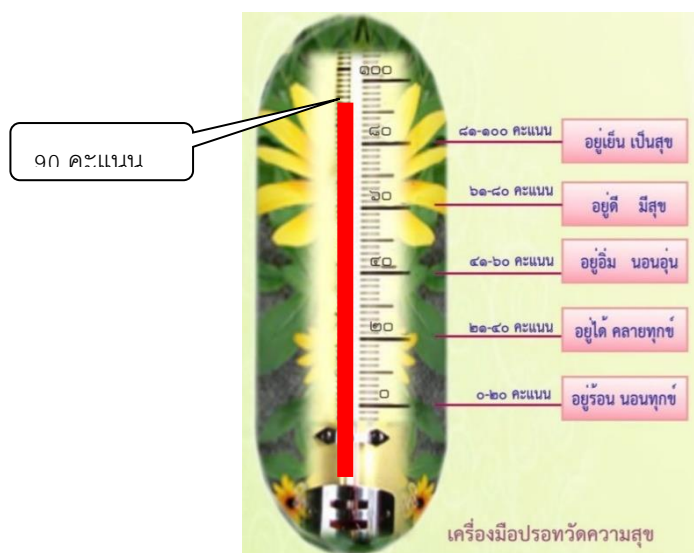
ขั้นตอนที่ ๒ การประเมินความสุขของหมู่บ้านรวมทุกตัวชี้วัด

การประเมินในขั้นตอนนี้ เป็นไปเพื่อสร้างความมั่นใจในค่าคะแนนอีกครั้ง การประเมินในขั้นตอนนี้ไม่จำเป็นต้องนำค่าคะแนนจากการประเมินในขั้นตอนที่ ๑ มาใช้ เพราะเป็นการใช้เครื่องมืออีกชนิดหนึ่ง สำหรับใช้สร้างความเชื่อมั่นในการประเมินและตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน ซึ่งจะทำให้ผู้ประเมิน เปรียบเทียบผลว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น ค่าคะแนนในการประเมินเป็นรายตัวชี้วัดโดยแผนผังใยแมงมุม มีค่าคะแนนสูง แต่ค่าคะแนนในการประเมินรวม โดยปรอทวัดความสุข มีค่าคะแนนต่ำ ทำให้เห็นว่า อาจมีปัจจัยบางประการที่ทำให้ค่าคะแนนผกผันกัน เช่น ไม่ได้ตั้งใจ ไม่เข้าใจในความหมายของตัวชี้วัด ให้คะแนนผิด หรืออื่นๆ ในการประเมินเป็นรายตัวชี้วัด รวมทั้งอาจมีเรื่องที่ยังห่วงกังวล ไม่พอใจ ที่ไม่ได้ระบุไว้เป็นตัวชี้วัด ซึ่งวิทยากร กระบวนการจะต้องซักถามเพื่อหาเหตุผลเพิ่มเติม จึงเป็นการตรวจสอบทิศทางว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ มีสาเหตุมาจากอะไร ต้องเพิ่มเติมอะไรหรือไม่

วิธีการประเมินและการคิดค่าคะแนนความสุขในภาพรวมของชุมชน โดยให้ที่ประชุมคิดถึงสภาพของชุมชนโดยรวมด้วยตัวชี้วัดทุกตัวที่ได้พูดคุย ทำความเข้าใจกันไปแล้วเป็นแนวทางพิจารณา ในการให้คะแนน โดยคิดค่าคะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน “ถ้าคะแนน ๑๐๐ คะแนน ความสุขในหมู่บ้านของเรามี

เท่าไร" หากอยู่ดีเป็นตัวเลขคะแนน เช่น ที่ประชุมมีมติ ให้เป็นคะแนน ๙๐ จึงนำไปแสดงบนปรอทวัดความสุข เพื่อเปรียบเทียบกับระดับความสุขเป็นการกระตุ้นให้เกิดการคิดแก้ปัญหา ทำกิจกรรมไปสู่เป้าหมายใหม่เพื่อเพิ่มค่าคะแนนในการประเมินครั้งต่อไป

เครื่องมือสำหรับการประเมินในขั้นตอนนี้ ใช้ปรอทวัดความสุข เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เห็นเป้าหมายการพัฒนาในการเพิ่มความสุขมวลรวมของชุมชน โดยคนในชุมชนทั้งหมดเห็นพ้องต้องกัน ใช้ตัวชี้วัดทุกตัวจากขั้นตอนที่ ๑ เป็นเกณฑ์การพิจารณา คะแนนที่ได้จะเห็นถึงระดับความสุขซึ่งจะแสดงว่ามีระดับใด เข้าใกล้เป้าหมาย ความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือไม่ และต้องทำอะไร อย่างไรเพื่อให้ถึงเป้าหมายนั้น

ระดับคะแนน ๐-๒๐ คะแนน ระดับน้อยที่สุด (อยู่ร้อน นอนทุกข์) เป็นความรู้สึกที่เกิดความแค้นเคืองในปัจจัยการดำเนินชีวิตไม่มีความสุข มีความกังวล อยู่ตลอดเวลา

ระดับคะแนน ๒๑-๔๐ คะแนน ระดับน้อย (อยู่ได้ คลายทุกข์) เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการที่สามารถปรับตัวใช้ปัจจัยการดำเนินชีวิต และการจัดการกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้บ้าง ยังมีความกังวลใจ ต้องการรับการช่วยเหลือจากภายนอก

ระดับคะแนน ๔๑-๖๐ คะแนน ระดับปานกลาง (อยู่อึด นอนอุ่น) เป็นความรู้สึกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับชุมชน มีความพอใจ สบายใจ สะดวก ระดับเดียวกันหรือเท่าๆ กันกับความกังวลเป็นห่วง ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ระดับคะแนน ๖๑- ๘๐ คะแนน ระดับมาก (อยู่ดี มีสุข) เป็นความรู้สึกมั่นใจในความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนินชีวิตให้มีความสุข แก้ไขปัญหาเพื่อลดความห่วงกังวลต่างๆ ได้มาก

ระดับคะแนน ๘๑ - ๑๐๐ คะแนน ระดับมากที่สุด (อยู่เย็น เป็นสุข) เป็นความรู้สึกเชื่อมั่นและมั่นใจในความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนินชีวิต เพื่อตัดความกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้น ทำให้รู้สึกพึงพอใจ สบายใจมากที่สุดและคงอยู่ต่อเนื่อง

การประเมินให้ที่ประชุมตัดสินใจเลือกค่าคะแนนกันให้เสร็จก่อน แล้วจึงค่อยเฉลยความหมายในแต่ละ ระดับก็ทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมมากขึ้น และไม่เป็นการชี้แนะให้เลือกระดับไปในตัว เช่น ตกลงเลือกระดับความสุขที่ ๙๒ คะแนน ถือว่าเป็นระดับ “อยู่เย็น เป็นสุข” ถามต่ออีกหน่อยได้ไหม ว่าทำไมไม่เต็มร้อย แล้วจะทำอะไรต่อกันดีล่ะ พี่น้อง...

๓. ตัวชี้วัดและความหมาย

ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็น เป็นสุข เป็นการสะท้อนเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา (Ends) และต้องพิจารณาเชื่อมโยงให้สะท้อนถึงวิธีการ (Means) ต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายความอยู่เย็น เป็นสุขด้วย เนื่องด้วยการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมาย ที่เลือกไว้ในระยะเวลาที่กำหนด ผลการพัฒนาเกิดขึ้นแก่ประชาชน ครอบครัวและชุมชนโดยรวม ในเชิงปริมาณ คือ มีถนน มีบ้าน มีงาน มีรายได้ หรือไม่มีคนเเกเร ไม่มีคนทำผิดกฎหมาย ไม่มีความขัดแย้ง แต่ความรู้สึกเป็นสุขหรือไม่จึงต้องประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้านหรือ ชุมชน ซึ่งเป็นการประเมินเชิงคุณภาพหลังจากการจัดกิจกรรม เพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนา โดยเฉพาะตัวชี้วัด ในการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ของกระทรวงมหาดไทย (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด)

การประเมินระดับความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของชุมชน ในการประเมินแบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินความสมดุลของความรู้สึก ของประชาชนในการได้ทำกิจกรรมใดๆ ที่ต้องการจะทำหรือไม่ทำในสิ่งที่ไม่ต้องการ ได้ทำแล้วประสบผลความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ เป็นการพึงพอใจในสภาพของสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นอยู่ อย่างเข้าใจในสภาพความเป็นจริงเกิดขึ้นเป็นความสุขจากภายใน “จิตที่เป็นกลาง”

ประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้สึกในช่วงเวลาการประเมินว่าประชาชนรู้สึกอย่างไร กับสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ว่า รู้สึกอย่างไร มีความสะดวก สบายกายสบายใจ พอใจ ไม่มีความกังวล ไม่ต้องห่วงใย ซึ่งถือเป็นความรู้สึกที่เป็น “ความสุข” ในขณะที่อาการตรงข้ามจะถือว่า เป็น “ความทุกข์”

ดังนั้น การประเมินความสุข จึงเป็นการนำสถานการณ์ที่เป็นสาเหตุให้เกิด ความสุขของประชาชนในชีวิตประจำวัน แล้วทำให้เกิดความสุขให้ขึ้นใน “จิตใจของประชาชน” ในระดับใด

ความหมายของ “ความอยู่เย็น เป็นสุข”

“ความอยู่เย็น เป็นสุข” หมายถึง “สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

จากความหมาย “ความอยู่เย็น เป็นสุข” สามารถกำหนดองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยพื้นฐานร่วม ในการสร้างความสุขของมนุษย์ได้ ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) การมีสุขภาพ ๒) เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ๓) ครอบครัวอบอุ่น ๔) การบริหารจัดการชุมชนดี ๕) การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล และ ๖) เป็นชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล

องค์ประกอบที่ ๑. การมีสุขภาพะ

หมายความว่า การดำรงชีพของบุคคลอย่างมีสุขภาพ ดำเนินชีวิตโดยใช้ความรู้ในการรักษาร่างกายให้แข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนยาว มีสุขภาพจิตใจที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม “คิดเป็น ทำเป็น” มีความเป็นเหตุเป็นผล มีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม ได้อย่างเต็มศักยภาพ

๑.๑ บุคคล มีความรู้ในการสร้างและรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย อายุยืนนาน

หมายถึง ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้เข้าใจและปฏิบัติตามหลักโภชนาการ ไม่เป็นโรคทั้งติดต่อและไม่ติดต่อ มีหลักประกันสุขภาพ มีโอกาสได้รับการรักษาจากแพทย์ พยาบาล อย่างสะดวก

๑.๒ บุคคล มีสุขภาพจิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม เชื่อมมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หมายถึง ประชาชนในหมู่บ้านมีหลักยึดเหนี่ยวในใจ ทั้งหลักศาสนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเพณี วัฒนธรรมและกติกากของหมู่บ้านเมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไป ไม่เป็นโรคจิตกังวล ไม่เป็นโรคซึมเศร้า ไม่เป็นโรคจิต ไม่ฆ่าตัวตาย

๑.๓ บุคคล มีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ

หมายถึง ประชาชนในชุมชน มีเป้าหมายในชีวิต เชื่อมมั่นในความรู้ความสามารถของตน ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง ใช้ความสามารถในการปรับตัวเพื่อการเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การตัดสินใจ “คิดเป็น ทำเป็น” ความคิดสร้างสรรค์ การประมาณตนและการควบคุมสถานการณ์ การสื่อสาร ต่อรอง ปฏิเสธและโน้มน้าวจิตใจ การปรับตัว (ทักษะคือความเชี่ยวชาญ ชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งบุคคลสามารถสร้างขึ้นจากการเรียนรู้)

องค์ประกอบที่ ๒. เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม

หมายความว่า การกระทำใด ๆ อันก่อให้เกิด การผลิต การจำหน่ายและการบริโภค ให้เกิดรายได้ที่เพียงพอ เกิดจากการมีงานสุจริต มีความมั่นคงและความปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้ที่เป็นธรรมต่อเนื่อง มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือ แบ่งปันกัน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และเกิดความยั่งยืน

๒.๑ ครอบครัว มีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ที่เพียงพอเกิดจากการมีสัมมาชีพ

หมายถึง ประชาชน มีงานที่มั่นคงทำ มีรายได้ที่เป็นธรรมต่อเนื่อง โดยใช้ความรู้ ความสามารถ อย่าง ถูกกฎหมาย ในการทำงานสร้างรายได้ ด้วยทรัพยากรที่มีอย่างสมประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นงานในครัวเรือนตนเอง หรือ ใน ส ต า น ป ร ะ ก อ บ ก า ร จั ด ก า ร ห นี สึ น ไ ต้ ม เ ป็ น ภ า ระ

๒.๒ ชุมชน มีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในชุมชนอย่างเป็นธรรม

หมายถึงชุมชนสามารถจัดกิจกรรมสร้างรายได้ กระจายไปสู่ประชาชน ครอบครัว กลุ่มองค์กร ได้อ ย่ า ง ที่ ว ่ ถึ ง ที่ ง หมู่บ้าน

๒.๓ ชุมชน มีกิจกรรมสร้างความมั่นคงเศรษฐกิจฐานราก มีและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อเนื่อง มีสถาบันการเงิน

หมายถึง ชุมชนมีกิจกรรมการสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาอาชีพ เพิ่มพูนทักษะฝีมือ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม มีสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ให้บริการสมาชิกตามความต้องการได้ อย่างทั่วถึง สามารถจัดการสร้างกิจกรรมแก้ปัญหาหนี้ในระบบได้

องค์ประกอบที่ ๓. ครอบครัวอบอุ่น

หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกมีความรัก ความผูกพันต่อกัน มุ่งมั่นที่จะการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย สามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม มีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกวัยเยาว์ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย เลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันเพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน

๓.๑ ครอบครัวรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน

หมายถึง ประชาชนทำหน้าที่ในการสร้างครอบครัว โดยมีเป้าหมาย และทำกิจกรรมต่างๆ มีความรับผิดชอบร่วมกันในด้านต่างๆ เช่น ดูแล เลี้ยงดูบุตร ส่งเสริมการศึกษา สุขภาพ ธรรมเนียมประเพณีไทย ดูแลผู้สูงอายุ และช่วยเหลือญาติพี่น้อง ด้านการงาน ด้วยความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมกันแก้ปัญหาของครอบครัว ด้วยความรัก และการแสดงบทบาทหน้าที่ในครอบครัวอย่างสมบูรณ์ เช่น พ่อ แม่ ประกอบอาชีพสุจริต กระทำตนเป็นตัวอย่างแก่บุตร ดูแลทุกข์สุข ให้ความอบอุ่น เลี้ยงดูอบรมสั่งสอน บุตรมีหน้าที่ช่วยเหลือ ดูแล บำรุง พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เคารพเชื่อฟัง เป็นต้น สามี ภรรยา มีความสนใจในแนวทางเดียวกัน จิตใจหนักแน่น ปรับตัวเข้าหากัน เสียสละ ใจกว้าง รู้เหตุผล ไม่ขัดแย้งโดยไม่มีเหตุผล และไม่ยึดเหตุผลของตนฝ่ายเดียว เอาใจใส่และห่วงใย พร้อมร่วมสุข ร่วมทุกข์ ยกย่อง ไม่ดูหมิ่น ไม่นอกใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๓.๒ ครอบครัว มีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกวัยเยาว์ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย

หมายถึง ครอบครัวมีวิธีการอบรมบุตร หลาน โดยอธิบายให้เชื่อในการทำดีให้หลักยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้ความเอื้อเฟื้อ โอบอ้อมอารี สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม โนมน้าวให้ประพฤติดีงาม รู้จักเลี้ยงชีพ มีวินัย มีกิริยามารยาทดีงาม ปฏิบัติงานที่ถูกต้อง การศึกษา เพื่อปรับปรุงชีวิตให้มีหลักฐานมั่นคง

๓.๓ ครอบครัว ชุมชน เลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

หมายถึง กิจกรรมที่ครอบครัวและชุมชนจัดขึ้นและดำเนินการเพื่อดูแล ส่งเสริมผู้สูงอายุ ในครอบครัว และชุมชน ในด้านจิตใจ สุขภาพ เศรษฐกิจ รวมทั้งการสืบทอดภูมิปัญญา เพื่อให้ผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีความสุขสบาย

องค์ประกอบที่ ๔. ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี

หมายถึง ชุมชน แสดงความสามารถบริหารจัดการชุมชน จัดกระบวนการพัฒนาชุมชน มีกิจกรรมการแก้ไขปัญหาชุมชนได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุมีผลและมีการบริหารจัดการที่ดี ผู้นำ ประชาชนและองค์กรในชุมชน สามารถร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รวมทั้งมีภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทเกื้อหนุนการทำงานภายในชุมชน มีการสื่อสาร และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถอนุรักษ์คุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่นรวมถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย

๔.๑ ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ร่วมมือ ช่วยเหลือกัน เกื้อกูล และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

หมายถึง ประชาชนมีความสามัคคี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านและคนอื่นๆ ในชุมชน ไม่มีปัญหาความขัดแย้ง การมีส่วนร่วมกับการทำงานเพื่อการพัฒนาชุมชน ให้การสนับสนุน ทั้งด้านความรู้ ทรัพยากร แรงงาน ของประชาชนและจากองค์กรในชุมชน ในการช่วยกันคิด ตัดสินใจและบริหารกิจกรรมให้สำเร็จ

๔.๒ ชุมชน มีการบริหารจัดการที่ดี มีและใช้แผนชุมชนในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน

หมายถึง ชุมชนมีการจัดระบบบริหารจัดการชุมชน ส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมใช้หลักวิชาการ ข้อมูล ในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมการพัฒนา มีแผนและใช้แผนพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือในการกำกับการติดตามพัฒนาให้เกิดผลตามที่กำหนด การจัดสรรทรัพยากร โดยมอบหมายผู้รับผิดชอบงานและผลักดันให้
เกิด การ เ ค ลี ่อ น ไ ห ว ไ บ สู่ ค ว า ม ส ำ เ ร ็ จ

๔.๓ ชุมชน ร่วมกับภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทเกื้อหนุนกัน สร้างการทำงานภายในชุมชน

หมายถึง การมีส่วนร่วม ของสถาบัน หน่วยงานต่างๆ ได้ในการสนับสนุนการทำงานของชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านวิชาการ และสนับสนุนปัจจัยอื่นๆ

๔.๔ ชุมชน มีระบบการสื่อสารและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

หมายถึง ชุมชนมีการส่งข่าวสาร ความรู้ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน และมีการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น ประชุมเป็นประจำ หอกระจายข่าว เสียงต่า มา ส าย เ ป็น ต้น

๔.๕ ชุมชน สามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย

หมายถึง ชุมชนจัดให้มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาคุณค่า การถ่ายทอดและสืบทอด ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมต่อเนื่อง รวมถึงการนำภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ มาใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาหมู่บ้านได้

องค์ประกอบที่ ๕.การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล

หมายถึง บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตของคนในหมู่บ้าน สร้างความสะดวกสบาย ร่มรื่น ปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ครอบครัวมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน และการมีบริการสาธารณสุขที่พอเพียง มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มีคุณภาพ สมดุล ในระบบนิเวศเพื่อใช้ยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน

๕ . ๑ บุ ค ค ล ค ร อ บ ค ร ี ว มี ที่ อ ยู่ อ า ศั ย ที่ มั่นคง

หมายถึง ครอบครัวเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยที่แข็งแรงมั่นคง ให้เป็นที่พักอาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวอย่างสะดวกสบายและปลอดภัย

๕.๒ ชุมชน จัดสภาพแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตในชุมชนให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

หมายถึง บรรยากาศสวยงามและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพที่ดี ไม่มีสิ่งเป็นพิษรบกวน สร้างความเดือดร้อนรำคาญ เช่น น้ำเน่า เสียงดัง ขยะพิษ กลิ่นเหม็น ไม่มีโจร ผู้ร้าย มีระบบป้องกันภัยอันตราย มีวิธี

ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่กังวลต่อการเกิดคดีที่กระทำต่อร่างกายและทรัพย์สิน

๕.๓ ชุมชน มีบริกาารสวาทารณูปโภคที่พอเพียง

หมายถึง ชุมชนมีสิ่งสาธารณะ ที่จำเป็นของหมู่บ้าน อยู่ในสภาพดี สามารถใช้ประโยชน์ อำนวยความสะดวก และ ให้ บริกาาร แก่ ประชาชน อย่างทั่วถึง

๕.๔ ชุมชน มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพเพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคน

หมายถึง ทรัพยากรต่างๆ ของหมู่บ้าน มีคุณภาพดี เช่น ป่าชุมชน แหล่งน้ำ สัตว์น้ำ พืชพันธุ์ชุมชน สภาพดินหรือสิ่งอื่นๆ มีการดูแลให้คงสภาพ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อการพึ่งตนเอง หรือช่วยแบ่งเบาภาระในการดำเนินชีวิตให้มีความสะดวกสบาย ไร้กังวล เช่น สามารถมีรายได้ สามารถใช้ประโยชน์จากป่าในการลดรายจ่าย เป็นต้น

องค์ประกอบที่ ๖. เป็นชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล

หมายถึง ชุมชนเป็นสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ประชาชน มีสิทธิเสรีภาพได้รับการยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นคนที่เท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย ประพฤติ ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนเองและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของคนอื่น มีระเบียบวินัย มีระบบการบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดความโปร่งใส คำนึง และกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม นำไปสู่สังคมสมานฉันท์มีสันติสุขอย่างยั่งยืน

๖.๑ บุคคล มีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพและการยอมรับ และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นคนที่เท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย

หมายถึง ประชาชน มีความเป็นอิสระในการกระทำกิจกรรมใดๆ ในชีวิตประจำวัน ตามขอบเขตอำนาจของกฎหมายหรือศีลธรรม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น อยู่ในหมู่บ้านร่วมใจกันปฏิบัติงานต่างๆ อย่างให้เกียรติ เคารพในความรู้ความสามารถ มีสิทธิคุณค่าของคน ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในการทำงานและรับผลที่เกิดขึ้น อย่างเท่าเทียม เสมอกัน

๖.๒ บุคคล ปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ กติกาประชาธิปไตย ไม่ซื้อสิทธิ์ ขายเสียงในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในการกระทำต่างๆ ตามหน้าที่พลเมืองที่ดี ยึดมั่นวัฒนธรรม ศีลธรรม กฎ กติกาของหมู่บ้าน มีวินัยในตนเอง โดยไม่ละเมิดหรือเอาเปรียบสิทธิของผู้อื่น เคารพตนเอง ในการตัดสินใจ การเลือกผู้แทนในการทำหน้าที่บริหารงานหมู่บ้าน/ชุมชนหรือประเทศ โดยไม่เห็นแก่ สินจ้างรางวัล และไม่สนับสนุนคนที่ทำผิดกฎ กติกาที่ได้กำหนดไว้

๖.๓ ชุมชนมีธรรมาภิบาลชุมชน มีระบบการบริหารจัดการที่ยึดหลักความโปร่งใส คำนึงถึง เป็นธรรม รับผิดชอบ

หมายถึง การบริหารงานของคณะผู้บริหารของหมู่บ้าน ทุกคณะ ทุกกลุ่มที่มีในหมู่บ้าน ดำเนินการโดยยึดหลักการปฏิบัติตาม กฎระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ ที่ทันสมัย เทียบธรรม ยึดมั่นในความถูกต้อง ซื่อสัตย์ สุจริต การปฏิบัติงานเปิดเผย ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารตรงไปตรงมา ให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการคิด ตัดสินใจ เมื่อผิดพลาดมีการยอมรับและรับผิดชอบพร้อมแก้ไขปรับปรุงได้ทันที่ บนฐานการบริหารทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดประโยชน์บรรลุเป้าหมายต่อประชาชนเป็นสำคัญ ประชาชนมีจิตสำนึกที่ดี ไม่ยอมรับและละเลยต่อพฤติกรรม การเรียกรับสิ่งตอบแทนของผู้มีหน้าที่ให้บริการ เพื่ออำนวยความสะดวกหรือได้มาซึ่งประโยชน์ที่ตนเองและครอบครัวต้องการ โดยกระทำในสิ่งที่กฎหมายห้ามไว้หรือไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้ทำ หรือเบียดบัง ยกยอกทรัพยากรมีส่วนร่วมไปเพื่อประโยชน์ของตน

๖.๔ ชุมชน มีวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้ง สร้างความสันติสุข สมานฉันท์ในชุมชนโดยชุมชน

หมายถึง ชุมชนมีระบบหรือกิจกรรมในการสร้างความรักความเข้าใจ มีความสามัคคี อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ใช้คณะกรรมการหรือบุคคลที่มีหน้าที่ในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นสร้างความปรองดองในชุมชน

สรุปขั้นตอน

การจัดการประชุมประเมินความอยู่เย็นเป็นสุข หรือความสุขมวลรวม (GVH) แบบมีส่วนร่วม

ที่	วิทยากร	ผู้ร่วมประชุม	เครื่องมือ
๑	ชี้แจงวัตถุประสงค์	รับฟัง เข้าใจ พร้อมประเมิน	เครื่องเสียง
๒	อธิบาย ความหมายของ องค์ประกอบตัวชี้วัด	รับฟัง เข้าใจ	แผ่นผังใยแมง มุม
๓	ตั้งคำถามเป็นรายตัวชี้วัด	ระดมสมองคิดว่า ชุมชนจะต้องมี อะไรบ้าง จึงจะทำให้ตัวชี้วัดแต่ละ ตัวชี้วัดจะสำเร็จจริง	ฟลิปชาร์ท/ บัตรคำ
๔	เชิญชวนให้คะแนนคราวละ ตัวชี้วัด	ให้คะแนนตามความรู้สึกแท้จริง	สติ๊กเกอร์ เข็มหมุด/ยก มือ
๕	นำค่าคะแนนที่ได้มาบันทึกบน แผ่นผัง	ตรวจสอบความถูกต้อง	แผ่นผังใยแมง มุม
๖	ตั้งคำถามตัวชี้วัดต่อไป จนครบ ทุกตัว	ร่วมพิจารณาให้คะแนน	แผ่นผังใยแมง มุม
๗	สรุปคะแนน เป็นราย องค์ประกอบและสรุปการ ประเมินเป็นรายตัวชี้วัด เชิญชวนพิจารณาค่าคะแนน	ร่วมเรียนรู้สิ่งที่ต้องปรับปรุง สิ่ง ที่ต้องรักษา เข้าใจสภาพความสุขในปัจจุบัน	แผ่นผังใยแมง มุม
๘	อธิบายการประเมินรวมทุก ตัวชี้วัด	คิดถึงสภาพของชุมชนและระดับ ความสุขที่เกิดขึ้น	ปรอทวัด ความสุข
๙	ตั้งคำถามให้ที่ประชุมประเมิน ความสุขในภาพรวม	ให้คะแนนตามความรู้สึกที่แท้จริง	ปรอทวัด ความสุข
๑๐	บันทึกค่าคะแนน	ตรวจสอบความถูกต้อง	ปรอทวัด ความสุข

๑๑	- สรุปการประเมิน - ชวนคิด ชวนคุย ถึงการเพิ่มความสุข ของบุคคลและชุมชนในอนาคต โดยใช้ตัวชี้วัด “ความอยู่เย็น เป็นสุข” เป็นเป้าหมาย	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สภาพปัญหา เข้าใจสาเหตุ หาทำออก ออกแบบ กิจกรรมดำเนินการต่อ	ฟลิปชาร์ท/ บัตรคำ
----	--	--	----------------------

การดำเนินวิถีชีวิตโดยยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด (๖x๒)

ตัวชี้วัด	ระดับคะแนน			คะแนน ที่ได้
	๑	๒	๓	
๑.ด้านการลดรายจ่าย ๑.๑ ครั้วเรือนทำสวน ครั้ว ๑.๒ ครั้วเรือนปลูก อบายมุข	$\leq 50\%$ ของ คร.ทั้งหมด $\leq 50\%$ ของคร. ทั้งหมด	๕๑ – ๗๕ % ของคร. ทั้งหมด ๕๑-๗๕ % ของคร. ทั้งหมด	$> 75\%$ ของคร.ทั้งหมด $> 75\%$ ของคร.ทั้งหมด	
๒. ด้านการเพิ่มรายได้ ๒.๑ ครั้วเรือนมีอาชีพ เสริม ๒.๒ ครั้วเรือนใช้ เทคโนโลยี ที่เหมาะสม	$\leq 20\%$ ของคร.ทั้งหมด $\leq 30\%$ ของคร.ทั้งหมด	๒๑-๓๐ % ของคร.ทั้งหมด ๓๑-๔๐ % ของคร.ทั้งหมด	$> 30\%$ ของคร.ทั้งหมด $> 50\%$ ของคร.ทั้งหมด	

๓. ด้านการ<u>ประหยั</u>ด ๓.๑ ครั้วเรือนมีการออมทรัพย์ ๓.๒ ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ ฯ	≤ ๕๐ %ของคร.ทั้งหมด มี ๑ กลุ่ม	๕๑-๗๕ % ของคร.ทั้งหมด มี ๑ กลุ่มและมีกิจกรรมเพื่อหมู่บ้าน	>๗๕ % ของคร.ทั้งหมด ๒ กลุ่มและเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย	
๔. ด้านการ<u>เรียนรู้</u> ๔.๑ ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔.๒ ครั้วเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน	มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างน้อย ๑ เรื่อง มีกิจกรรมเรียนรู้ ๑ กิจกรรม	มีกิจกรรมสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๑ อย่าง มีศูนย์เรียนรู้และการจัดกิจกรรม	มีกิจกรรมสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๒ อย่าง มีเครือข่ายเรียนรู้กับชุมชนอื่น	
๕. ด้านการ<u>อนุรักษ์</u> สิ่งแวดล้อมและ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ๕.๑ ชุมชนใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืน ในการประกอบอาชีพ ๕.๒ ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น เป็นหมู่บ้านน่าอยู่	≤ ๕๐ % ของคร.ทั้งหมด มีการปลูกต้นไม้ ปืละ ๑ ครั้ง และดูแลรักษา	๕๑-๗๕ % ของคร.ทั้งหมด มีกิจกรรมการ ปลูกต้นไม้ ปืละ ๒-๓ ครั้ง	> ๗๕ % ของคร.ทั้งหมด มีกิจกรรมการปลูกต้นไม้มากกว่า ๓ ครั้งขึ้นไป	

๖. ด้านการเฝ้าระวังต่อกัน ๖.๑ ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือ คนจน คนด้อยโอกาส และ คนประสบปัญหา ๖.๒ ชุมชน “รู้จักสามัคคี”	$\leq 50\%$ ของคนจน/ด้อยโอกาส /ประสบปัญหา มีกิจกรรมการแก้ปัญหา ร่วมกัน ๑ กิจกรรม	$51-75\%$ ของคนจน/ด้อยโอกาส /ประสบปัญหา มีกิจกรรมการแก้ปัญหาร่วมกัน ๒ กิจกรรม	$> 75\%$ ของคนจน/ด้อยโอกาส /ประสบปัญหา มีกิจกรรมการแก้ปัญหา ร่วมกัน ๓ กิจกรรมขึ้นไป	
รวมคะแนน				

- หมายเหตุ :**
๑. มท.สนับสนุนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ให้เป็นแนวทางสู่เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร
 ๒. จังหวัดสามารถพิจารณาดำเนินการให้มีการเพิ่มตัวชี้วัดได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

คำอธิบายตัวชี้วัด ๖ ด้าน ๑๒ ตัวชี้วัด
หมู่บ้านที่ยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต

ตัวชี้วัด

คำอธิบาย

๑.ด้านการลดรายจ่าย

๑.๑ ครั้วเรือนทำสวนครัว

๑.๑ ครั้วเรือนใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้าน หรือ ใช้กระถาง/

ภาชนะที่หึงแล้วในการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว รวมทั้งการปลูกผักแบบแขวน ในกรณีพื้นที่ที่ไม่สามารถปลูกผักได้อาจมีกิจกรรมอื่นที่ทดแทนกันได้

เช่นพื้นที่ชาวเล มีการหาปลากินเองเป็นต้น

๑.๒ ครั้วเรือนปลอดอบายมุข

๑.๒ สมาชิกทุกคนในครั้วเรือน ไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนันประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี

๒.ด้านการเพิ่มรายได้

๒.๑ ครั้วเรือนมีอาชีพเสริม

๒.๑ ครั้วเรือนมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้ครั้วเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น

๒.๒ ครั้วเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

๒.๒ ครั้วเรือนมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบ อาชีพ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครั้วเรือนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูกและได้ผลผลิตคุ้มค่าการปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงาน ทดแทน ฯลฯ

๓.ด้านการประหยัด

๓.๑ ครั้วเรือนมีการออมทรัพย์

๓.๑ สมาชิกในครั้วเรือนมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร/สถาบันการเงิน/กลุ่มออมทรัพย์ฯ/หรือกลุ่มอื่นๆที่มีการรับฝากเงินกับสมาชิก

๓.๒ ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ฯ

๓.๒ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ /กลุ่มออมทรัพย์สตรี/ กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น

- มีการเชื่อมโยงเครือข่าย

- การเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรต่างๆในพื้นที่หรือพื้นที่อื่น

๔.ด้านการเรียนรู้

๔.๑ ชุมชนมีการสืบทอดและใช้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔.๑ ชุมชนมีการบันทึกภูมิปัญญาในรูปแบบต่างๆ มีการ ถ่ายทอด และนำไปใช้ประโยชน์อย่าง กว้างขวาง
๔.๒ ครั้วเรือนมีการเรียนรู้	
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน	
ชีวิตประจำวัน	๔.๒ คนในครั้วเรือนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดหรือจัดเวทีการเรียนรู้หรือ
	กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๕.ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

๕.๑ ชุมชนใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืน

ในการประกอบอาชีพ	๕.๑ ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและประหยัดในการประกอบอาชีพ โดยมีการวางแผน
	จัดหาทรัพยากรทดแทน ควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้
	และสิ่งแวดล้อมเป็นต้น

๕.๒ ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น

เป็นหมู่บ้านน่าอยู่	๕.๒ ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้บริเวณที่สาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน หรือที่ว่างในหมู่บ้าน ฯลฯ
	และมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง

๖.ด้านการเอื้ออารีต่อกัน

๖.๑ ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือ

คนจนคนด้อยโอกาส

และคนประสบปัญหา

๖.๑ ชุมชนมีการจัดสวัสดิการสำหรับคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา เช่น การจัดให้มีกองทุนประกอบอาชีพ
กองทุนสงเคราะห์ ต่างๆ การจัดสรรเงินกำไรจากกองทุนชุมชนเพื่อเป็นสวัสดิการ การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตลอดจนมีการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในรูปแบบอื่นๆ ที่มีใช้เกี่ยวกับการเงิน เป็นต้น

๖.๒ ชุมชน"รู้รักสามัคคี"

๖.๒ ชุมชนมีการมีการจัดทำแผนชุมชนและนำไปสู่การ ปฏิบัติเพื่อการ
แก้ไขปัญหชุมชนร่วมกัน

บทที่ ๔

ขยายผลการพัฒนาประชาชนกลุ่มสุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา

รัฐบาลกำหนดการพัฒนาประเทศ ด้วยการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม หมายถึง การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยยกระดับรายได้และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ด้วยกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เพื่อมุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กำหนดเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน มีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ และเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบด้วยการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย และทำกิจกรรมเพิ่มรายได้ของครัวเรือน ให้มีรายได้ไม่น้อยกว่า ๗๐,๐๐๐ บาท /คน /ปี ในปี ๒๕๖๔

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ หรือกลุ่มจังหวัดสนุก ถือเป็นพื้นที่ ที่มีความสำคัญมาก โดยเป็นพื้นที่ ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเสด็จทรงงานมากที่สุด เป็นที่ตั้งของพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า ๒๗๐ โครงการ เป็นที่ตั้งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และร้อยละ ๘๐ ของประชากรในพื้นที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ กลุ่มจังหวัดสนุก ได้ดำเนินการส่งเสริม ให้ประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบ จึงน้อมนำหลักการทรงงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามศาสตร์พระราชา โดยยึดหลักของความพอเพียง อันได้แก่ พอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนแสวงหาความรู้ และยึดหลักความมีคุณธรรมต่อกัน หรือ “ทางสายกลาง” ในทางพุทธศาสนา

จากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ)ปี ๒๕๕๙ ปรากฏว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร หรือ “กลุ่มสนุก” มีครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี จำนวน ๑๐๕,๒๓๓ ครัวเรือน ซึ่งถือว่าเป็นครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความยากจนของประเทศ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนายกระดับรายได้เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ให้ประชาชน สามารถพึ่งตนเองได้

ในการพัฒนาประชากลุ่มสนุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ หรือกลุ่มจังหวัดสนุก ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาขยายผลสู่การปฏิบัติโดยยึดหลักบันได ๓ ขั้น เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และส่งเสริมให้เป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของประชาชนในกลุ่มจังหวัดสนุก ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีอาชีพ มีรายได้พื้ณเกณฑ์ความยากจนตามข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๖๐ (รายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี) จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ๕ กิจกรรมหลัก ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑ สร้างวิทยากร

กิจกรรมที่ ๑ สร้างวิทยากร

การสร้างวิทยากร ประกอบไปด้วย วิทยากรครู ก. หมายถึง วิทยากรระดับจังหวัด ที่จะกำหนดรูปแบบ แนวทาง หลักสูตร ในการดำเนินงานตามโครงการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด องค์ประกอบของวิทยากรครู ก. ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มงาน นักวิชาการ และนักวิชาการที่รับผิดชอบเป็นเลขานุการ มีหน้าที่ กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงาน ติดตามกำกับดูแล ให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการถ่ายทอดหลักสูตรการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชาให้แก่ครู ข.

วิทยากรครู ข. มีองค์ประกอบ ได้แก่ พัฒนาการอำเภอ (ให้อยู่ในคณะทำงานคณะใดคณะหนึ่ง หากได้รับแต่งตั้งเป็นทีมวิทยากรครู ก. ก็ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของวิทยากรครู ก.) ทีมปฏิบัติการตำบล (ปลัดอำเภอ/ผู้แทน อปท./กำนัน/เกษตรตำบล/ตำรวจ/ผอ.รพสต./พัฒนากร) ผู้แทนปราชญ์ด้านอาชีพระดับตำบล ผู้นำ อช. ประธาน กพสต. และมีพัฒนากรประจำตำบล เป็นเลขานุการ รวมตำบลละ ๙ คน มีหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้ สร้างความเข้าใจแนวทางดำเนินงานโครงการและให้คำแนะนำแก่วิทยากรครู ค. อบรมครัวเรือนเป้าหมาย ติดตามให้คำแนะนำครัวเรือนเป้าหมาย จัดทำรายงานความก้าวหน้า และดำเนินการถอดบทเรียน หรือการจัดการความรู้ที่มีผลสำเร็จ ในการดำเนินงาน

วิทยากรครู ค. มีองค์ประกอบ ได้แก่ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชุมชน อาสาสมัคร รวมหมู่บ้านละ ๘ คน ให้มีหน้าที่ อบรมสร้างความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโครงการ

แนะนำการประกอบอาชีพ และวิเคราะห์อาชีพทางเลือกแก่ครัวเรือนเป้าหมาย รวมถึงการติดตามให้คำแนะนำ ครัวเรือนเป้าหมายในการประกอบอาชีพ การจัดทำบัญชีรับ-จ่าย หรือตามที่ได้รับมอบหมายจากจังหวัด/อำเภอ ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ จัดทำเป็นคำสั่งอำเภอ แต่งตั้งวิทยากรครู ข และวิทยากรครู ค

ตารางที่ ๑ ประชุมสร้างความเข้าใจวิทยากร ครู ก จำนวน ๑ รุ่น ๓๐ คน ๒ วัน (จังหวัดสกลนคร เป็นหน่วย ดำเนินการ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
วันที่ ๑ ประชุมสร้างความ รู้ ความเข้าใจ ศาสตร์พระราชา	๑. เพื่อให้วิทยากร ครู ก. มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับศาสตร์ พระราชา	- ชี้แจงแนวทางโครงการ ขยายผลการพัฒนาตาม แนวทางศาสตร์พระราชา -ให้ความรู้เรื่องหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง หลักการทรงงาน -การน้อมนำศาสตร์ พระราชาไปสู่การปฏิบัติ ฯลฯ	-เอกสาร -Power Point -ฟลิปชาร์ต -ปากกาเคมี ฯลฯ	-คำถาม/ตอบ เพื่อแลกเปลี่ยนทำ ความเข้าใจ หลักสูตร รวมถึง แนวทางการขยาย ผล เพื่อถ่ายทอดให้ วิทยากรครู ข.
วันที่ ๒ -ฝึกการวิเคราะห์ สถานการณ์ความ ต้องการอาชีพของ ประชาชน	-เพื่อให้วิทยากรครู ก. มีความรู้ ความ เข้าใจ และสามารถ วิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการ อาชีพของ ครัวเรือนเป้าหมาย ที่เชื่อมโยงกับ สถานการณ์ เศรษฐกิจและ บริบทของชุมชนใน ปัจจุบัน	การวิเคราะห์และส่งเสริม อาชีพ -เชื่อมโยงสู่แนวทางการ ดำเนินงานของบริษัท ประชารัฐรักสามัคคี (จังหวัด) จำกัด -แบ่งกลุ่มย่อย เป็นราย จังหวัด -กำหนดหลักสูตรอบรม วิทยากรครู ข. ฯลฯ	-เอกสาร -Power Point -ฟลิปชาร์ต -ปากกาเคมี ฯลฯ	-คำถาม/ตอบ เพื่อแลกเปลี่ยนทำ ความเข้าใจ หลักสูตร แนว ทางการดำเนินงาน ของประชารัฐรัก สามัคคี(จังหวัด) จำกัด รวมถึง แนวทางการขยาย ผล เพื่อถ่ายทอดให้ วิทยากรครู ข.
-จัดทำแผนปฏิบัติ การฝึกอบรม วิทยากรครู ข.	-เพื่อให้วิทยากรครู ก. มีความชำนาญ ในการจัดทำ แผนปฏิบัติการ เตรียมวิทยากรครู ข.	-ชี้แจงทำความเข้าใจการ ดำเนินโครงการ การ ฝึกอบรมวิทยากรครู ข. -กำหนดหลักสูตรให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ บริบทของพื้นที่	-เอกสาร -Power Point -ฟลิปชาร์ต -ปากกาเคมี ฯลฯ	-นำเสนอผลการ จัดทำแผนปฏิบัติ การ เพื่อสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน

		-กำหนดการติดตาม สนับสนุนการฝึกอบรม วิทยากรครู ค.ของ วิทยากรครู ข. และการ ติดตามแนะนำคร้วเรือน เป้าหมาย		
--	--	---	--	--

ตารางที่ ๒ อบรมวิทยากร ครู ข จำนวน ๒๒ รุ่น ๆ ละ ๑๑๐ - ๑๑๓ คน ระยะเวลารุ่นละ ๒ วัน

(จุดดำเนินการ จังหวัดสกลนคร จำนวน ๑๐ รุ่น จังหวัดสกลนครพนม จำนวน ๘ รุ่น และจังหวัด
มุกดาหาร จำนวน ๔ รุ่น)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
วันที่ ๑ ประชุมสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ ศาสตร์พระราชา	๑. เพื่อให้วิทยากร ครู ข. มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับศาสตร์ พระราชา	- ชี้แจงแนวทางโครงการ ขยายผลการพัฒนาตาม แนวทางศาสตร์พระราชา -ให้ความรู้เรื่องหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง หลักการทรงงาน -การน้อมนำศาสตร์ พระราชาไปสู่การปฏิบัติ ฯลฯ	-เอกสาร -Power Point -ฟลิปชาร์ต -ปากกาเคมี ฯลฯ	-ควรถาม/ตอบ เพื่อแลกเปลี่ยนทำ ความเข้าใจ หลักสูตร รวมถึง แนวทางการขยาย ผลศาสตร์พระราชา
วันที่ ๒ -ฝึกการวิเคราะห์ สถานการณ์ความ ต้องการอาชีพของ ประชาชน	-เพื่อให้วิทยากรครู ข. มีความรู้ ความ เข้าใจ และสามารถ วิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการ อาชีพของ คร้วเรือนเป้าหมาย ที่เชื่อมโยงกับ สถานการณ์ เศรษฐกิจและ บริบทของชุมชนใน ปัจจุบัน	การวิเคราะห์และส่งเสริม อาชีพ -เชื่อมโยงสู่แนวทางการ ดำเนินงานของบริษัท ประชารัฐรักสามัคคี (จังหวัด) จำกัด -แบ่งกลุ่มย่อย เป็นราย จังหวัด -กำหนดหลักสูตรอบรม วิทยากรครู ข. ฯลฯ	-เอกสาร -Power Point -ฟลิปชาร์ต -ปากกาเคมี ฯลฯ	-ควรถาม/ตอบ เพื่อแลกเปลี่ยนทำ ความเข้าใจ หลักสูตร แนว ทางการดำเนินงาน ของประชารัฐรัก สามัคคี(จังหวัด) จำกัด รวมถึง แนวทางการขยาย ผล เพื่อถ่ายทอดให้ วิทยากรครู ค.
-จัดทำแผนปฏิบัติ การฝึกอบรม	-เพื่อให้วิทยากรครู ข. มีความชำนาญ ในการจัดทำ แผนปฏิบัติการ	-ชี้แจงทำความเข้าใจการ ดำเนินโครงการ การ ฝึกอบรมวิทยากรครู ข.	-เอกสาร -Power Point -ฟลิปชาร์ต -ปากกาเคมี ฯลฯ	-นำเสนอผลการ จัดทำแผนปฏิบัติ การ เพื่อสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน

	เตรียมวิทยากรครู ค.	-กำหนดหลักสูตรให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ บริบทของพื้นที่ -กำหนดการติดตาม สนับสนุนแนะนำ ครั้วเรือนเป้าหมาย การจัดรวบรวมรายงาน และการถอดบทเรียนหรือ เอกสารการจัดการความรู้ ที่เป็นเลิศ ฯลฯ		
--	---------------------	--	--	--

ตารางที่ ๓ อบรมวิทยากร ครู ค จำนวน ๑๑๐ รุ่น ๆ ละ ๑ วัน

(จุดดำเนินการ จังหวัดสกลนคร จำนวน ๕๔ รุ่น จังหวัดสกลนครพนม จำนวน ๓๘ รุ่น และจังหวัด มุกดาหาร จำนวน ๑๘ รุ่น)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
วันที่ ๑ ประชุมสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ ศาสตร์พระราชา	๑. เพื่อให้วิทยากร ครู ก. มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับศาสตร์ พระราชา	- ชี้แจงแนวทางโครงการ ขยายผลการพัฒนาตาม แนวทางศาสตร์พระราชา -ให้ความรู้เรื่องหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง หลักการทรงงาน -การน้อมนำศาสตร์ พระราชาไปสู่การปฏิบัติ	-เอกสาร -Power Point -ฟลิปชาร์ท -ปากกาเคมี ฯลฯ	-ควรถาม/ตอบ เพื่อแลกเปลี่ยนทำ ความเข้าใจ หลักสูตร รวมถึง แนวทางการขยาย ผล เพื่อถ่ายทอดให้ วิทยากรครู ข.
-ฝึกการวิเคราะห์ สถานการณ์ความ ต้องการอาชีพของ ประชาชน	-เพื่อให้วิทยากรครู ค. มีความรู้ ความ เข้าใจ และสามารถ วิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการ อาชีพของ ครั้วเรือนเป้าหมาย ที่เชื่อมโยงกับ สถานการณ์ เศรษฐกิจและ	การวิเคราะห์และส่งเสริม อาชีพ -เชื่อมโยงสู่แนวทางการ ดำเนินงานของบริษัท ประชารัฐรักสามัคคี (จังหวัด) จำกัด -แบ่งกลุ่มย่อย เป็นราย จังหวัด -กำหนดหลักสูตรอบรม วิทยากรครู ข.	-เอกสาร -Power Point -ฟลิปชาร์ท -ปากกาเคมี ฯลฯ	-ควรถาม/ตอบ เพื่อแลกเปลี่ยนทำ ความเข้าใจ หลักสูตร แนว ทางการดำเนินงาน ของประชารัฐรัก สามัคคี(จังหวัด) จำกัด รวมถึง แนวทางการขยาย

	บริบทของชุมชนในปัจจุบัน	ฯลฯ		ผล เพื่อถ่ายทอดให้วิทยากรครู ช.
จัดทำแผนปฏิบัติการ	-เพื่อให้วิทยากรครู ค. มีความชำนาญในการจัดทำแผนปฏิบัติการเตรียมอบรมครัวเรือนเป้าหมาย	-ให้ความเข้าใจวิธีปฏิบัติตามแนวทางโครงการโดยจัดทำแผนฝึกอบรมครัวเรือนเป้าหมาย การติดตามแนะนำครัวเรือนเป้าหมาย	-ฟลิปชาร์ต -ปากกาเคมี ฯลฯ	นำเสนอแผนปฏิบัติการและสอบถามเพื่อความชัดเจน

ตารางที่ ๔ ประชุมเชิงปฏิบัติการคณะทำงานจัดทำเมนูอาชีพ จำนวน ๑๔ คน ระยะเวลา ๑ วัน
(จังหวัดสกลนคร เป็นหน่วยดำเนินการ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	สื่อ/อุปกรณ์	ข้อเสนอแนะ
วันที่ ๑ ประชุม คณะทำงาน จัดทำเมนูอาชีพ ทางเลือก	๑. เพื่อจัดทำเมนูอาชีพที่เหมาะสมกับความต้องการของประชาชนและบริบทของพื้นที่	๑. วิเคราะห์ความต้องการของชุมชน ตลาดและพื้นฐานวิถีชีวิตประชาชน ๒. จัดกลุ่มอาชีพ (แบ่งกลุ่มย่อย เป็นรายจังหวัด) ๓. คณะทำงานกลั่นกรองวิเคราะห์ข้อมูลด้านอาชีพ ๔. จัดทำรายการวัสดุที่จำเป็นในการสนับสนุนรายอาชีพ	-เอกสาร -Power Point -ฟลิปชาร์ต -ปากกาเคมี ฯลฯ	-ควรรถาม/ตอบเพื่อแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจ -เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูล

กิจกรรม : จัดทำคู่มือวิทยากร และ เมนูอาชีพ

ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบโครงการ ดำเนินการจัดพิมพ์คู่มือวิทยากร จำนวน ๒๗,๘๐๐ เล่ม และเอกสาร “เมนูอาชีพ” จำนวน ๕๒,๘๐๐ เล่ม โดยดำเนินการภายใน เดือน มีนาคม ๒๕๖๐

กิจกรรม : ค่าติดตามของวิทยากรครู ก. เพื่อสนับสนุนการฝึกอบรมครู ค.

เป็นค่าใช้สอย ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ของวิทยากรครู ก. สำหรับการติดตามสนับสนุนการจัดอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการฝึกอบรมวิทยากรครู ค. จำนวน ๑๑๐ รุ่น (จังหวัดสกลนคร จำนวน ๕๔ รุ่น จังหวัดนครพนม จำนวน ๓๘ รุ่น และจังหวัดมุกดาหาร จำนวน ๑๘ รุ่น) ดังตารางที่ ๕ – ๗ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๕ เป้าหมายการฝึกอบรมวิทยากรครู ค. จังหวัดสกลนคร

อำเภอ	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนวิทยากร	จำนวนรุ่น	หมายเหตุ
-------	---------------	--------------	-----------	----------

เมืองสกลนคร	๑๗๓	๑๓๘๔	๖	
สว่างแดนดิน	๑๘๙	๑๕๑๒	๖	
วานรนิวาส	๑๘๒	๑๔๕๖	๖	
พรรณานิคม	๑๓๕	๑๐๘๐	๕	
อากาศอำนวย	๙๔	๗๕๒	๓	
บ้านม่วง	๙๘	๗๘๔	๓	
กุสุมาลย์	๗๑	๕๖๘	๓	
เจริญศิลป์	๕๙	๔๗๒	๒	
โพนนาแก้ว	๕๓	๔๒๔	๒	
พังโคน	๖๙	๕๕๒	๒	
วาริชภูมิ	๗๑	๕๖๘	๓	
คำตากล้า	๖๑	๔๘๘	๓	
โคกศรีสุพรรณ	๕๓	๔๒๔	๒	
เต่างอย	๓๒	๒๕๖	๑	
กุดบาก	๔๐	๓๒๐	๒	
ภูพาน	๖๕	๕๒๐	๒	
นิคมน้ำอูน	๒๙	๒๓๒	๑	
ส่องดาว	๔๖	๓๖๘	๒	
รวมทั้งสิ้น	๑,๕๒๐	๑๒,๑๖๐	๕๔	

ตารางที่ ๖ เป้าหมายการฝึกอบรมวิทยากรครู ค. จังหวัดนครพนม

อำเภอ	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนวิทยากร	จำนวนรุ่น	หมายเหตุ
เมืองนครพนม	๑๖๐	๑๒๘๐	๕	
ท่าอุเทน	๑๑๑	๘๘๘	๔	
ธาตุพนม	๑๓๖	๑๐๘๘	๔	
นาแก	๑๔๓	๑๑๔๔	๕	
บ้านแพง	๖๖	๕๒๘	๒	
ปลาปาก	๘๕	๖๘๐	๓	
ศรีสงคราม	๑๐๙	๘๗๒	๔	
เรณูนคร	๙๑	๗๒๘	๓	
นาหว้า	๖๘	๕๔๔	๒	
โพนสวรรค์	๙๐	๗๒๐	๓	
นาทม	๓๗	๒๙๖	๒	

วัยยาง	๒๗	๒๑๖	๑	
รวมทั้งสิ้น	๑,๑๒๓	๘,๙๘๔	๓๘	

ตารางที่ ๗ เป้าหมายการฝึกอบรมวิทยากรครู ค. จังหวัดมุกดาหาร

อำเภอ	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนวิทยากร	จำนวนรุ่น	หมายเหตุ
เมืองมุกดาหาร	๑๔๖	๑๑๖๘	๕	
นิคมคำสร้อย	๗๑	๕๖๘	๒	
ดอนตาล	๕๙	๔๗๒	๒	
คำชะอี	๘๕	๖๘๐	๓	
ดงหลวง	๕๗	๔๕๖	๒	
หว้านใหญ่	๔๓	๓๔๔	๒	
หนองสูง	๔๔	๓๕๒	๒	
รวมทั้งสิ้น	๕๐๕	๔,๐๔๐	๑๘	

กิจกรรมที่ ๒ จัดเวทีประชาคมคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมาย (ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐)

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการจัดเวทีประชาคม เพื่อคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมาย โดยใช้ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.ปี ๒๕๕๙) จำนวนอย่างน้อยร้อยละ ๕๐ ของครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี ระยะเวลาดำเนินการ ครึ่งวัน

(ครัวเรือนเป้าหมาย หมายถึงครัวเรือนที่มี รายเฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำกว่า ๓๘,๐๐๐ บาท โดยใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี ๒๕๕๙) จำนวน ๓,๑๔๘ หมู่บ้าน ได้แก่ จังหวัดสกลนคร ๑,๕๒๐ หมู่บ้าน จังหวัดนครพนม ๑,๑๒๓ หมู่บ้าน และจังหวัดมุกดาหาร ๕๐๕ หมู่บ้าน

ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน หัวหน้าคุ้ม ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน ประชาชน อย่างน้อยหมู่บ้าน ละ ๓๐ คน เพื่อร่วมกันรับทราบข้อมูล แนวทางการคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมาย ตามโครงการ

หลักเกณฑ์การคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมาย

๑. เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี ในปี ๒๕๕๙
๒. เป็นครัวเรือนที่พร้อมจะปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่
 - ๒.๑ รู้จักพอประมาณ ด้วยการทำบัญชี-จ่ายในครัวเรือน
 - ๒.๒ มีเหตุผล ด้วยกิจกรรมตั้งปณิธาน ลด ละ เลิก อบายมุข สิ่งฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น
 - ๒.๓ สร้างภูมิคุ้มกัน ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ในหมู่บ้าน
 - ๒.๔ การเรียนรู้ ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมที่หมู่บ้านหรือส่วนราชการจัดขึ้น
 - ๒.๕ ส่งเสริมคุณธรรม ด้วยการปฏิบัติกิจทางศาสนา
๓. ไม่เบียดเบียนหรือเอาเปรียบคนอื่น ๆ

๔. จะดำรงตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และขยันในการประกอบอาชีพ

กิจกรรมย่อย ๓ สร้างความรู้ ความเข้าใจศาสตร์พระราชและพัฒนาครัวเรือนเป้าหมาย

การพัฒนาครัวเรือน หมายถึงการส่งเสริม สนับสนุนครัวเรือนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งต้องเริ่มจาก การค้นหาและประเมินศักยภาพของครัวเรือน ๔ ด้าน ได้แก่ “ทัศนะ” “ทักษะ” “ทรัพยากร” และ “ทางออก” หรือเรียกว่า กระบวนการ ๔ ท ของครัวเรือนเป้าหมาย เพื่อไปกำหนดกิจกรรม ให้ครัวเรือน พัฒนาและดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย มีรายได้เพิ่มขึ้น และไม่ต่ำกว่า ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี ในเดือน กันยายน ๒๕๖๐

ท ที่ ๑ : ทัศนะ

หมายถึง ความเห็นของครัวเรือนที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่เกิดขึ้นในครอบครัวของตนเอง ชุมชน และสังคม ทัศนะ เกิดมาจากความเชื่อ ค่านิยม และข้อมูลข่าวสารที่ได้รับทัศนะของครัวเรือนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็น พื้นฐานในการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมครัวเรือนว่าจะไปในทิศทางบวกหรือลบ “ทัศนะหรือความเห็นเป็น สิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าได้รับโอกาส”

ทัศนะ มี ๒ ประเภท ได้แก่

๑. ทัศนะทางบวก เป็นความเห็นที่ดีที่ชอบ ต่อสิ่งที่กระทำ รวมถึงมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะพึ่งตนเอง มีความเพียรประกอบสัมมาอาชีพ
๒. ทัศนะทางลบ คือ ความเห็นที่ไม่ดี ไม่ชอบ ไม่อยากมีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ชวนช่วยช่วยเหลือตนเอง

การประเมินทัศนะของครัวเรือน สามารถทำได้โดยวิธีดู สังเกตจากการแสดงพฤติกรรมของครัวเรือน สอบถาม สัมภาษณ์ และทดสอบ

๑. สภาพชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของครอบครัว (ทางกายภาพ ที่อยู่ เป็นของตนเอง เช่น ความสะอาด จิตใจ)
๒. ความสัมพันธ์ในครอบครัว อาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา พ่อ แม่ ลูก พี่น้อง ปู่ย่า ตายาย บุตรหลาน ฯลฯ
๓. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความรู้สึกพอใจของรายได้กับรายจ่าย
๔. ความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนกับเพื่อนบ้าน ชุมชน หรือหน่วยงานของรัฐและองค์กรต่างๆในชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทัศนะเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างมั่นคงและถาวร ดังนี้

๑. นำบุคคลตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชนมาเป็นต้นแบบ ให้กับครัวเรือนที่ต้องการเปลี่ยนทัศนะ ลักษณะที่สำคัญของบุคคลตัวอย่าง เช่น ต้องเป็นบุคคลที่ครัวเรือนให้การยอมรับในการเป็นแบบอย่างที่ดี
๒. ใช้วิถีพูดหรือการสื่อสารการเปลี่ยนแปลงทัศนะ มีได้ ๒ วิธี คือ

๒.๑ การพูโยใช้หลักเหตุผล การชักจูงเพื่อการเปลี่ยนทัศนะของครัวเรือน วิธีนี้จะต้องเป็นการพูดโดยเสนอข้อมูลที่แท้จริงในส่วนดี และไม่ดี เพื่อให้ครัวเรือนใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง

๒.๒ การพูดเพื่อสร้างแรงจูงใจ โดยพูดเน้นด้านเดียว และพยายามเสนอเหตุผลเพียงด้านจนทำให้ครัวเรือนคล้อยตามได้

๓. ให้ครัวเรือนเรียนรู้จากของจริง เพื่อกระตุ้นให้ครัวเรือนเกิดการเปลี่ยนทัศนคติไปแนวทางที่ต้องการ เช่น จัด
สาธิตกิจกรรม การศึกษาดูงาน

๔. การใส่ใจในพฤติกรรมของตนเองและครัวเรือน โดย ทำให้เกิดความไว้วางใจ และช่วยให้ครัวเรือนรู้สึก
ปลอดภัยที่จะสำรวจตนเอง

ท.ที่ ๒ ทักษะ

หมายถึง ความชำนาญที่เกิดจากการปฏิบัติตามกิจกรรมนั้นบ่อยๆ จนสามารถปฏิบัติได้ด้วยความรวดเร็ว และ
ถูกต้อง มีความรู้ มีความชำนาญ มีความเก่งในเรื่องต่างๆ “ทุกคนสามารถพัฒนาทักษะให้เกิดความเชี่ยวชาญได้
ถ้าได้รับโอกาส”

การค้นหาทักษะ สามารถใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสอบถามจากผู้นำชุมชน
และเพื่อนบ้านประมวลจากข้อมูลที่มีอยู่ ฯลฯ ตัวอย่างเช่น ให้สมาชิกครัวเรือนเล่าถึงการประกอบอาชีพ
ความสามารถพิเศษ ความถนัดในการประกอบอาชีพ ความต้องการที่จะทำ

ท.ที่ ๓ ทรัพยากร

หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เช่นที่ดิน แหล่งน้ำ เงินทุน วัตถุดิบ สถานะ/สภาพการใช้งาน
ความพร้อมใช้งาน ฯลฯ “คนสามารถสามารถเพิ่มรายได้ ถ้าหากได้รับโอกาสเข้าถึงทรัพยากรชุมชน”

การค้นหาทรัพยากร

๑. ข้อมูลทรัพยากรของครัวเรือน จะได้มาจากการพูดคุยกับสมาชิกครัวเรือน และสังเกตสภาพแวดล้อมของ
ครัวเรือนว่ามีทรัพยากรอะไรได้บ้างที่สามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพได้บ้าง

๒. ข้อมูลทรัพยากรชุมชน ดูได้จากข้อมูลที่มีอยู่ เช่น กชข.๒๓ สอบถามจากผู้นำชุมชน หรือเวทีประชาคม
ข้อมูลทรัพยากรแล้ว จะต้องจัดบันทึก จัดเก็บให้เป็นระบบ และวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างพี่เลี้ยงครู ค. ครัวเรือน
เป้าหมาย และชุมชน เพื่อใช้ประกอบการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

ท.ที่ ๔ ทางออก

หมายถึง หนทางที่ครัวเรือนเป้าหมาย คิดและตัดสินใจว่าจะใช้เครื่องมืออะไรเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง
วิธีหาทางออก

๑. การสงเคราะห์ เป็นวิธีการช่วยเหลือคนที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เช่น คนชราไร้ที่พึ่ง คนพิการ เด็กด้อยโอกาส

๒. คนที่สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นการพัฒนาคคนที่มีความพร้อมที่พึ่งตนเองและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือใน
กระบวนการพัฒนาตนเองและครอบครัวเพื่อยกระดับรายได้

ทางออกครัวเรือน ทางออกที่ครัวเรือนสามารถทำได้เอง

ทางออกระดับชุมชน ทางออกที่ครัวเรือนส่วนใหญ่ต้องการแก้ไขปัญหายกระดับปัญหา และทางออกระดับ
ครัวเรือนเป็นระดับชุมชน โดนใช้แผนชุมชน แก้ไข

๗ ขั้นตอนเพื่อหลุดพ้น ความจน

๑. ปรับความคิดพิชิตความจน

ความคิด คือ จุดเริ่มต้นของความสำเร็จ ดังนั้น เราต้องคิดเป็น และตั้งเป้าหมายชีวิต ด้วยตัวเราเอง
ตั้งที่ว่า “เปลี่ยนความคิด ..เปลี่ยนชีวิต เปลี่ยนทัศนคติ..เปลี่ยนอนาคต”

๒. วางแผนชีวิต

แผนชีวิตครัวเรือน เป็นแผนที่กำหนดขึ้นเองของครัวเรือน เพื่อสร้างชีวิตของเราเอง เพราะเป็นแผนที่เกี่ยวข้องกับเราและครอบครัวโดยตรง ที่สำคัญ คือ แผนที่จะทำให้เรา หายจน มีอยู่ ๕ ชั้น ได้แก่

๒.๑ คิดถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหา ไม่มีเงินทุน เงินไม่พอใช้ ว่างาน เล่นการพนัน กินเหล้า สูบบุหรี่ ดิทยา ฯลฯ ส่วนสาเหตุของปัญหา อาจมาจาก ขาดโอกาส รายจ่ายมากกว่ารายรับ ผักเฝอบายมุข เกียจคร้าน ฯลฯ

๒.๒ ค้นหาทุน ปัญญา และความเชื่อมั่น ได้แก่ ความรู้ความชำนาญ เรื่องอะไร มีทุนอะไรอยู่ ความตั้งใจสูงสุดที่อยากจะทำ เราทำอะไรได้บ้าง ความเชื่อมั่นตัวเอง ขนาดไหน ฯลฯ

๒.๓ หาทางออก วางเป้าหมาย กำหนดแนวทาง และกิจกรรม เช่น

(๑) วางแผนค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวัน ควบคุมรายจ่าย /ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ทำอาชีพเสริม เพิ่มรายได้

(๒) อยู่อย่างเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ปลุกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภค ใช้จ่ายเท่าที่มี นำส่วนเหลือไปเก็บออม

(๓) หลีกเลียงอบายมุข เลิกกินเหล้า เลิกสูบบุหรี่ เลิกเล่นการพนัน/ห่วย

(๔) สร้างสุขในครัวเรือน เช่น เลิกพฤติกรรมที่ไม่ดี เลิกทะเลาะกัน หากิจกรรมทำร่วมกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

(๕) หาเพื่อนร่วมคิด/ร่วมทำ เช่น รวมกลุ่มต่างๆ สร้างเครือข่าย คบคนดี

๒.๔ ลงมือทำอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ให้เกิดผลสำเร็จ ด้วยการกำหนดแนวทาง วางเป้าหมายอะไรไว้ ทำให้ได้ผลอย่างจริงจัง โดยคำนึงถึงทุนที่มีอยู่

๒.๕ ทบทวนประเมินตนเอง เพื่อวัดผลความสำเร็จ โดยดูจากกิจกรรมอะไรทำแล้วได้ผลดี ให้ทำต่อเรื่องอย่าละเลย พฤติกรรมที่ดี ผักเป็นนิสัย สร้างเครือข่ายเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน

๓. ทำบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน

ประโยชน์จากการทำบัญชีรับ-จ่าย เพื่อเตือนความจำว่า รับเงินอะไรบ้าง จ่ายเงินอะไรบ้าง การควบคุมรายจ่ายส่วนตัว ทำให้รู้จักประหยัด ตัดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีวิธีการบริหารการใช้จ่ายเงินอย่างเป็นระบบ

๔. ลดรายจ่าย

นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในครัวเรือน ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ปิดไฟ น้ำ /น้ำมัน ที่ไม่ได้ใช้ ลด เลิก อบายมุข ดูแลสุขภาพ

๕. เพิ่มรายได้

ประกอบอาชีพที่ตนเองถนัด และทำอยู่ หรือทำมาหากินให้ครอบครัว พออยู่พอกิน พอใช้ในครัวเรือน จากนั้นเหลือเก็บไว้หรือนำไปแลกเปลี่ยน แต่หากทำได้มากและเหลือก็นำไปขายเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในครัวเรือน

๖. สะสมเงินออม

คือการแบ่งเงินเก็บไว้ก่อนที่จะนำส่วนที่เหลือไปใช้จ่าย ดังนั้น ไม่ว่าเราจะมีรายได้เท่าไรเราสามารถออมได้เสมอ กฎ สำคัญของการออม คือ ต้องมีวินัย และฝึกจนเป็นนิสัย

ประโยชน์ที่ได้จากการออม คือ มีเงินออมของตัวเอง มีแหล่งเงินทุนให้กู้ยืม ได้รับปันผล และเงินเฉลี่ยคืน มีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ว่างเว้น ฯลฯ

๗. แสวงหาโอกาส

๗.๑ แสวงหาข้อมูล ข่าวสารเพิ่มเติมในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ ตลาด ทุน การพัฒนาผลิตภัณฑ์

๗.๒ ฝึกอาชีพเพิ่มเติม ฝึกทำปฏึกหมักชีวภาพ พัฒนาฝีมือ ศึกษาดูงานจากกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ

สัมมาชีพชุมชน

ความเป็นมา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็น ๑ ใน ๑๐ ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนฯ และรัฐบาลได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน จำนวน ๑๑ ด้าน ซึ่งมีนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญ ที่มุ่งหวังแก้ไขปัญหเกี่ยวกับปากท้องของประชาชนในระดับล่างที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีแผนงานที่สำคัญ คือ แผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งได้มอบให้กระทรวงมหาดไทยที่มีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักบูรณาการไปสู่การปฏิบัติ

ปัจจุบันนี้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของประชาชนภาคการเกษตรในชุมชนมีภาวะความเสี่ยงของอาชีพภาคเกษตรกรรมที่เกิดจากการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม เช่น ปลูกพืชเชิงเดี่ยว โรคพืช ราคาผลผลิตตกต่ำ การไม่มีอาชีพหรือรายได้เสริม หลังฤดูการผลิตและยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพค่อนข้างน้อย ส่วนกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ยังไม่ได้รับการส่งเสริม และพัฒนาอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ประชาชนต้องเคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพในเมือง และมีส่วนราชการที่มีสถานที่หรือศูนย์ฝึกอบรมซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ/แหล่งเรียนรู้การประกอบอาชีพได้ แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ประกอบกับมีปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพที่เชี่ยวชาญและประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ อยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน แต่มีส่วนน้อยที่สามารถถ่ายทอดให้คนอื่นนำไปทำตามให้สำเร็จได้

ดังนั้นด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น การดำเนินการในปี ๒๕๖๐ นี้ จึงมุ่งเน้นที่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก นั่นคือ “รายได้” ที่ต้องทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการสร้างอาชีพจึงเป็นที่มาของ “สัมมาชีพชุมชน” ซึ่งกำหนดแผนการสร้างสัมมาชีพชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมาย

นิยามศัพท์

๑. **สัมมาชีพ** หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นความพยายามที่จะปรับจากการทำมาหากินเป็นทำมาค้าขาย โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภค และผู้รับบริการเป็นหลัก

๒. **ปราชญ์ชุมชน** หมายถึง ผู้ที่ประกอบสัมมาชีพ จนมีความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพ หรือมีความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้นๆ ประสบความสำเร็จและมีความมั่นคงในอาชีพ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน พร้อมมีจิตอาสาที่จะถ่ายทอดและขยายผลไปยังบุคคลอื่นๆ ในชุมชน

๓. **ทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน** หมายถึง กลุ่มองค์กรเครือข่ายพัฒนาชุมชน ๔ องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการบริหารสำนักงานกลางศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนหรือคณะกรรมการศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับจังหวัด (ศอช.จ)/ศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับอำเภอ (ศอช.อ)/ศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับตำบล (ศอช.ต.) สมาคมผู้นำสตรีพัฒนาชุมชนไทยหรือคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัด (กพสจ.)/คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.)/ คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสต.) สมาคมผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนไทยหรือคณะกรรมการชมรมอาสาพัฒนาชุมชนระดับจังหวัด/อำเภอ และสมาคมกลุ่มออมทรัพย์

เพื่อการผลิตหรือคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับจังหวัด/อำเภอหรือผู้แทนคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๔. กลุ่มอาชีพ หมายถึง กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่จากการรวมตัวของผู้แทนครัวเรือนในหมู่บ้านตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ (๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน) ตั้งแต่ ๕ ครัวเรือนขึ้นไป ซึ่งผ่านการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน จำนวน ๕ วันที่มีการประกอบอาชีพเดียวกันหรือประเภทอาชีพเดียวกันมาร่วมกันดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ

ตัวอย่างลักษณะอาชีพ อาจเป็นอาชีพหลัก อาชีพเสริม หรือ อาชีพใหม่ ก็ได้ ตัวอย่างการสร้างสัมมาชีพชุมชน เช่น การปลูกผักออร์แกนิกส์ ปศุสัตว์ปลอดภัย แปรรูปผลผลิต หรือหัตถกรรม เป็นต้น

๓.๑ อบรมครัวเรือนเป้าหมาย ๕๒,๖๓๐ ครัวเรือน

วัตถุประสงค์ ๑) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ศาสตร์พระราชา แก่ครัวเรือนเป้าหมาย

๒) ส่งเสริมให้ครัวเรือนเป้าหมายดำรงวิถีชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง
วิธีการ

๑) ชี้แจงให้ความรู้เรื่องศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องการดำรงชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง

๒) การวิเคราะห์อาชีพกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๓) การแสดงเจตจำนงในการประกอบอาชีพของครัวเรือนเป้าหมาย

๔) การจัดทำแผนปฏิบัติการของครัวเรือนเป้าหมายในการประกอบอาชีพ

เป้าหมายการดำเนินงาน

ตารางที่ ๘ แสดงจำนวนครัวเรือนเป้าหมายของโครงการ

ที่	จังหวัด	ฐานข้อมูล คร. ที่มีรายได้ ต่ำกว่า ๓๘,๐๐๐ บาท/ คน/ปี	จำนวนครัวเรือน เป้าหมาย	ร้อยละของฐาน คร.ทั้งหมด
๑	สกลนคร	๔๘,๓๒๙ คร.	๒๔,๔๕๐ คร.	๕๑
๒	นครพนม	๔๑,๙๙๑ คร.	๒๑,๐๐๐ คร.	๕๐
๓	มุกดาหาร	๑๔,๙๑๓ คร.	๗,๑๘๐ คร.	๔๘
	รวม	๑๐๕,๒๓๓	๕๒,๖๓๐	๕๐.๐๑

สถานที่ดำเนินการ

ดำเนินการในระดับอำเภอ รุ่นละ ๑ วัน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ครัวเรือนเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจศาสตร์พระราชา และสามารถนำไปถ่ายทอดแก่ครัวเรือนเป้าหมายได้

๒. ครัวเรือนเป้าหมายสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันได้

๓. ครัวเรือนสามารถเลือกประกอบอาชีพตามความสามารถและความชำนาญของตนเองได้

๓.๒ สนับสนุนปัจจัยการผลิต/วัสดุสาริตการประกอบอาชีพที่เป็นความต้องการของครัวเรือน เป้าหมาย จำนวน ๕๒,๖๓๐ ครัวเรือน

(ภายหลังกระบวนการพัฒนาครัวเรือน สร้างการเรียนรู้ทักษะอาชีพ วิเคราะห์อาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่และความเป็นไปได้ของโครงการโดยปราชญ์ชุมชน แล้วสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่ครัวเรือนต้องการเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในประกอบอาชีพ)

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายมีศักยภาพในการประกอบอาชีพของตนเองยิ่งขึ้น
๒. เพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมาย มีอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้แก่ครัวเรือน

วิธีการ

๑. ครัวเรือนเป้าหมาย แจ้งความประสงค์ในการประกอบอาชีพ อาศัยอยู่ในเมนูอาชีพหรือไม่ ก็ได้
๒. อาชีพที่ครัวเรือนเป้าหมายแสดงเจตจำนง จะต้องนำไปผ่านความเห็นชอบของปราชญ์ในหมู่บ้าน
๓. แจ้งเมนูอาชีพให้อำเภอ รวบรวม รายงานจังหวัด
๔. จังหวัดจัดหาวัสดุ/อุปกรณ์ ตามเมนูอาชีพที่ครัวเรือนเป้าหมายแจ้งความประสงค์ไว้
๕. ส่งมอบวัสดุ/อุปกรณ์ประกอบอาชีพ ให้แก่ครัวเรือนเป้าหมายตามที่แจ้งไว้

เป้าหมาย จำนวน ๕๒,๖๓๐ ครัวเรือน (ดังตารางที่ ๘)

จังหวัดสกลนคร จำนวน ๒๔,๔๕๐ ครัวเรือน จังหวัดนครพนม จำนวน ๒๑,๐๐๐ ครัวเรือน และ จังหวัดมุกดาหาร จำนวน ๗,๑๘๐ ครัวเรือน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ครัวเรือนเป้าหมายมีปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น จะมีศักยภาพในการผลิตได้มากขึ้น
๒. ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ มีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่มขึ้น

กิจกรรมย่อย ๔ ติดตามประเมินผล

ดำเนินการติดตามความก้าวหน้า ปัญหา/อุปสรรค และประเมินผลโครงการ โดยบุคคลได้แก่ วิทยากรครู ก. วิทยากรครู ข ตั้งแต่เดือน เมษายน ๒๕๖๐ ถึง เดือน กันยายน ๒๕๖๐

๔.๑ เป็นค่าใช้จ่าย ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ของวิทยากรครู ก. ติดตามให้คำแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของวิทยากรครู ข วิทยากรครู ค และเยี่ยมเยียนครัวเรือนเป้าหมาย จำนวน ๕ ครั้ง

๔.๒ เป็นค่าใช้จ่าย ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ของวิทยากรครู ข. ติดตามให้คำแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของวิทยากรครู ค และเยี่ยมเยียนครัวเรือนเป้าหมาย จำนวน

๔.๓ เป็นค่าวัสดุ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ของทีมวิทยากรครู ข. จำนวน ๒๗๕ ทีม ในการถอดบทเรียน หรือ การจัดการองค์ความรู้ / Best Practise /KM และจัดทำเอกสารสรุปผลการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรมย่อย ๕ การประชาสัมพันธ์

๕.๑ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

วัตถุประสงค์ เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา (กิจกรรมประชาสัมพันธ์สู่ใจด้วยศาสตร์พระราชา)

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. จัดทำ Spot วิทย์เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการฯ พร้อมเผยแพร่ทางสถานีวิทยุ
๒. จัดทำแผ่นป้าย Roll Bar
๓. เอกสาร / แผ่นพับ / แผ่นป้ายไว้นิล

กลุ่มเป้าหมาย ครีวเรือนเป้าหมาย ศจพ.จ. ประชาชนทั่วไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ประชาชนได้รับทราบข่าวสารโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา (กิจกรรม ประชาชนสนุกสนานด้วยศาสตร์พระราชา)

ตัวชี้วัดกิจกรรม มีกิจกรรมการเผยแพร่โครงการฯ จำนวน ๒ กิจกรรม

๕.๒ มหกรรมตามรอยเบื้องพระยุคลบาทศาสตร์พระราชา

วัตถุประสงค์

๑. เทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙
๒. เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แนวทางการพัฒนาตนเองให้แก่ครีวเรือน
๓. เพื่อให้ครีวเรือนเกิดความตระหนักและเรียนรู้แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างมีทิศทาง
๔. สร้างกระแสการพึ่งพาตนเอง และส่งเสริมการตลาด ละ เลิก อบายมุข

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. จัดทำคำสั่งคณะทำงานจัดมหกรรมฯ
๒. ประชุมคณะทำงาน เพื่อเตรียมความพร้อมการจัดมหกรรม
๓. จัดเตรียมหลักฐาน เอกสาร ที่เกี่ยวข้อง
๔. แจ้งประสานการดำเนินงาน และทุกอำเภอ
๕. ดำเนินการตามแนวทางที่กำหนด
๖. ประเมินผล /สรุปผลการดำเนินงาน

กลุ่มเป้าหมาย ครีวเรือนเป้าหมาย และผู้สนใจ

ระยะเวลาดำเนินการ ดำเนินการภายในเดือน กันยายน ๒๕๖๐

พื้นที่ดำเนินการ ดำเนินการ ๑ ครั้ง ระดับจังหวัด

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ศาสตร์แห่งพระราชาที่ยิ่งใหญ่ ให้เป็นที่ประจักษ์ แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม
๒. เผยแพร่ผลสำเร็จของการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา
๓. จัดแสดงผลงานของครีวเรือนเป้าหมายที่น้อมนำศาสตร์พระราชาไปประยุกต์ใช้จนประสบ

ผลสำเร็จ

บทที่ ๕

การจัดการความรู้

การดำเนินงานโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๐ ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ ทั้งนี้สำนักงบประมาณ ได้กำหนดแนวทางการติดตามประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณเป็นไปอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์ต่อประชาชน และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ กำหนดให้หน่วยงานที่ได้รับอนุมัติโครงการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน พร้อมภาพกิจกรรมในแบบรูปเล่ม ภายในเดือน กันยายน ๒๕๖๐ ดังนั้น ในการดำเนินงาน กิจกรรมที่ ๑๐ ขยายผลประชาสัมพันธ์ ด้วยศาสตร์พระราชา จึงกำหนดแนวทางการจัดทำเอกสารรายงานผลของอำเภอ/ จังหวัด และทีมวิทยากรไว้ดังนี้

๑. เอกสารการถอดบทเรียน ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ดำเนินการจัดทำรายงานสรุปผลการถอดบทเรียนการดำเนินงาน อำเภอละ ๑ เล่ม พร้อมไฟล์ข้อมูล และทีมวิทยากรครู ข. ทีมละ ๑ เรื่อง พร้อมไฟล์ข้อมูล ส่งให้จังหวัดภายในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐

๒. เอกสารการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) ให้ทีมวิทยากรครู ข. ดำเนินการจัดทำเอกสารการจัดการความรู้ อย่างน้อยทีมละ ๒ เรื่อง พร้อมไฟล์ข้อมูล ส่งจังหวัด ภายในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐

๓. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ จัดทำ Best Practices อย่างน้อย ๑ กิจกรรม เพื่อนำเสนอในการจัดมหกรรมตามรอยเบื้องพระยุคลบาทศาสตร์พระราชา

นิยามศัพท์

๑) การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ได้มาซึ่งความรู้ (ที่กระจัดกระจายอยู่ในและนอกองค์กรอาจอยู่ในรูปเอกสารสื่อต่างๆ /ตัวบุคคล) มาพัฒนา (จัดให้เป็นระบบ กลั่นกรอง) เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงความรู้ต่างๆ และนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการทำงานให้ดีขึ้นกว่าเดิมส่งผลต่อประสิทธิภาพของงาน

๒) การจัดการความรู้ คือ การบริหารจัดการที่ส่งเสริมให้คนในองค์กร/ ชุมชน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ให้สมบูรณ์แล้วนำไปใช้สร้างนวัตกรรมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน

๓) กระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง การดำเนินการบริหารจัดการองค์ความรู้ที่ครอบคลุมกิจกรรมดังต่อไปนี้ การบ่งชี้ความรู้ที่จำเป็น การแสวงหาและจัดเก็บรวบรวม จัดหมวดหมู่ กลั่นกรอง เผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรแบบทั่วทั้งองค์กร

๔) ความรู้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร หมายถึง เทคนิคการทำงาน วิธีปฏิบัติงาน กลเม็ดเคล็ดลับ ข้อพึงระวังและปัจจัยความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคลากรที่ประสบความสำเร็จในอดีต

๕) ความรู้ชุมชน หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากการดำเนินชีวิต เป็นทักษะและการทำงานในชุมชนจนเกิดเป็นความเข้าใจ ความชำนาญ สามารถถ่ายทอดและนำไปใช้ต่อๆ กันในวิถีชีวิต ประจำวันได้ มีการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของ ชุมชน มีการสืบทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาของชุมชนได้จริง หรือเป็นเทคนิค วิธีปฏิบัติ กลเม็ดเคล็ดลับ หรือข้อพึงระวัง รวมทั้งปัจจัยแห่งความสำเร็จของที่ใช้ได้ผลและประสบผลสำเร็จในอดีตของภูมิปัญญาท้องถิ่นและถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน

แนวทางการจัดทำเอกสาร

๑. เทคนิคการดักจับความรู้หลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) หมายถึง เครื่องมือถอดบทเรียน หรือถอดองค์ความรู้ เป็นบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติ หรืออาจเรียกว่า เครื่องมือวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ การทบทวนหลังการปฏิบัติ

สรุปผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อนำองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ไปจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมในศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อขยายผลสู่หมู่บ้าน ชุมชนอื่นๆ

ประเด็นคำถาม ในการทำ AAR

- ๑) สิ่งที่เราคาดหวังที่จะได้รับจากการทำงาน
- ๒) สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร
- ๓) สิ่งที่เป็นสาเหตุให้เกิดเช่นนั้นคืออะไร
- ๔) สิ่งที่ได้เรียนรู้และวิธีการที่จะไม่ให้เกิดเช่นนั้นอีกในครั้งต่อไปคืออะไร

รูปแบบการเขียน

- ๑) บันทึกด้วยตัวเจ้าของความรู้
- ๒) มีผู้บันทึกให้

สัดส่วนของการเขียน

๑) ส่วนนำ (เหตุการณ์นั้นมีความเป็นมาอย่างไร) ประมาณ ๑๐-๒๐%

๒) ส่วนขยาย มีกระบวนการ /วิธีการ/เทคนิค/ข้อพึงระวังอย่างไร ที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา

งาน)

ประมาณ ๖๐-๗๐ %

๓) ส่วนสรุป ผลของการแก้ปัญหา/พัฒนาเรื่องนั้นเป็นอย่างไร ประมาณ ๑๐-๒๐ %

ตัวอย่างแบบการบันทึกหรือแบบเขียนความรู้

- ๑) ชื่อความรู้.....
- ๒) เจ้าของความรู้.....
- ๓) ตำแหน่ง/สังกัด.....
- ๔) แก้ปัญหาเกี่ยวกับ.....
- ๕) เรื่องเล่า.....

๕.๑ ส่วนนำ

๕.๒ ส่วนขยาย

๕.๓ ส่วนสรุป

๕.๔ ที่อยู่/เบอร์โทร.....

๒. การถอดบทเรียน

๑) ความเป็นมา/สถานการณ์/วัตถุประสงค์มูลเหตุจูงใจที่ดำเนินการจนเกิดบทเรียนสำคัญ

๒) รายละเอียดการดำเนินงาน ได้แก่

-กระบวนการทำงาน/ ขั้นตอน

-เทคนิค/วิธีการทำงาน/กลเม็ดเคล็ดลับ

-ข้อพึงระวัง

๓) ผลงานที่เกิดขึ้น(สำเร็จ/ไม่สำเร็จ)

๔) ปัจจัย/เงื่อนไข ที่ทำให้ผลงานเป็นไปตามเป้าหมายหรือสาเหตุที่ทำให้ไม่สำเร็จ)

๕) ถ้าจะทำโครงการในลักษณะเดียวกันอีก ต้องมีกระบวนการ/วิธีการหรือเทคนิคที่เป็นเคล็ดลับอย่างไร งานจึงจะประสบผลสำเร็จและดีกว่าเดิม

๓. Best Practices หรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เป็นการค้นหากระบวนการ วิธีการ เทคนิคสำคัญ เคล็ดลับของผลสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

๔. องค์ความรู้ (Body of Knowledge)

หมายถึง องค์ความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน ที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของบุคคลคนเดียว หรือเกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ร่วมกันของทีม กลุ่ม คณะบุคคล เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน โดยไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้ที่มีอยู่ในศาสตร์ต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในตำรา หรือในห้องสมุด หรือมีอยู่ชัดแจ้งแล้วในแหล่งความรู้รูปแบบต่างๆ แต่เป็นองค์ความรู้ที่สร้าง (construct) ขึ้นมาเอง และหรือมีการแสวงหาหรือรวบรวมความรู้จากแหล่งอื่น หรือผู้รู้เพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ขององค์ความรู้นั้น และได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์ความรู้ที่ใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน มีความเป็นรูปธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลได้

แบบฟอร์มตัวอย่าง
บันทึกองค์ความรู้หรือเทคนิคการปฏิบัติงานที่ดี

ความรู้เรื่อง

เจ้าของความรู้:

ตำแหน่ง

เรื่องเล่า

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

ขุมความรู้

แก่นความรู้

กลยุทธ์ในการทำงาน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

แบบสรุปผลการดำเนินงานของครัวเรือนเป้าหมาย
ตามโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

๑. ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ – สกุล หัวหน้าครัวเรือน.....สมาชิกในครัวเรือน.....คน
บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (จากข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๖๐) จำนวน.....บาท
กิจกรรมสนับสนุนการยกระดับรายได้ตามโครงการฯ คือ

๒. ผลการจัดเก็บ/วิเคราะห์ข้อมูลด้านรายได้ของครัวเรือน

ครั้งที่ ๑ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท
ครั้งที่ ๒ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท
ครั้งที่ ๓ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท
ครั้งที่ ๔ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท
ครั้งที่ ๕ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท
ครั้งที่ ๖ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท

๓. การประเมินผลความสำเร็จการยกระดับรายได้ของครัวเรือนเป้าหมายตามโครงการฯ

- ☐ ครัวเรือนสามารถยกระดับรายได้ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ต่อปี
- ☐ ครัวเรือนไม่สามารถยกระดับรายได้ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ต่อปี

๔. ปัจจัยที่สนับสนุนการยกระดับรายได้ของสมาชิกในครัวเรือน

๔.๑.....

๔.๒.....

๔.๓.....

๔.๔.....

๔.๕.....

๕. กิจกรรมลดรายจ่ายของครัวเรือน

๕.๑.....

๕.๒.....

๕.๓.....

๕.๔.....

๕.๕.....

๖. ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากการติดตาม

.....
.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง

แบบจัดเก็บรายได้ครัวเรือนเป้าหมาย

โครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

ประจำเดือน.....พ.ศ. ๒๕๖๐

ชื่อ – สกุล หัวหน้าครัวเรือน.....บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด..... สมาชิกในครัวเรือน.....คน

ให้ระบุกิจกรรมสนับสนุนการยกระดับรายได้ของครัวเรือน ตั้งแต่วันที่ ๑ พ.ค – ๓๐ ต.ค ๒๕๖๐

กิจกรรมสนับสนุนการยกระดับรายได้ คือ.....

ก. รายได้ด้านการเกษตร ทั้งทำไร่ขาย ทำไร่กินเอง และหาได้จากธรรมชาติ โดยคิดรวมเป็นต้นทุนต่อเดือน

๑. ผลผลิตด้านพืช

๑.๑ การทำนา

- ปลูกไผ่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไผ่กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ปลูกไผ่กินเอง คิดเป็นเงิน บาท

๑.๒ การทำสวน

- ปลูกไผ่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไผ่กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ปลูกไผ่กินเองและหาได้จากธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๑.๓ การทำไร่

- ปลูกไผ่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไผ่กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ปลูกไผ่กินเองและหาได้จากธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๑.๔ การทำไม้ดอกไม้ประดับ

- ปลูกไผ่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไผ่กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ปลูกไผ่กินเองและหาได้จากธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๒. ผลผลิตด้านสัตว์ (เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว ควาย แพะ ไหมและอื่นๆ)

- เลี้ยงไผ่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไผ่กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- เลี้ยงไผ่กินเอง และการไปหาจากแหล่งธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๓. ผลผลิตด้านประมง (เช่น สัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิด)

- เลี้ยงไผ่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไผ่กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- เลี้ยงไผ่กินเอง และการไปหาจากแหล่งธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๔. ผลผลิตจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว ควาย แพะ ไหมและอื่นๆ)

- ทำไผ่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไผ่กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ทำไผ่กินเอง และการไปหาจากแหล่งธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

ข. รายได้อื่นที่เป็นตัวเงินต่อปี

- รายได้จากเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน คิดเป็นเงิน บาท
- รายได้จากการค้าขาย คิดเป็นเงิน บาท
- รายได้จากการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ คิดเป็นเงิน บาท
- รายได้อื่นๆ (เช่น ค่าเช่า ลูกหลานส่งมาให้ ดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น) คิดเป็นเงิน บาท

ค. การได้รับการสนับสนุน/สงเคราะห์จากชุมชน/ส่วนราชการ/ภาคเอกชน

- เบี้ยยังชีพ/เงินทุนสวัสดิการ/ทุนการศึกษา/เงินทุนประกอบอาชีพฯ คิดเป็นเงินบาท

- ถูยั้งชีพ/เครื่องนุ่งห่ม/เครื่องนอน คิดเป็นเงินบาท
- ปัจจัยการผลิต/การประกอบอาชีพ เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และเครื่องมือต่างๆ คิดเป็นเงิน บาท
- สนับสนุนวัสดุซ่อมแซมบ้านเรือน คิดเป็นเงินบาท
- การสนับสนุนอื่นๆ คิดเป็นเงินบาท

รวมรายได้ทั้งหมดบาท รายได้เฉลี่ย/คน/เดือน.....บาท

(ลงชื่อ).....หัวหน้าครัวเรือน

(.....)

บันทึกข้อตกลง

การเข้าร่วมโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

พร้อมด้วยสมาชิกในครัวเรือนอีกจำนวน.....คน มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการ ขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐ และขอให้คำมั่นสัญญาต่อนายอำเภอ.....ว่าจะปฏิบัติตามข้อตกลงดัง ต่อไปนี้

๑. ข้าพเจ้าและสมาชิกในครัวเรือนยินดีจัดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย ครัวเรือน เป็นประจำทุกวัน

๒. ข้าพเจ้าและสมาชิกในครัวเรือนยินดีจัดเก็บข้อมูลรายได้ของครัวเรือน ให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้านรายได้ เป็นประจำทุกเดือน

๓. ข้าพเจ้าและสมาชิกในครัวเรือนยินดีที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการลดรายจ่ายและยกระดับรายได้ ตามโครงการ ขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง หัวหน้าครัวเรือน/ผู้แทน

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ๒๕๖๐

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง พัฒนาการอำเภอ.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ๒๕๖๐

บันทึกผลการติดตาม/สนับสนุนการดำเนินงานและการตรวจเยี่ยมของเจ้าหน้าที่/ คณะทำงานฯ
ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา

ประจำปี ๒๕๖๐ จังหวัดสกลนคร

วัน/เดือน/ ปี	กิจกรรม การตรวจเยี่ยม	ผลการดำเนิน กิจกรรมและ ข้อเสนอแนะ	ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง/สังกัด ของผู้ตรวจเยี่ยม	ลายมือชื่อ ผู้ตรวจเยี่ยม	ลายมือชื่อ หัวหน้า ครัวเรือน/ ผู้แทน

[illegible]

[illegible]

สมุดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละวันของครัวเรือนเป้าหมาย

ตามโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

เดือน.....พ.ศ. ๒๕๖๐

[illegible]

[illegible]

ภาคผนวก

แบบตรวจสอบการคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมาย

โครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา
(กิจกรรมที่ ๑๐ ขยายผลประชาสนุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา)

ประเด็นที่	รายละเอียดกิจกรรม	การตัดสินใจของครัวเรือน	
๑	เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ปี ในปี ๒๕๕๙	() เป็น	() ไม่เป็น
๒	เป็นครัวเรือนที่พร้อมจะปฏิบัติตามกิจกรรมขยายผลประชาสนุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา ได้แก่		

	๒.๑ รู้จักพอประมาณ ด้วยการทำบัญชี-จ่ายในครัวเรือน	() ทำ	() ไม่ทำ
	๒.๒ มีเหตุผล ด้วยกิจกรรมตั้งปณิธาน ลด ละ เลิก อบายมุข สิ่งฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น	() ปฏิบัติ	() ไม่ปฏิบัติ
	๒.๓ สร้างภูมิคุ้มกัน ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ ต่างๆ ในหมู่บ้าน	() เข้าร่วม	() ไม่เข้าร่วม
	๒.๔ การเรียนรู้ ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมที่หมู่บ้านหรือส่วน ราชการจัดขึ้น	() เข้าร่วม	() ไม่เข้าร่วม
	๒.๕ ส่งเสริมคุณธรรม ด้วยการปฏิบัติกิจทางศาสนา	() ปฏิบัติ	() ไม่ปฏิบัติ
๓	ไม่เบียดเบียนหรือเอาเปรียบคนอื่น ๆ	() ไม่ เบียดเบียน	() เบียดเบียน
๔	จะดำรงตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และขยันในการประกอบ อาชีพ	() ปฏิบัติ	() ไม่ปฏิบัติ
	ผลรวม		

หมายเหตุ เป็นครัวเรือนที่มีความพร้อมและตั้งใจปฏิบัติตามทั้ง ๘ ประเด็น

สรุปผลการตัดสินใจของครัวเรือน () เข้าร่วม () ไม่เข้าร่วม

(ลงชื่อ)..... ครัวเรือนเป้าหมาย

(.....)

(ลงชื่อ)..... ผู้ใหญ่บ้าน

(.....)

(ลงชื่อ)..... พัฒนาการผู้ประสานงานตำบล
(.....)

แบบสรุปผลการดำเนินงานของครัวเรือนเป้าหมาย
ตามโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐
(กิจกรรม: ขยายผลประชานุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา)

๑. ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ – สกุล หัวหน้าครัวเรือน.....สมาชิกในครัวเรือน.....คน
บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (จากข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๖๐) จำนวน.....บาท
กิจกรรมสนับสนุนการยกระดับรายได้ตามโครงการฯ คือ

๒. ผลการจัดเก็บ/วิเคราะห์ข้อมูลด้านรายได้ของครัวเรือน

ครั้งที่ ๑ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท
ครั้งที่ ๒ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท
ครั้งที่ ๓ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท
ครั้งที่ ๔ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท
ครั้งที่ ๕ รายได้รวมทั้งหมด..... บาท เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน..... บาท

๓. การประเมินผลความสำเร็จการยกระดับรายได้ของครัวเรือนเป้าหมายตามโครงการฯ

- ☐ ครัวเรือนสามารถยกระดับรายได้ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ต่อปี
- ☐ ครัวเรือนไม่สามารถยกระดับรายได้ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน ๓๘,๐๐๐ บาท/คน/ต่อปี

๔. ปัจจัยที่สนับสนุนการยกระดับรายได้ของสมาชิกในครัวเรือน

- ๔.๑.....
- ๔.๒.....
- ๔.๓.....
- ๔.๔.....
- ๔.๕.....

๕. กิจกรรมลดรายจ่ายของครัวเรือน

- ๕.๑.....
- ๕.๒.....
- ๕.๓.....
- ๕.๔.....
- ๕.๕.....

๖. ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากการติดตาม

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง

(วิทยากรครู ข)

แบบจัดเก็บรายได้ครัวเรือนเป้าหมาย

โครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

(กิจกรรม: ขยายผลประชานิยม สู้ใจ ด้วยศาสตร์พระราชา)

ประจำเดือน.....พ.ศ. ๒๕๖๐

ชื่อ – สกุล หัวหน้าครัวเรือน.....บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด..... สมาชิกในครัวเรือน.....คน
ให้ระบุกิจกรรมสนับสนุนการยกระดับรายได้ของครัวเรือน ตั้งแต่วันที่ ๑ พ.ค – ๓๐ ส.ค ๒๕๖๐
กิจกรรมสนับสนุนการยกระดับรายได้ คือ.....

ก. รายได้ด้านการเกษตร ทั้งทำไร่ขาย ทำไร่กินเอง และหาได้จากธรรมชาติ โดยคิดรวมเป็นตัวเงินต่อเดือน

๑. ผลผลิตด้านพืช

๑.๑ การทำนา

- ปลูกไร่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไว้กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ปลูกไว้กินเอง คิดเป็นเงิน บาท

๑.๒ การทำสวน

- ปลูกไร่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไว้กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ปลูกไว้กินเองและหาได้จากธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๑.๓ การทำไร่

- ปลูกไร่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไว้กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ปลูกไว้กินเองและหาได้จากธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๑.๔ การทำไม้ดอกไม้ประดับ

- ปลูกไร่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไว้กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ปลูกไว้กินเองและหาได้จากธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๒. ผลผลิตด้านสัตว์ (เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว ควาย แพะ ไหมและอื่นๆ)

- เลี้ยงไร่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไว้กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- เลี้ยงไว้กินเอง และการไปหาจากแหล่งธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๓. ผลผลิตด้านประมง (เช่น สัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิด)

- เลี้ยงไร่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไว้กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- เลี้ยงไว้กินเอง และการไปหาจากแหล่งธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

๔. ผลผลิตจากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว ควาย แพะ ไหมและอื่นๆ)

- ทำไร่ขาย (รวมทั้งเหลือขายเอาไว้กินเอง) คิดเป็นเงิน บาท
- ทำไว้กินเอง และการไปหาจากแหล่งธรรมชาติ คิดเป็นเงิน บาท

ข. รายได้อื่นที่เป็นตัวเงินต่อปี

- รายได้จากเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน คิดเป็นเงิน บาท

- รายได้จากการค้าขาย คิดเป็นเงิน บาท
- รายได้จากการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ คิดเป็นเงิน บาท
- รายได้อื่นๆ (เช่น ค่าเช่า ลูกหลานส่งมาให้ ดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น) คิดเป็นเงิน บาท

ค. การได้รับการสนับสนุน/สงเคราะห์จากชุมชน/ส่วนราชการ/ภาคเอกชน

- เบี้ยยังชีพ/เงินทุนสวัสดิการ/ทุนการศึกษา/เงินทุนประกอบอาชีพฯ คิดเป็นเงินบาท
- ฌุยังชีพ/เครื่องนุ่งห่ม/เครื่องนอน คิดเป็นเงินบาท
- ปัจจัยการผลิต/การประกอบอาชีพ เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และเครื่องมือต่างๆ คิดเป็นเงิน บาท
- สนับสนุนวัสดุซ่อมแซมบ้านเรือน คิดเป็นเงินบาท
- การสนับสนุนอื่นๆ คิดเป็นเงินบาท

รวมรายได้ทั้งหมดบาท รายได้เฉลี่ย/คน/เดือน.....บาท

(ลงชื่อ).....หัวหน้าครัวเรือน

(.....)

บันทึกข้อตกลง

การเข้าร่วมโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

(กิจกรรม: ขยายผลประชาสนุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา)

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
 พร้อมด้วยสมาชิกในครัวเรือนอีกจำนวน.....คน มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการ ขยายผลการพัฒนาตาม
 แนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐ และขอให้คำมั่นสัญญาต่อนายอำเภอ.....ว่าจะ
 ปฏิบัติตามข้อตกลงดัง ต่อไปนี้

๑. ข้าพเจ้าและสมาชิกในครัวเรือนยินดีจัดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย ครัวเรือน เป็นประจำ
 ทุกวัน

๒. ข้าพเจ้าและสมาชิกในครัวเรือนยินดีจัดเก็บข้อมูลรายได้ของครัวเรือน ให้แก่เจ้าหน้าที่
 ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้านรายได้ เป็นประจำทุกเดือน

๓. ข้าพเจ้าและสมาชิกในครัวเรือนยินดีที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง
ในการลดรายจ่ายและยกระดับรายได้ ตามโครงการ ขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี
๒๕๖๐

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง หัวหน้าครัวเรือน/ผู้แทน

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ๒๕๖๐

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง พัฒนาการอำเภอ.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ๒๕๖๐

บันทึกผลการติดตาม/สนับสนุนการดำเนินงานและการตรวจเยี่ยมของเจ้าหน้าที่/ คณะทำงานฯ ที่เกี่ยวข้อง
กับการเข้าร่วมโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา

(กิจกรรม: ขยายผลประชานุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา)

ประจำปี ๒๕๖๐ จังหวัดสกลนคร

[illegible]

[illegible]

แผนชีวิตของครัวเรือนเป้าหมาย

ตามโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

(กิจกรรม: ขยายผลประชานุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา)

๑. ชื่อหัวหน้าครัวเรือน (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....อายุ.....ปี

จบการศึกษาชั้นสูงสุด.....

หมายเลขโทรศัพท์ (บ้าน).....(มือถือ).....

๒. อาชีพหลักของครัวเรือน(ระบุ).....มีรายได้.....บาท/เดือน

อาชีพรอง (ระบุ).....มีรายได้.....บาท/เดือน

รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน.....บาท/ปี คิดเฉลี่ยเป็น.....บาท/ปี

๓. สมาชิกในครัวเรือน จำนวน.....คน เป็นชาย.....คน เป็นหญิง.....คน

กำหนดทิศทางการพัฒนาของครัวเรือน

๕. แผนการลดรายจ่ายของครัวเรือน

ที่	กิจกรรม	วิธีการแก้ไข (ทำอะไร)
๑	เรียนรู้รายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน - การจัดทำบัญชีครัวเรือน	

๒	การลดรายจ่ายในครัวเรือน - ปลุกพืชผักสวนครัวเพื่อบริโภค - อื่นๆ ระบุ.....	
๓	ลดต้นทุนการผลิตในอาชีพหลัก และอาชีพเสริมของครัวเรือน - ลดการใช้สารเคมี - อื่นๆ ระบุ	
๔	การลดรายจ่ายฟุ่มเฟือย/ไม่จำเป็น - ลดการซื้อเครื่องสำอาง - อื่นๆ ระบุ	
๕	การลด ละ เลิกอบายมุข - ลด ละ เลิกสูบบุหรี่ / เหล้า/ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ - ลด ละ เลิกเล่นการพนัน/หวย - อื่น ๆ ระบุ.....	

๖. แผนการเพิ่มรายได้ของครัวเรือน

ที่	กิจกรรม	วิธีการแก้ไข (ทำอย่างไร)
๑	- ฝึกอบรมอาชีพเพิ่มเติม	

	- ฝึกอบรมอาชีพใหม่ - การรับจ้างทั่วไป - อื่นๆ ระบุ.....	
๒	การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน/ชุมชน - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต - กองทุน กข.คจ. - กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง - กลุ่มอาชีพ - กลุ่มฅาปนกิจ - กลุ่ม/กองทุนอื่นๆ	
๓	การเก็บออมเงิน เพื่อ... - การลงทุนประกอบอาชีพ - เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉิน - เป็นหลักประกันในอนาคต - อื่นๆ ระบุ.....	
๔	การรักษาสุขภาพอนามัยครัวเรือน - การออกกำลังกาย - การตรวจสุขภาพประจำปี - อื่นๆ ระบุ.....	

๗. แผนเสริมสร้างความรู้และการเรียนรู้ของครัวเรือน

ที่	กิจกรรม	วิธีการแก้ไข (ทำอย่างไร)
-----	---------	--------------------------

๑	การจัดทำแผนชีวิตตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑.๑ การจัดทำบัญชีครัวเรือนของตนเอง โดย..... ๑.๒ การค้นหาปัญหาของครัวเรือน โดย..... ๑.๓ การกำหนดทิศทางของครัวเรือน โดย..... ๑.๔ การวางแผนชีวิต โดย..... ๑.๕ การปฏิบัติตามแผนชีวิต โดย..... ๑.๖ การประเมินตนเอง โดย.....
๒	การพัฒนาศักยภาพตนเองและ สมาชิกในครัวเรือน - ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม - เข้ารับการฝึกอบรม/ศึกษาดู งาน - ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่ม - เข้าร่วมเวทีประชาคมหมู่บ้าน - อื่นๆ ระบุ	

บันทึกการปฏิบัติตามแผนของครัวเรือนเป้าหมาย

ตามโครงการขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

(กิจกรรม: ขยายผลประชานุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	ประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ

[illegible]

หมายเหตุ : หัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทน เป็นผู้บันทึกข้อมูลว่า “ได้ปฏิบัติตามแผนการลดรายจ่าย, แผนการเพิ่มรายได้, แผนการเสริมสร้างความรู้และการเรียนรู้ และแผนการเพิ่มพูนคุณธรรมและหลักธรรมทางศาสนาของครัวเรือน อย่างไร เมื่อดำเนินกิจกรรมตามแผนฯแล้ว ครัวเรือนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือไม่อย่างไร

แบบประเมินผลการฝึกอบรม

ส่วนที่ 1 “ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ”

ชื่อโครงการ ขยายผลการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ประจำปี ๒๕๖๐

(กิจกรรม: ขยายผลประชาสนุก สุขใจ ด้วยศาสตร์พระราชา)

กิจกรรมย่อย ๑ สร้างวิทยากร

ดำเนินการ.....

ณ

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ และเขียนข้อความลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน

1. ข้อมูลทั่วไป

1) เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2) อายุ

☐ ต่ำกว่า 30 ปี

☐ 30 - 39 ปี

☐ 40 - 49 ปี

☐ 50 - 59 ปี

☐ 60 ปี ขึ้นไป

3) การศึกษา

☐ ระดับประถมศึกษา

☐ ระดับมัธยมศึกษา

☐ ระดับปริญญาตรี

☐ ระดับปริญญาโท

☐ ระดับอื่นๆ (ระบุ)

4) ตำแหน่ง

กรณีเป็นผู้นำองค์กรภาคประชาชน (ระบุกลุ่ม/องค์กร).....

- ☐ กำนัน
 ☐ ผู้ใหญ่บ้าน
 ☐ ผู้นำอช.
☐ อช.
 ☐ ศอช.
 ☐ กพสม./กพสต./กพสอ./กพสจ.
☐ สมาชิก อบต./เทศบาล
 ☐ กม.
 ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

กรณีเป็นเจ้าของพื้นที่ (ระบุหน่วยงาน).....

- ☐ หัวหน้าหน่วยงานฯ
 ☐ นักวิชาการ (ระดับ).....
☐ อื่นๆ (ระบุ).....

2. ความรู้และความเข้าใจด้านวิชาการ (กรุณาให้ข้อมูลทั้ง ก่อนและหลัง เข้าร่วมกิจกรรม)

ประเด็น	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม					หลังเข้าร่วมกิจกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1) ความรู้ ความเข้าใจ ศาสตร์พระราชา หลักการทรงงาน ฯลฯ										
2) ความเข้าใจ แนวทางการดำเนินงาน โครงการฯ กิจกรรมขยายผลประชาชน สู้ใจ ด้วยศาสตร์พระราชา										
3) การจัดทำแผนขับเคลื่อนกิจกรรมขยายผลประชาชน สู้ใจ ด้วยศาสตร์พระราชา										

-๒-

3. การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น
---------	------------------

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1) สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้					
2) สามารถให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้เกี่ยวข้องได้					
3) มั่นใจว่าจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไป ประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนางาน					
4) เห็นด้วยที่จะจัดกิจกรรมนี้ในครั้งต่อไป					

4. ความพึงพอใจต่อการบริหารโครงการ

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					ไม่พึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1) การประสานงานของเจ้าหน้าที่						
2) การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่						
3) การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร						
4) ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาการ						
5) บรรยากาศในการเรียนรู้						
6) ระยะเวลาการจัดประชุม						
7) เอกสารประกอบการประชุม						
8) อาหาร						
9) อาหารว่าง						
10) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น						

5. ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบประเมินผล

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

๑. นายวิทยา	จันทร์ฉลอง	ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร
๒. นายสมชาย	วิทย์ดำรง	ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม
๓. นายสรสิทธิ์	ฤทธิ์สรไกร	ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร
๔. นางศิรินันท์	รักษติวงศ์	พัฒนาการจังหวัดสกลนคร
๕. นายทวี	ดำรงเลิศบวร	พัฒนาการจังหวัดนครพนม
๖. นายอัจฉรา	เคียงวิมลรัตน์	พัฒนาการจังหวัดมุกดาหาร

คณะผู้จัดทำ

๑. นายประสพ	ทัตคร	หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน	สพจ. สกลนคร
๒. นายสุรพล	แก้วอินธิ	หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน	สพจ. นครพนม
๓. นายชัยณรงค์	กาญจนะกันโห	หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน	สพจ. มุกดาหาร
๔. นางจิรา	บุญบรรจง	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการพิเศษ	สพจ.สกลนคร
๕. นางสาวชนิษฐา	เปี่ยมดี	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ	สพจ.สกลนคร
๖. นายสมัย	เชิงหอม	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ	สพจ.สกลนคร
๗. นางบุผา	ปัญญา	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ	สพจ.มุกดาหาร
๘. นายสุรียา	สุคนธชาติ	นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ	สพจ.มุกดาหาร

พิมพ์/เรียบเรียง/ออกแบบ

๑. นายชัยศรี	อุปละ	หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ	สพจ.สกลนคร
๒. นางจิรา	บุญบรรจง	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการพิเศษ	สพจ.สกลนคร
๓. นายสมัย	เชิงหอม	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ	สพจ.สกลนคร